BİLİM-SANAT-KÜLTÜR
Yaz-Güz 2014, Sayı 15
ISSN: 2146-4820

PANORAMA Khas

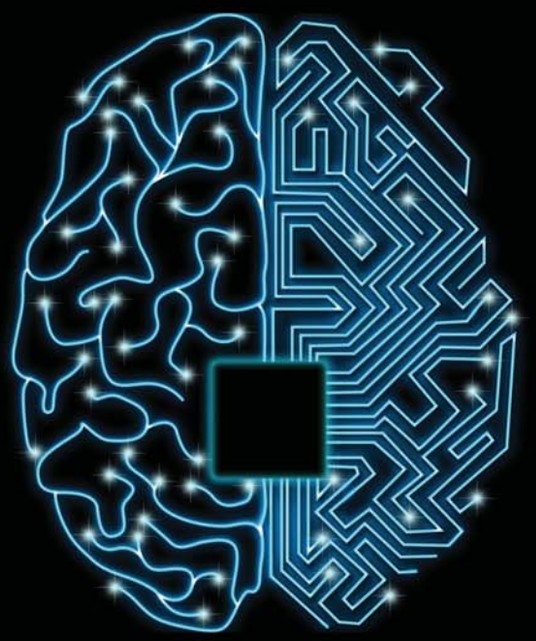

İçimizdeki İnternet: Moleküler Haberleşme ve Nano-Ağlar

Bilim dünyasınca kabul gören bu vizyon 90'lı yılların sonunda nanoteknoloji diye tabir ettiğimiz biyolojiden fiziğe, mühendislikten tıbba pek çok disiplini bir araya getiren yeni bir alana ön ayak oldu.

İnsan Hayatının Şehir Mühendisliği

Işid Kara Harekatıyla Çökertilebilir

Türk Sineması Bir Asır Yaşında

ÖZEL KADiR HAS OKULLARI AÇILIYOR

KADİR HAS VAKFI'NIN EĞİTİM KALİTESİ VE TECRÜBESİ EĞİTİMİN İLK ADIMINDA DA SİZLERLE BULUŞUYOR

Akademik yönden güçlü ve alanında deneyimli kadromuz,
çağdaş ve bilimsel yöntemleri kullanarak, uluslararası standartlarda eğitim vermek
üzere 4. Levent Yerleşkesinde öğrencileri ile buluşuyor.

**Özel Kadir Has Anaokulu 2014-2015 eğitim-öğretim dönemi için
3 yaş grubu çocuklarımızı bekliyor.**

KADİR HAS
OKULLARI
2014

0212 324 75 00 (PBX)
www.kadirhasokullari.org

İÇİNDEKİLER

03 Sunuş

04 19. Yüzyıl Osmanlı Edebiyatı'na İstanbul'dan Bak

Dr. Şehnaz Şişmanoğlu Şimşek

Osmanlı İstanbulu'nda modern edebi kültüre odaklanan Tanzimat ve Edebiyat başlıklı derlemede 19. yüzyılın çokkimlikli, çokdilli, çoketnili Osmanlı edebiyatı şimdiye kadar bilinmeyen ayrıntılarıyla okurlara sunuluyor.

08 Bilim ve Teknolojiden Alıp İnsan Hayatına Vermek: Şehir Mühendisliği

Prof. Dr. Şirin Tekinay

Araştırma çevrelerinde çokdisiplinli ve disiplinlerarası çalışmaların farkları konusunda değişik tanımlar tartışılırken, 2005 yılında disiplinlerüstü bir alan olarak Ağ Bilimi ortaya atıldı.

11 5N1K ve 1 Vicdan

Dr. Ayten Görgün Smith

Rudyard Kipling "her şeyi 6 hizmetkârımdan öğrendim", der. Hizmetkârların beşinin adı W ile birinin adı H ile başlar. 5W1H kısaltmasının Türkçesi, 5N1K: Bu harf dizgesine bir de V eklenmeli; yani Vicdan.

14 Türk Basınının Amiral Gemisi, Siber Dünyanın Gizemli Denizlerinde

Öğr. Gör. İsmail Hakkı Polat

Hürriyet'in geçen senenin sonlarında geçtiği yeni sayfa tasarımına başlayan olumlu seyir, "Hürriyet Sosyal" adıyla sunulan hizmetle birlikte adeta tersine döndü.

18 "Gezi Parkı'nı Bizim Anna'mız Olarak Görüyorum."

Çağrı Çankaya

2011'de Anna Hazare adlı 73 yaşındaki bir eylemcinin Hindistan'daki yolsuzluk ve rüşvet vakalarına karşı tek başına başlattığı açlık grevi eylemi milyonları etkiledi. Türkiye'de de Gezi parkı özgürlüklerin savunulduğu yer haline geldi.

20 İçimizdeki İnternet: Moleküler Haberleşme ve Nano-Ağlar

Prof. Dr. Özgür Barış Akan

Bilim dünyasınca kabul gören bu vizyon 90'lı yılların sonunda nanoteknoloji diye tabir ettiğimiz biyolojiden fiziğe, mühendislikten tıbba pek çok disiplini bir araya getiren yeni bir alana önayak oldu.

23 Türk Bankacılık Sektörünün 2001 Krizi Sonrası Dönüşümü

Ömer Tuğsal Doruk

Türk bankacılığının yaşadığı en sancılı kriz olan 2001 Finansal Krizi, sektörde ciddi yapısal değişimleri de beraberinde getirmiş; kriz sonrasında makro ihtiyati boyuttaki regülasyonlar ile Türk bankacılık sektörünün sağlamlaştırılması adına ciddi adımlar atılmıştır.

27 Türkiye'de Eğitim Teknolojileri Üzerine Düşünceler

İpek İli Erdoğmuş

2002'de başlayan New Media Consortium Horizon Projesi eğitim teknolojileri uzmanlarından oluşan uluslararası bir topluluk olup öğrenme, öğretme, araştırma ve yaratıcı sorgulamaya dair gelişen teknolojilerin konumunu planlamayı amaçlıyor.

30 Coventry Üniversitesi'nden Ziyaret

Çeviren: Alican Yaşar Demirci

Coventry Üniversitesi Rektör Yardımcısı Dr. David Pilsbury, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında öğrenci alımına başlanan MBA Global Business, MBA Oil and Gas Management, MBA International Marketing ile Uluslararası İlişkiler alanlarındaki tezsiz yüksek lisans çift diploma programları konusunda görüşlerini paylaştı.

34 Erasmus, Her İnsanın Yaşamında Dönüm Noktası Olmalı

Ebru Dede

Ülkelerarası öğrenci değişimi uygulaması olmakla kalmayıp öğrencinin kendisinde de değişim yaşadığı bir dönüm noktası olan Erasmus öğrenci değişim programı, başka bir kültürü tanımaya çalışırken, kişinin kendi kültürünü yeniden sorguladığı ve kafasındaki sorularla ülkesine geri dönmesidir aynı zamanda.

37 Klarnetlerin Atası, Kadim Enstrüman, Nefesli Çalgı: Mey

Perihan Kurtoğlu

Uzun yıllardır mey sanatçısı olarak çalışan, konserler veren, albümler çıkaran Cebrail Kalın hazırladığı "Mey Metodu" kitabı ile kökleri eski Mısırlılar'a dayanan bu nefesli halk çalgısı hakkında önemli bir boşluğu dolduruyor.

40 Işid'in Çökertilmesi İçin Kara Harekatına İhtiyaç Var

Mithat Bereket

Aslında herkes IŞİD'i sırf hava operasyonlarıyla saf dışı etmenin mümkün olmadığını tamamen çökertilmesi için kara harekâtına ihtiyaç olduğunu bildiği halde kimse askerini cepheye sürmek istemiyor.

43 Khas'ta Hoca-Öğrenci Ortak Sergisi

Arda Ulgay

Khas Sanat ve Tasarım Fakültesi 10. yıl etkinlikleri arasında Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü'nce bahar döneminde gerçekleştirilen hoca-öğrenci çalışmaları, Mayıs-Ekim 2014'e kadar ziyaretçileriyle buluştu.

48 Gözleri Gerçeklere Açan Kamera

Röportaj: Uzman N. Buket Cengiz

İstanbul Belgesel Günleri komünal bir ruhla kotarılan bir festival; dolayısıyla onu yaratanların listesi uzun. Ama yedi yıldır festivalin en ağır yükünü sırtlanan iki kişi var, birbirinden iyi belgesel filmleriyle tanıdığımız iki yönetmen: Emel Çelebi ve Necati Sönmez.

52 Türk Sineması Bir Asır Yaşında

Doç. Dr. Murat Akser

14 Kasım 1914. Ayastefanos'taki Rus Abidesinin Yıkılışı. Türk sinemasını başlatan olay bir Türk subayı olan Fuat Uzkınay'ın bir askeri yıkım emrinin yerine getirilişini kayda alması oldu. Sene 2014 Türk Sineması 100 Yaşında. Bu vesile ile Türk sinemasında akımları, dönemleri ve çeşitli yıllarda yapılan sıralamalardan sonra günümüzde en iyileri de bulmanın zamanı geldi.

55 Albay Nuri Pamir'in Kore Savaşı Günlüğü ve Mektupları

G. Didem Önal

"316 Gün-Küçük Kartal'ın Kore Günlüğü" adlı kitap Türk Silahlı Kuvvetleri Tugay Komutan Yardımcısı olarak 1951-52 yıllarında katıldığı Kore Savaşı sırasında Albay Nuri Pamir'in tuttuğu günlükten ve eşi Meliha Hanım ile olan mektuplarından oluşuyor.

58 Koku İzleri Kedilerin Adeta Gazeteleri Gibidir

Yrd. Doç. Dr. Müberra Yüksel

Kedilere nankör diyenlerden misiniz, vakur diyenlerden mi; kediseverlerden misiniz, yoksa uğursuz olduklarına inananlardan mı? Bir konuda herhalde kimsenin şüphesi yoktur; kediler yalnızlığa, karamsarlığa ve uykusuzluğa iyi gelir.

61 Karagöz Oynatanlara "Hayali" Denir

Cengiz Samsun

Karagöz oynatan oyun metnini kendisi yazar, oyun tiplerini kendi tasarlar, nevregan denen bıçaklar, çeşitli zımbalar, deliciler ile işler ve kendi hazırladığı kök boyalarla bunları boyar, oyunu tek başına oynar ve tüm şarkıları da bizzat canlı olarak seslendirir.

64 Atalarının İzinden Türkiye'den İtalya'ya Bir Kürek Gezgini

Ülkü Demirci

3 bin 200 yıl önce İtalya'ya göç eden Bartınlı atalarının izinden 2012 yılında Padova'ya kürek çeken, Türkiye'nin tek geleneksel kürek sporcusu, kendi deyimiyle gezgincisi Hüseyin Ürkmez, Padova-Bartın kardeş şehir serüvenini ve gezginciliğini anlattı.

68 Sağlıklı Olmanın Formülü Aşikar: Harekete Geçmek

Burkay Günay

Sürekli olarak doğada yaşayan, her türlü ihtiyaçlarımız için efor sarfetmemiz gereken ve tam anlamıyla 'hareket etmek' zorunda olduğumuz bir hayattan sonra; insanoğlu olarak yerleşik hayata geçmemiz dünya tarihiyle kıyaslandığında çok kısa bir süreyi kapsıyor.

70 Passolig Türk Sporundaki Şiddet ve Düzensizliği Nasıl Engelleyecek?

Emir Güney

Nisan 2014'te yürürlüğe giren Passolig uygulaması ile futbol maçlarına gitmek isteyen herkesin e-bilet sistemine geçme zorunluluğu ortaya çıktı. Peki bu sistem kamuoyuna bildirildiği gibi sporda şiddet ve düzensizliği engelleyebilecek mi?

ISSN: 2146-4820

BİLİM-SANAT-KÜLTÜR

PANORAMA *Khas*

Yaz-Güz 2014, Sayı 15

Kadir Has Üniversitesi adına Sahibi-Genel Yayın Yönetmeni
Mustafa Aydın

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Ayten Görgün Smith

Yayın Kurulu
Bülent Çaplı
G. Didem Önal
Hasan Bülent Kahraman
İsmail Hakkı Polat
Mithat Bereket
Şehnaz Şişmanoğlu Şimşek

Tasarım
Hande Çalık Baş

Fotoğraf
Ulaş Tosun

Çeviri
N. Buket Cengiz

Baskı
G.M. Matbaacılık ve Ticaret A.Ş.
100 Yıl Mah. MAS-SİT 1. Cad. No.88
34204 Bağcılar-İstanbul
0 212 629 00 24

Baskı Tarihi
Ekim 2014

Yönetim Yeri
Kadir Has Üniversitesi
Kadir Has Kampüsü
34083 Cibali İstanbul

İletişim
0 212 533 65 32
dergi@khas.edu.tr
www.khas.edu.tr

Yayın Türü
Ulusal-Süreli-3 ayda 1 yayınlanır

Bu dergide yayınlanan yazı ve fotoğrafların tüm hakları **PANORAMA *Khas*** Dergisi'ne aittir. Önceden yazılı izin alınmaksızın hiçbir iletişim, kopyalama ve yayın aracı kullanılarak yeniden yayınlanamaz, çoğaltılamaz, dağıtılamaz, satılamaz veya herhangi bir şekilde kamunun ücretli/ücretsiz kullanımına sunulamaz. Akademik yayın ve haber amaçlı alıntılar bu kuralın dışındadır. Bu dergide yayınlanan yazılarda belirtilen fikirler yalnızca yazar/yazarlarına aittir.

SUNUŞ

Zamanımızı sağduyulu geçirmeye ihtiyacımız var

Latince ‘tempus’ kelimesinin baş harfi. Fizikçiler kısaca ‘t’ diyorlar. Siz ‘zaman’ deyin. Durmadan akıp gittiğini tasavvur ediyoruz, ama elle tutmak da bir türlü mümkün olmadığından akışını gözlemek imkansız. Sadece etkilerine bakarak değerlendirebiliyoruz zamanın akışını. Yine de “iyi değerlendiriyor muyuz?” diye de sürekli endişe içerisindeyiz.

Her ne kadar bilimsel açıdan zaman her yerde aynı hızla akıyorsa da, farklı mekanlardaki çoklu hareketler zamanın geçişini de farklı hissetmemize neden olabiliyor. Örneğin gündemleri dolu yaşayanlar, daha sakin yaşayanlara oranla zamanın göz açıp kapayıncaya kadar geçtiğini düşünebiliyorlar.

Benzer bir gözlem devletler düzeyinde de mümkün. Örneğin Türkiye’nin aylık, haftalık, günlük, hatta saatlik gündemi baş döndürücü bir hızla değişiyor; evriliyor.

Sanal dünyada ise gündem saniyeler içerisinde altüst olabiliyor.

Bu yoğun devinim içerisinde medyanın gündemi ise tüm dünyada kaçınılmaz olarak olumsuzluklara odaklanıyor: İntihar, cinayet, kavga, nefret, savaş, afet, yenilgi ve niceleri. Sanki medya ‘tüm canlıların helak olacağı gün’ diye tabir edilen kıyameti, her gün gündemiyle yaşıyor; yaşatıyor.

Gündemin dışına çıkıp, hayatın keyifli zamanlarını yaşatmak adına, **PANORAMA *Khas***’ın bu sayısı sizlere dünyanın hala yaşanır bir yer olduğunun ipuçlarını sunan yazılara yer veriyor.

Bilim ilerledikçe yaşamımıza giren yeni teknolojilerle zamanı hep daha hızlı yaşıyoruz. Ama gönlümüzden geçen, doğruyu yanlışı birbirinden ayıranların çoğunlukta olduğu bir dünyada zamanı istediğimiz hızda yaşamak.

Kış sayımızda görüşmek üzere; keyifli okumalar …

Mustafa Aydın

19. YÜZYIL OSMANLI EDEBİYATI'NA İSTANBUL'DAN BAK

Dr. Şehnaz ŞİŞMANOĞLU ŞİMŞEK

Khas Türk dili koordinatörü

19. yüzyıl Osmanlı İstanbulu'nda modern edebi kültüre odaklanan Tanzimat ve Edebiyat başlıklı derleme geçtiğimiz Haziran ayında yayımlandı. 16 makaleden oluşan derlemede 19. yüzyılın çokkimlikli, çokdilli, çoketnili Osmanlı edebiyatı şimdiye kadar bilinmeyen ayrıntılarıyla okurlara sunuluyor.

Son yıllarda yapılan eleştirel çalışmalar Türkçe edebiyat tarihlerinde genellikle "Modern Türk Edebiyatı"nın başlangıcı olarak nitelendiren ve "Tanzimat Dönemi Edebiyatı" (1840-1890) olarak adlandırılan dönemin farklı "millet"lerin, farklı toplulukların, cemaatlerin, çeşitli dil ve alfabelerde, çoğu zaman benzer kaygılarla ve benzer projelerle ürettikleri edebiyatların bir bileşeni olduğunu ortaya koyuyor.

Çalışmaların ışığında açılan bu yeni alan, tekçi bir söylemle inşa edilen ulusal edebiyat paradigmasının körleştirdiği arada kalmış Osmanlı edebiyatını/edebiyatlarını, edebiyatçıları, söylemleri gün yüzüne çıkarmakta. Haziran ayında çıkan yeni bir yayın bütün bu çeşitliliği ancak bununla birlikte Osmanlı edebiyatları arasındaki çatışma ve gerilim alanlarını da gözler önüne sermekte. İstanbul Şehir Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden Mehmet Fatih Uslu ve Fatih Altuğ tarafından yayına hazırlanan *Tanzimat ve Edebiyat: Osmanlı İstanbulu'nda Modern Edebi Kültür* başlıklı kitap ilk önce 2008 yılında *Kritik* dergisinde "Bir İmparatorluk Edebiyatı Olarak Tanzimat" dosyası olarak yayımlandı. Editörler, sunuş yazılarında, dosyadaki gözlemleri ve birikimi derinleştirmek ve daha geniş bir okur kitlesine iletmek amacıyla, *Kritik*'te yer alan bazı yazıları seçerek ve onlara yenilerini ekleyerek söz konusu kitabı yayınlamayı düşündüklerini belirtiyorlar. Derlemede, her biri ayrı bir eleştiri yazısını hak eden, kendi alanında yeni okumalar içeren, öncü niteliğinde 16 makale var ancak ben bu yazıda sadece birkaçı üzerinde durabileceğim.

Kitap; çokdilli, çoketnili ve çok alfabeli Osmanlı edebiyatı çalışmalarında öncü bir makale olan ve pek çok başka çalışmaya ilham kaynağı olmuş Johann Strauss'un "Osmanlı İmparatorluğu'nda Kimler Neleri Okurdu (19.-20. yüzyıllar)?" yazısıyla açılıyor. Strauss, çok titiz ve ayrıntılı bir çalışmayla bizlere, söz konusu yüzyıllarda kozmopolit İstanbul şehrinde Ermenice, Rumca, Ladino (Yahudi İspanyolcası), Bulgarca, Farsça, Arapça vb. farklı dillerde ya da Yunan harfli Türkçe ya da Ermeni harfli Türkçe gibi aynı dilde ama farklı alfabelerde üretilmiş olan benzer metinlerin birbiriyle olan alışverişini gözler önüne seriyor. Örneğin, Türkçe'de edebi çevirinin başlangıcı olarak kabul edilen *Télémaque*'ın (1859) aşağı yukarı aynı yıllarda Rumca ve Ermenice çevirilerinin

de dolaşımda olduğunu öğreniyoruz. Aynı şekilde, yazar farklı dillerde çevirileri bulunan *Monte-Cristo*, *Genoveva* gibi eserlerin de modern Osmanlı edebiyatlarına nasıl katkıda bulunduğu ortaya konuyor. İstanbul'un birçok "ilk"e ev sahipliği yaptığını yine Strauss'tan okuyoruz. Ermeni Harfli Türkçe olarak yazılan ilk Türkçe roman *Akabi Hikayesi* (1851), yine ilk yazılan romanlardan biri *Temaşa-i Dünya ve Cefakâr u Cefakeş*, Şinasi tarafından Batı şiirlerinden yapılan ilk çeviri (1859), ilk Bulgarca roman *Nestastna Familiya* (*Mutsuz Aile*), bunun yanı sıra özellikle yayımladıkları tefrikalarla başta roman olmak üzere okurları yeni edebi türlerle tanıştıran süreli yayınlarla İstanbul ve İzmir'in öncü bir rol üstlendiği görülmektedir. Bu gazeteler arasında 1850 öncesinde İzmir'de yayınlanmaya başlayan ilk Fransızca, Bulgarca, Ladino, Yunan harfli Türkçe gazeteler ve İstanbul'da Ermenice, Rumca süreli yayınlar dikkat çekici. Yalnızca bu bilgi bile bugün okullarda temelde Arap Harfli Türkçe üzerinden okutulan Osmanlı Basın Tarihi derslerinin köklü bir biçimde değişmesi gerektiğini ortaya koymakta.

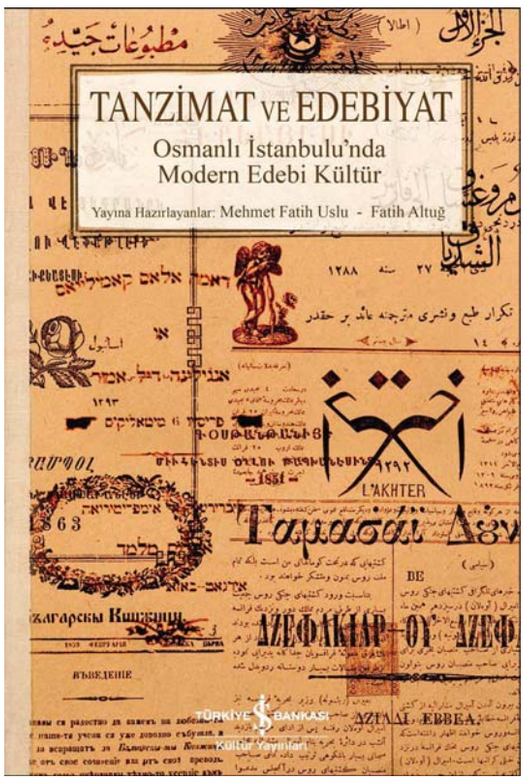

Üzerinde durmak istediğim iki yazı, Strauss'un sözünü ettiği Ermeni ve Yunan harfleriyle yazılmış olan ilk Türkçe romanlara ilişkin. Murat Cankara, yazısında Ermeni harfli Türkçe olarak yazılmış başta *Akabi Hikayesi* (1851) olmak üzere *Karnig, Gülünya ve Dikran'ın Dehşetlü Vefatleri* (1863) ve *Bir Sefil Zevce* (1868) romanları üzerinde duruyor. Bu romanların tarihlerine dikkat ederseniz üçünün de Osmanlı/Türk edebiyat tarihlerinin ilk roman olarak değerlendirdiği *Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat* (1872) ya da *İntibah*'tan (1876) daha önce yazılmış olduklarını fark edebilirsiniz. Cankara hem bu metinlerin ortak özellikleri üzerinde duruyor hem de söz konusu anlatıları Osmanlı/Türk romanının ilk örnekleriyle karşılaştırıyor. Bunu yaparken de romanların yazılma koşullarına ilişkin bilgiler veriyor. Üçü de mutsuz bir aşk hikâyesi etrafında dönen bu anlatıların Ermeni cemaati içindeki mezhepsel ve sınıfsal gerilimlerden nasıl beslendiğini ortaya koyuyor. Gerilimler üzerine inşa edilmiş bir diğer yazı ise, uzun yıllar Yunanca bir romanın *O Polipathis*'in (1839) basit bir taklidi ya da adaptasyonu olarak ele alınan Karamanlıca *Temaşa-i Dünya ve Cefakâr u Cefakeş* (1871) hakkında. Makalede, Türkçe konuşan Anadolulu Ortodoks bir yazarın, farklı bir kimlik söylemiyle görünürdeki benzerliklere rağmen nasıl yeni bir metin ürettiği ve bu söylemin bileşenleri ve beslendiği kaynaklar ortaya konmakta. Dolayısıyla, her iki yazı da Osmanlı-Hıristiyan edebiyatı olarak kolayca kodlanabilecek bir edebiyat içerisinde ne denli farklı dinamiklerin ve çatışma alanlarının bulunabileceğini göstermektedir. Benzer bir ideolojik farklılaşma, 19. yüzyıl Arap kültürel uyanışının önemli aydınları olan Hıristiyan kökenli iki yazarın, Rızkullah Hassun ve Ahmed Fâris Eş-Şidyâk'ın İstanbul'daki edebi faaliyetlerini ele alan makalede görülüyor. Şidyâk'ın, ilk Arapça romanın yazarı olmasının yanı sıra, İstanbul'da kurduğu El Cevâib matbaasıyla Şemseddin Sami'nin *Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat*'ını yayımlamış olduğunu hemen hatırlatalım. Şemseddin Sami'yle ilgili bir başka yazıda ise yine ezber bozucu bir içerikle karşılaşıyorsunuz. Bülent Bilmez makalesinde, Türkçe edebiyat tarihlerinde ilk roman yazarı, ilk sözlük yazarı (*Kamus-ı Türkî*) ve ilk ansiklopedi yazarı (*Kamusu'l Âlâm*) gibi öncü eserleriyle anılan Arnavut asıllı Sami'nin (aynı zamanda Ali Sami Yen'in de babasıdır), Arnavutluk'ta Sami Frashëri olarak tanınan kimliğinden ve yazarın Türkçe literatürde pek bilinmeyen ya da reddedilen Arnavut ulusçuluğunun kurucu metinlerinden birine odaklanmaktadır. Yazının ortaya koyduğu gibi hem Türkçenin hem de Arnavutçanın kurucu isimlerinden biri olan Sami; günümüzün herkesi tek bir ulusal kimlikle kodlayan hâkim anlayışının tersine çoğul bir kimliğe, her iki ulusal söylemin de aynı entelektüel zihinde mümkün olduğu bir geçiş dönemine işaret ediyor. Aslında Sami örneği 19. yüzyıl aydın kimliğinde bu çoğulluğun hiç de yadırganacak bir durum olmadığını da göstermektedir. Derlemede yer verilen genellikle İstanbul doğumlu ya da edebi üretimini önemli ölçüde İstanbul'da yapmış olan çoğu 19. yüzyıl yazarı; Hovsep Vartanyan, Faris Şidyak, İzmirli Ladino roman yazarı Ben Ghiat, ilk Yunanca romanlardan birini yazmış ve aynı dönemde hem Osmanlı Devleti'nde hem de yeni kurulan Yunan Krallığı'nda görev almış İstanbullu yazar Grigoris Paleologos, Ermeni şair Bedros Turyan da benzer bir çoğul kimliğe sahiptir. Derlemenin diğer yazıları ise Osmanlı edebiyatını hem türsel hem de dilsel açıdan kuşatıyor. 1858-1862 yıllarında İstanbul'da çıkan ve Bulgar edebiyatı'na yön veren *Bulgar Kitapları* dergisi, Fars edebiyatının İstanbul macerası, İzmir merkezli Ladino romanlar, geç Osmanlı dönemi Kürt edebiyatı, Şemsettin Sami'nin *Gave* adlı tiyatro eseri, kolonyal söylemi içeren Osmanlı metinleri, 19. yüzyıl Osmanlısında tarihsel dram, Batılı metinlerin Osmanlıcaya çevrilme sorunsalı ve Rum entelektüellerin Osmanlı edebiyatına katkısı.

Derlemenin sayfaları arasında ilerledikçe Osmanlı edebiyat/larını oluşturan ilişkiler ağının ne denli iç içe geçmiş ve girift olduğunu anlıyorsunuz. Dileriz, bir ders kitabı olarak da pekâla edebiyat bölümlerinde okutulabilecek bir içeriğe sahip olan bu ezber bozucu derleme çokça okunur ve tartışılır.

BİLİM VE TEKNOLOJİDEN ALIP İNSAN HAYATINA VERMEK: *ŞEHİR MÜHENDİSLİĞİ*

Prof. Dr. Şirin TEKİNAY

Khas öğretim üyesi

Araştırma çevrelerinde çok disiplinli (multi-disciplinary) ve disiplinler arası (inter-disciplinary) çalışmaların farkları konusunda değişik tanımlar tartışılırken, 2005 yılında disiplinler üstü (trans-disciplinary) bir alan olarak Ağ Bilimi ortaya atıldı [1]. Söz konusu ağlar, çok sayıda etkileşenin çok sayıda kanalla iletiştiği karmaşık sistemler.

İnsan beyninden Internet'e, sosyal ağlara kadar örnekleri saymakla bitmeyecek ağ sistemlerinin; anlaşılması, yaratılması, davranışının kestirilmesi, yönetilmesi, kısaca mühendisliği için gereken bilgi, yeti ve deneyim neredeyse tüm tabii ve sosyal bilimlerden, mevcut tüm teknolojilerden ve mühendislik dallarından besleniyor.

Üstünde yaşadığımız gezegendeki insan nüfusunun coğrafi dağılımının, doğal ya da sosyal, ekonomik ve politik nedenler sonucu zaman-mekanda çok boyutlu değişimi de ağ bilimi sayesinde incelenebilmektedir [2]. Bilimsel incelemelerden elde edilen istatistiklerden son yılların en çok konuşulan önemli bulgusu, 2008 yılında, Şekil 1'de görüldüğü gibi dünya yüzünde şehirlerde yaşayan insan nüfusunun kırsal bölgelerde yaşayan nüfusu geçerek oran olarak da artmaya devam etmesidir.

Nüfus artışının çokboyutlu karmaşık etkilerinin olası sonuçları bilimsel araştırma alanından çıkmış, hızla popüler medya ve sosyal ağlarda görseller, sayılar ve hem temsili hem belgesel nitelikli videolarla farkındalık kazanmış hatta bilim kurgu araştırmalarıyla ünlü yazar Dan Brown'un bir romanına konu olmuştur [3]. "Cehennem" adlı bu romanda, çılgın bir bilim adamı, nüfus artışının getireceği sorunları, ürettiği mikroorganizmayı salgın hale getirip dünya nüfusunun belli bir oranını rastlantısal olarak kısırlaştırarak çözer.

Bu çılgınlığı bir yana bırakarak, şehir sorunlarını araştırmacılar ve mühendisler olarak daha soğukkanlı bir yaklaşımla, ağ bilimi yöntemleri ile izlemeye dönelim:

ŞEHİR ve KIRSAL

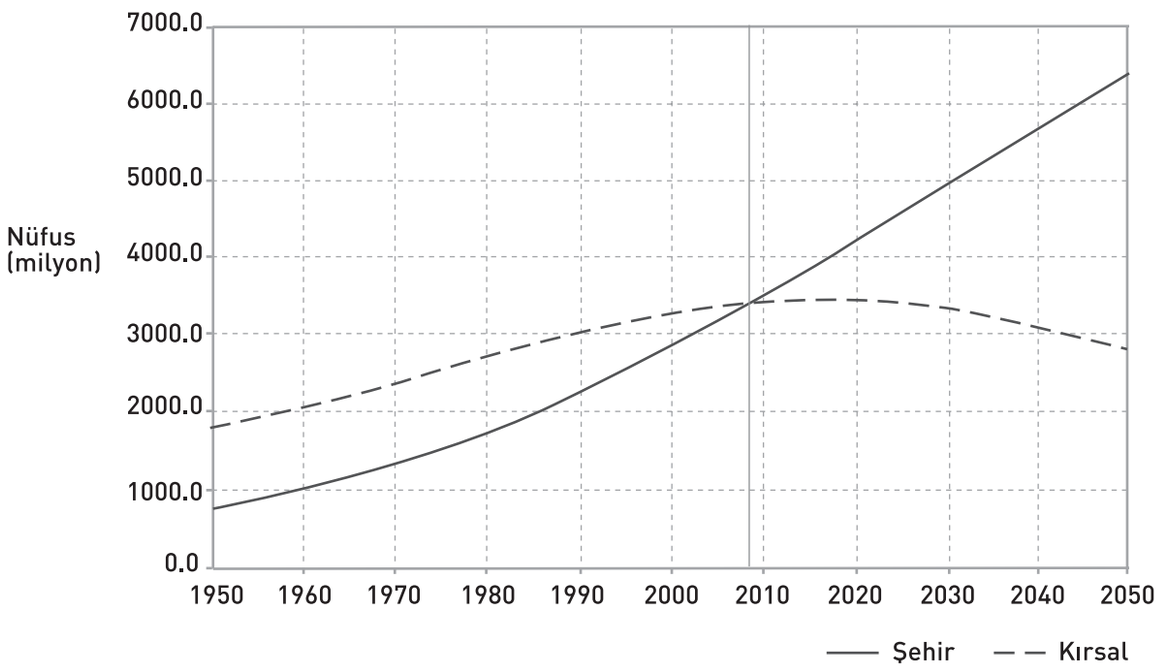

Şekil 1. Yıllara göre dünya nüfusu. "Global Economic Watch,"
http://community.cengage.com/GECResource/blogs/gec_blog/archive/2009/05/20/urban-growth-in-age-of-globalization.aspx

Nüfus dinamiklerinin gezegenimizdeki hayatın her alanı ile karşılıklı etkileşimini araştırma çabası, başta iklim değişmesi olmak üzere, ekonomi, çevre, ulaşım gibi değişik alanlarda elverişlilik ve sürdürülebilirlik değerlendirmeleri ile devam ederken, nüfus ölçütü olarak şehirlerdeki nüfus yoğunluğu kullanılmaktadır [4]. Genellikle kabul edilen "Megaşehir" tanımı da, toplam nüfus ve nüfus yoğunluğu eşiklerine dayandırılmıştır. Şehirler, gezegenimizin yaşanabilir alanının %3'ünü kaplamaktadır (Şekil 2). İnsan nüfusunun çoğunluğunun yaşanabilir alanın bu kadar azında yoğunlaşması bu yerleşimlerin her birinde diğerleriyle örtüşen farklı sorun kümeleri meydana getirmiştir. Örneğin, Detroit gibi bir endüstrinin batarak dev enkazlar bıraktığı çürüme sorunları, Hong Kong'daki gibi sürdürülebilirlik sorunları, Sharjah'daki gibi baştan planlama sorunları gibi sorun kümelerinden söz edilebilir. Bu sorun kümeleri, şehrin sosyo ekonomik, kültürel etkenlerini, doğa koşullarını ve teknolojik altyapılarını içerir [5]. Sonuç olarak **her şehir bir ağ sistemidir** ki tüm şehirler, uluslararası ilişkilerden farklı bir düzeyde, dünya yüzünde kendilerine ait bir ağ katmanında da birbirine bağlıdır.

Şehirler birer ağ sistemi olduğuna göre, ağ bilimi yardımıyla anlaşılması, planlanıp oluşturulması, davranışının kestirilmesi, yönetilmesi, kısaca mühendisliği mümkündür. Şehir mühendisliği için gereken bilgi, yeti ve deneyim; biyoloji, matematik, fizik, kimya gibi temel bilimlerden malzeme, bilişim, nano-teknolojilerine ve endüstri, elektrik-elektronik, çevre, enerji, yapı mühendisliklerine birçok uzmanlık alanından katkıyla mümkündür. Şehir karmaşık ağı, etkileşim halindeki birçok ağdan oluşur: ulaşım, lojistik, sosyal, yönetişim, ticaret, haberleşme, sensör, su, hava, arz talep, eğitim, bilişim ağları bunlardan birkaçıdır. Şehir mühendisliği bu yüzden teknolojik ayrımlardan önce şehir ağını Şekil 3'teki gibi katmanlara ayırır.

Bilgisayar ve Elektrik-Elektronik Mühendisliği alanlarının odağı olan Bilişim Teknolojileri (Information and Communication Technologies), bu karmaşık sistemde çözümleri etkinleştiren teknolojiler olarak öne çıkmaktadır. Bilişim Teknolojilerinin destekleyeceği çözümleri elde etmek üzere dünya çapında "Daha Akıllı Gezegen (Smarter Planet)" inisiyatifiyle IBM başı çekmiş [6] , Avrupa Birliği "Geleceğin Interneti (Future Internet)" uygulamalarına yatırımlar yaparken [7], "Nesnelerin Interneti (Internet of Things)" kavramı sayesinde sensör ağları ve kullanıcı katılımını sağlamıştır[8]. Bilişim Teknolojilerindeki atılımlar, şehir- insan hayatını daha etkin, daha verimli, daha kolay kılmaya; şehir ağlarını daha akıllı hale getirmeye yöneliktir.

Şehir Mühendisliği için gerekli olan çok sayıdaki uzmanlık alanı, diğer mühendislik dallarından süzülerek disiplinlerüstü çözümler üretilmesine yer hazırlar.

İstanbul, pek çok karmaşık ağı, sorun kümesini birden barındıran bir şehir laboratuvarıdır. Hem tarihi, kültürel, ticari, finansal, hem teknolojik, altyapısal, hem de doğal, çevresel etkileşimleri açısından basite indirgenemeyecek bir deney ve deneyim platformu sunar.

Bunun ayırdına varan Kadir Has Üniversitesi, Türkiye'nin ilk Şehir Mühendisliği Araştırma Merkezi'ni ve ilk Şehir Mühendisliği Yüksel Lisans Programı'nı kurmaktadır. Endüstri, devlet ve yerel yönetim ve üniversite üçlüsü içinde ele alınacak araştırma-geliştirme etkinliklerinin verimli olması beklenmektedir.

"Big data" dediğimiz büyük-veri setlerinde veri madenciliğiyle şehrimizi analiz ederken dünya yüzündeki evrensel şehirleşme sorunlarından İstanbul özelinde gereken afet yönetimi, kültür varlıklarını koruma gibi uzmanlıklarda araştırmalar yapıp tüm mühendislik ve teknoloji dallarından gelen Şehir Yüksek Mühendisleri yetiştirme amacını taşıyoruz.

Kaynakça

[1] National Research Council, "Network Science," Washington, DC, The National Academies Press, 2005

[2] United Nations "State of World Population Reports" *https://www.unfpa.org/public/global/publications*

[3] "Inferno," Dan Brown, Publisher: Doubleday; First Edition edition May 14, 2013, ISBN-10: 0385537859, ISBN-13: 978-0385537858

[4] United Nations Population Fund (UNFPA), Analytical Review of the Interaction between Urban Growth Trends and Environmental Changes, Revised Draft – April 2, 2009, Paper 1: "Urban Density and Climate Change," David Dodman, *https://www.unfpa.org/webdav/site/global/users/schensul/public/CCPD/papers/Dodman%20Paper.pdf*

[5] "Methods and Techniques in Urban Engineering," edited by Armando Carlos de Pina Filho and Aloisio Carlos de Pina, ISBN 978-953-307-096-4, Publisher: InTech, Chapters published May 01, 2010 under CC BY-NC-SA 3.0 license *http://www.intechopen.com/books/methods-and-techniques-in-urban-engineering*

[6] *https://www.ibm.com/smarterplanet/*

[7] *http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/science-and-technology/future-internet*

[8]"The Internet of Things, the principles that gave rise to the Internet are now leading to a new kind of network of everyday devices, an Internet-0," Neil Gershenfeld, Raffi Krikorian and Danny Cohen, Scientific American, Ekim 2014

5N1K VE 1 VİCDAN

Dr. Ayten GÖRGÜN SMITH

Khas Yayın koordinatörü

5N1K'ya bir adet de V eklemeli. Yani vicdan. Yani bireyin söylem ve eylemlerinde ölçüt olarak alabileceği ahlaki pozlamalar olmalı. Deklanşöre basmadan önce vizörden gördüğü kişinin yerine bir an için kendini koyup "Acaba onun yerinde o değil de ben olsaydım bu deklanşöre basar mıydım?" cevabına yanıt arayan bir nefeslik anlardan söz ediyorum.

İngiliz şair-roman-hikâye yazarı-gazeteci Rudyard Kipling "her şeyi 6 hizmetkarımdan öğrendim", der. Hizmetkârların beşinin adı W ile birinin adı H ile başlar.

5W1H kısaltmasının Türkçesi, gazeteci Cüneyt Özdemir'in tv programına adını vermesiyle neredeyse herkesin dilinde pelesenk olan, 5N1K'den başkası değil.

Hatta biraz destekle sokaktaki vatandaş, kısaltmayı oluşturan harflerin **Ne, Nerede, Nasıl, Neden, Ne zaman ve Kim** sorularının karşılığı olduğunu bile çıkarabilir.

Gazeteci belli bir zaman ve mekânda meydana gelen bir olgu/olay/fikir/sorunu orada olmayanlara (okur/dinler/izler/kullanır/etkileşir kitleye) anlatmaya çalışır. 5N1K, bu anlatım çabasında haber yazım kalite kontrol listelerinin ilk maddesidir.

Kim: Ali Şahin
Neden: Yeşil kartı iptal edildiği için
Ne zaman: Dün
Nerede: Meclis binasının önünde
Nasıl: Çıplak
Ne: Eylem yaptı, gibi.

Gerçi bu soruların yetersiz kaldığını düşünenler 7N3K formülünü çıkardılar ve dediler ki **Neyi, Niye, Nerede, Ne zaman, Nasıl, Ne kadar, Ne zamana kadar, Kimi, Kimden, Kime** sorularına yanıt bulan bir haber, unsurları tam bir haberdir.

Bu unsurlar maalesef ki gerçeği anlatamaz. Çünkü gerçek, olayın bizzat kendisidir. O anda ve o yerde olmuştur, mutlaktır. Gazetecinin bu unsurları toplayarak gerçeği anlatma çabası olsa olsa gerçeğin dublörüdür, gazeteci gerçeğin seslendirmecisidir.

Ayrıca gazetecinin bu bilgi toplama egzersizi masum da değil.
Gazetecinin alanda uzmanlığı,
değer yargıları,
haber ve kendisiyle yapılan eşleştirmenin doğru olup olmadığı,
gazetecinin okuduğu, konuştuğu, yazdığı dile ve mesleki diline hakimiyeti,
seçiciliği (ilgi alanları, sevdikleri, sevmedikleri),
fiziken ve ruhen doğru zamanda doğru yerde olup olmadığı,
yorgun mu dingin mi olduğu,
kişisel çıkarları gibi insan-toplum ve uluslararasında yüzyıllar önce oluşmuş iletişim kalelerini oluşturan tüm taşlar gazeteciye aynı anda *illüzyon* numarası çekerler.

Gazeteci gerçeği topladığını sanır, oysa o an iyicil düşünürsek bir *reprodüksiyon* kötülcül düşünürsek bir *manipülasyon* yapıyordur.

Toplanan bilginin aktarımı sırasında ise gerçeğin yayınlanacak medya organizasyonunun teknoloji ve ideolojisine göre yeniden kurgulanması ise bu bilgi paketini bir siyasi temsile yani bir güç/iktidar paketine dönüştürür. Artık haber; satılabilir, yapay, yeniden yapılmış, kurgulanmış, montajlanmış bir sunuş olmuştur.

Bir başka deyişle, haberin birimi olan *bilgi*, medya dünyasının seçme-işleme-filtreleme çarklarından geçtikten sonra artık gerçek değil imitasyon yani sahte gerçeği anlatmaktadır.

Yazık ki, bir temanın etrafında okura anlamlı gelen soruları cevaplama işi olan gazetecilik Türkiye'de daha bir çetrefilli. Çünkü bizim medyamızda haber birimi olarak *bilgi* yerine yorum da kullanılıyor. Yani okura, bilgiyi verip eylem-söylemden vazgeçmesi/eylem-söyleme geçmesini onların kararlarına bırakmak yerine; örneğin nasıl düşünmesi gerektiği, nasıl karar vermesi gerektiği konularında onlara yaşam ve düşünme biçimleri dayatılıyor; bu dayatma esnasında da bir alt birim olan "sıfat"lar yerleştiriliyor. Güzel/çirkin, genç/yaşlı, Türk/Ermeni gibi. Ve kendine benzemeyeni *öteki* ilan edip bir stereotipe dönüştürerek onu düşman ilan etme davranışının baş temsilcisi medya oluveriyor. (Avrupa'da gazeteciliğe yeni başlamış bir muhabire haberini yazarken özne, yüklem ve nesne kullanmalarına izin verilir; iş sıfat kullanmaya gelince muhabir, editörüne danışır.)

31 Mayıs Taksim Gezi Olayları medyada bir devrin kapanıp bir devrin açıldığı tarih olarak belleklerimize yazıldı. İdeolojisi ve haber perspektifine göre medya olayları "hükümete karşı protesto" yahut "ağaç katliamını durdurmak için başlayıp vatandaşın özgürlük alanlarını koruma mücadelesi" olarak gördü veyahut "görmezden" geldi.

Geleneksel medyanın dijital medyaya evrildiği ve herkesin *bireysel muhabir* olabildiği şu dönemde haber yazım unsurlarının, bilgi yerine yorum kullanmanın, sıfat kullanmanın çok kritik mevzular olduğunu ve özellikle 5N1K'nın da yetersiz kaldığını düşünüyorum.

Kanımca, 5N1K'ya bir adet de V harfi eklemeli. Yani *vicdan*. Yani kişinin söylem ve eylemlerinde ölçüt olarak alabileceği *ahlaki pozlamalar* olmalı. Örneğin, deklanşöre basmadan önce vizörden gördüğü kişinin yerine bir an için kendini koyup "acaba onun yerinde o değil de ben olsaydım bu deklanşöre basar mıydım?" cevabına yanıt arayan *bir nefeslik an*'lardan söz ediyorum.

Gezi haberleri kalite kontrolden geçirildiğinde;
Doğruluk (Doğru mu, gerçek mi?),
Tamlık (5N1K),
Dürüstlük (Dengeli, hak tanır mı?),
Özenlilik (Paket mi bulamaç şeklinde mi yazılmış?),
Okunurluluk (Net, anlaşılır mı?),
İlkelilik (Etik ve güvenilir mi?) maddelerinde zaafiyet gösterdi.

1V ise cılız bir benlik olarak söz lokmaları ve görüntü karelerinin içinde kendini ya var etti ya da hiç yoktu…

Haberlerin vicdansız, vicdanların habersiz kalmadığı bir medya diliyorum…

Not: Yazarın bu yazısı 27.1.2014'te www.diken.com.tr de yayınlanmıştır.

Fotoğraf: Abdullah BOZOĞLAN
Kadir Has Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım 4. sınıf öğrencisi

"Saçları rüzgarda uçuşan çocuk!
Bulamayacaksın sonsuz maviliğin verdiği huzuru başka bir yerde."

KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ 1997

TÜRK BASINININ AMİRAL GEMİSİ, SİBER DÜNYANIN GİZEMLİ DENİZLERİNDE

İsmail Hakkı POLAT

Khas öğretim görevlisi

“Türk basınının amiral gemisi”, siber dünyanın gizemli denizlerinde Kaptan Jack’in korsan gemisiyle baş edebilir mi? Üç yıl önce Google, taze sosyal medya platformu Google+’yı görücüye çıkarttığında milyonlarca insan bir heves üye olduk. Ancak bir süre sonra “beklediğini” bulamayan büyük çoğunluğun elini eteğini çekmesiyle platform, adeta ıssız bir kasabaya dönüştü. Google+’nın abone sayısı hala yüzlerce milyon olarak ifade ediliyor; ama aktif kullanıcı çoğumuz ayda bir bile ziyaret etmiyoruz.

Peki neden? Çünkü Google, geç girdiği sosyal medya alanında kullanıcıların öncelik vereceği bir cazibe yaratamadı. Üstüne üstlük gittikçe kurumsallaşan organizasyonu da yaptığı hatada uzun süre ısrar ederek şirketin sosyal medya motivasyonunu da sıfırladı. Oysa bugün bile çok basit bir konumlamayla kurumlara yönelik bir sosyal ağ olarak çok daha işlevsel hale gelebilir; ama ah o yöneticilerin şirketleri çıkmaza götüren profesyonel kariyer hırsları!

Detayları bire bir örtüşmemekle birlikte benzer bir gidişatı, Hürriyet’in geçen ay sunulan yeni hizmetinde de gözlemliyorum. Hurriyet.com.tr’deki dostlar alınmasınlar ancak geçen senenin sonlarında geçtikleri yeni sayfa tasarımıyla başlayan olumlu seyir, “Hürriyet Sosyal” adıyla sunulan hizmetle birlikte adeta tersine döndü. Hizmetin son derece etkileyici reklamının ardından açılmasına saatler kala başlayan heyecanlı bekleyişin ardından, daha ilk anlarda karşımıza çıkan uzun ve demode bir kayıt süreciyle önce hevesler kırıldı; 2014 yılında hala kayıt sırasında kullanıcısından 6 farklı bilgi isteyen, mahremiyet kaygılarının bu denli arttığı bir dönemde “fişlenme” algısını arttıran ve eksik bırakılan bilgiler için kullanıcısına hitap eden hizmete girmekte inat edenler ise, 30-40 yazarı okuyabilmekten başka belirgin bir ayrıcalığın olmadığını fark ettiklerinde kocaman bir düş kırıklığıyla karşılaştılar. (Bu arada Twitter ile doğrudan bağlanıp kayıt olmak istediğimde de sorunla karşılaştım ama bu, bana özel olabilir!)

Halbuki İnternet işine ucundan kıyısından bulaşmış olanların bile bildiği temel doğrular var. Kullanıcıdan ilk kayıt sırasında olabildiğince az bilgi talep etmek ve sisteme olabildiğince hızlı dahil ederek gerekli kullanıcı bilgilerini sonradan uygun bağlamlar yaratarak almak, kullanıcının ekranında belirecek tüm mesajları eğlenceli; ama nezaketi elden bırakmayan bir üslupla yazmak gibi. Bunun da ötesinde, bir sosyal medya platformuna dönüşüm gibi bir hedef belirlediyseniz Facebook ve özellikle Twitter gibi küresel rakiplerinizde olan kullanıcıların alışkanlıklarını kıracak cazibede özelliklere sahip olmanız lazım. Şimdi Twitter’da Kanat Atkaya ile zaten yatay iletişime alışmış insanlar neden Hürriyet Sosyal’e gelip oradaki yazısının altına yorum yapsınlar ki? Üstelik birkaç yazar hariç diğerlerinin bırakın iç dünyalarını çoğunun okurla sosyal medya etkileşimi kurmaktan uzak ve sırça köşklerinde oturan profiller olduğunu bile bile.

İçeriği kişiselleştirme özelliği ise, bağımsız Zite örneği gibi pek çok kaynağın içeriğini derleyip süzemediğiniz sürece özellikle böylesi kapalı bir sisteme girmeye değecek bir fark yaratamaz. Kalan özellikler de, Twitter ve Facebook'ta fazlasıyla var! Hele hele özellikle genç kullanıcıların artık Twitter ve Facebook'u bile terkedip SnapChat, Vine gibi daha kişisel ve özgün platformlara yöneldiği bir konjonktürde genç kullanıcı için bu özelliklerin hiçbiri cazip değil zaten.

Kişisel olarak sadece 30-40 yazarın cazibesi için buna değmeyeceğini, aksine bunun pupa yelken gitmekte olan hurriyet.com.tr'ye de ciddi zararlar vereceği kanısındayım. Bana inanmayanlar Ahmet Hakan'ın gazete yazılarını paylaştığı tweetlerin altındaki yorumlara bakabilir. Bunun da ötesinde, Türkiye İnterneti'ni her sabah kısa sürede 2-3 kere turlayan Yılmaz Özdil yazıları bile tweet akışıma düşmediğine göre gidişat pek parlak değil sanki. Ayrıca, tüm bu gidişata değecek bir kullanıcı veritabanı elde edilip edilmediği ve bu verinin analizinden nasıl faydalar sağlanacağı da, benim için "atılan taş-ürkütülen kuş" bağlamında bir soru işareti.

Kuşkusuz Hürriyet, içerik açısından benzersiz ve üretken bir medya kuruluşu. Ancak Yeni Medya'da var olmanın yolu, buna erişimi zorlaştırmak değil aksine sosyal medyaları birer erişim aracı olarak konumlayarak herkesin hurriyet.com.tr'ye kolaylıkla erişmesini sağlamak. Maalesef Hürriyet dahil geleneksel medya kuruluşlarının çoğu hala geleneksel medya editörü ile Yeni Medya editörü arasındaki farkı bile tam içselleştirmiş değil ve kağıda basılanı kopyala-yapıştır ile web sayfasına dizmek zannediyor.

Kişisel kanaatim, Yeni Medya Yayıncılığı'nın temelini ve ruhunu iyi kavrayan her türlü kişi, kurum veya kuruluş bu ortamdan nasıl para kazanacağını da keşfeder. Mesela bunun bir yolu olarak dünyadaki New York Times, Financial Times ve Guardian gibi örnekleri incelemek ve onların başarılı yönlerini ülkemizin gerçekleri ışığında uyarlamak ama daha önemlisi medyanın dışında benzer iş modellerini de değerlendirmeye almak lazım. Açıkçası, medyanın yerinde olsam AVM sektörünün işleyişini ve iş modelini dikkatle analiz ederim. Bu bağlamda Hürriyet'i Kanyon ile benzeştirirsek insanlar Kanyon'a bedava girip gezebiliyorlar ve eğer bütçeleri kısıtlı ise 3-4 TL'ye bir çay içip o havayı soluyabiliyorlar. Ama Gina'da oturmak isteyen biri de öyle bir atmosfer için en az birkaç yüz TL'yi cebinden çıkartması gerektiğinin bilincinde. Demek ki yapılması gereken, herkese hitap edebilecek kadar çeşitli ama hiç kimseye kısıtlandığını hissettirmeyecek kadar açık bir eko-sistem oluşturmak. Tabii bu, böylesi kurumsal yapılar için zorlu ve risklerle dolu bir süreç!

Burada temel yanlışın kurumun sosyal medyaya bakışında olduğu kanısındayım. Hürriyet için sosyal medya, kendisini özdeşleştireceği temel odak değil, çok daha büyük Yeni Medya resmi içindeki araçlardan sadece biri olmalı; asıl hedef ise Yeni Medya ortamının tüm dinamiklerine hakim ve her formatını etkin biçimde kullanabilen üretken ve sürdürülebilir bir yapı!..

Her şeye rağmen Hürriyet Sosyal, kurum için oldukça önemli bir adım bence. Eğer bu yanlışlarda ısrar etmeden erişimde açıklık sağlanır ve yeni yaratıcı modeller de eklemlenebilirse, hizmet en azından Hürriyet'in Yeni Medya dönüşümüne bir katkı sağlar ancak bakış Yeni Medya'ya doğru genişlemeli.

Tabii bunların hepsi benim öznel değerlendirmelerim; Umarım bunların tamamı fos çıkar ve 'Akdeniz yeniden bir Türk gölü' olur!

GAZETECİLİK=YAYINCILIK?

Hürriyet'in sosyalleşerek, Radikal'in ise dijitalleşerek taşındığı Yeni Medya, tüm kurum ve kuruluşların hedef kitleleriyle iletişimi için artık çok daha önemli. Peki Yeni Medya ortamında "iyi yayıncılık" için, sadece gazetecilik yapmak yeterli mi?

Geçtiğimiz hafta yine "Yeni Medya" üzerine bir konuşma yapmak için "teknoloji ve dijital dünyaya kendini adamış profesyonellerin buluştuğu" TechMeetUpTR platformunun Bahçeşehir Üniversitesi'ndeki etkinliğine katıldım. Etkinlik için planladığım konuşma, karşımdaki birikimi yüksek bir katılımcı kitlesi sayesinde, etkileşimi yüksek sohbete dönüştü ve 2 saat sanırım hepimizin zihninde yeni pencereler açılarak sona erdi. Ana tema Yeni Medya olunca sohbet, ister istemez, son günlerde epey yoğun tartışılan "Hürriyet'in yeni sosyal medya servisi Hürriyet Sosyal" ile "Radikal Gazetesi'nin kağıt baskısına son vererek dijital yayına geçişi" konularına odaklandı.

Birkaç yıldan beri yazdığım yazılarda da altını çizmeye çalıştığım hususları özetleyerek girdim sohbete ve "Yeni Medya'da başarılı yayıncılığın anahtarının, bu ortamın dinamiklerini iyi içselleştirip etkin kullanarak yapılacak içerik odaklı yayıncılıkta" olduğunu dilim döndüğünce anlatmaya çalıştım. Ancak bazı katılımcılar, mevcut "tık bazlı reklama dayalı iş modeli" ile çalışan internet yayıncıları ve özellikle geleneksel medyanın haber ağırlıklı sitelerinin, tarif ettiğim yayıncılık anlayışıyla yaşayamayacaklarını belirtti ve "çok tıklanan foto galerilerine sahip 'haber' sitelerinin" şu anda reklam veren konumundaki markalar için oldukça cazip olduğunu söyledi.

Bu rasyonel görünen itiraza karşılık ben de, asıl değiştirilmesi gerekenin reklamverenin zihnindeki bu algı olduğunu ve özgün-güçlü içeriğiyle dijitalleşecek bir Radikal yayıncılığının, markaları "içerik odaklı" mecralarda reklam ve tanıtıma ikna etmek için çok önemli bir fırsat olduğunu vurguladım. Buna karşılık başka bir

katılımcı da, “Radikal’in içeriğinin özgün ve güçlü olmasına karşın yeni kuşak tarafından ‘uzun ve sıkıcı’ bulunduğunu ve bu yüzden bu modelin işleyemeceğini” savundu. Sohbeti “Dijitalleşen Radikal’in ana sorunsalının bu olduğunu ve iyi yayıncılık için içeriğin kalitesinin yanında sunumunun da önemli olduğunu, bunun için de Yeni Medya ortamında kurulmuş yayıncılık girişimlerinden rol model bulmalarını” söyleyerek bu bağlamda bir örnekle noktaladım; Onedio!

2012 yılında Kaan Kayabalı, Demirhan Büyüközcü ve Türkü Eğinlioğlu tarafından kurulan Onedio, İnternet ve mobil ağlar üzerinde çok çeşitli formatlarda Yeni Medya platformu. Platformun ana mecrası olan Onedio.com, metin, resim ve video tabanlı içeriklerin sunulduğu bir web sitesi. Onu farklılaştıran ve giderek popülerleşmesini sağlayan ise, içeriğin, geleneksel medyanın ciddi ve mesafeli bir dille yaklaşımından farklı olarak, metin, resim ve video kıvamının kullanıcılardan edinilen deneyim doğrultusunda harmanlanarak etkileşimi yüksek biçimde sunulması. Söz konusu biçimler, kimi zaman internet ya da sosyal medyadan derlenmiş bir gündem ve etkileşimli yankıları, kimi zaman eğlenceli bir liste ya da test şeklinde olabiliyor. Okur/dinleyici/izleyici kitlesinin içerik üretimi, bir oyunlaştırma kurgusuyla azami düzeyde teşvik edilmekte ve bu sayede değerleri olabildiğince hissettirilmekte. Arama motorları ve sosyal medya platformlarıyla da uyumlu çalışan platformun özellikle mobil uygulamasının tasarımı son derece şık ve işlevsel. Reklam-içerik dengesi de, kendi kitlesiyle saygınlığını kaybetmeyecekleri bir dengede gidiyor şimdilik. (Aslında bu özelliklerin çoğunun Radikal’in ilk zamanlarındaki web sitesinde bulunduğunu da not etmek lazım. Sorulması gereken ise, bunlardan neden vazgeçtikleri!)

Bu noktada “Yahu Radikal ile Onedio ne alaka? Biri gazetecilik yapıyor, diğeri İnternet üzerinden toparladığı içeriği yayınlıyor; Elma ile armut!” diyenler olabilir. Onlara da birkaç sene önce ABD’de de benzer biçimde yapılan bir tartışmanın öznesi olan Buzzfeed sitesinin öyküsünü okumalarını öneririm. 2006 yılında kurulan ve 2012 yılına kadar kedili resim ile komik videoların paylaşıldığı ve geyik tartışmaların yapıldığı site, bu tarihte ABD’nin en ciddi politik bloglarından Politico’nun karimatik bloggeri Ben Smith’i Buzzfeed’in başına getirince, bu transfer ABD geleneksel medyasında da benzer biçimde “Ne alaka? Buzzfeed bir de haberci mi olacak başımıza?” gibi alaycı eleştirilerle karşılandı. Fakat site, Smith’in liderliğinde bünyesine kattığı muhabir ve editörlerin haberciliği neticesinde 2012 ABD Başkanlık Kampanyası’nda sürpriz bir çıkış yaptı ve sonrasında yakaladığı istikrarlı ve güvenilir habercilik performansıyla her sene trafiğini 4 kat arttırıp (CNN ve NYTimes mertebesinde) bu sene 160 milyon ziyaretçi sayısıyla ABD’nin en çok ziyaret edilen ilk 10 haber sitesi arasına girdi. Bugün itibarıyla Buzzfeed, Nairobi ve OrtaDoğu’nun kritik bölgeleri için bile muhabir istihdam edebildiği 150 kişilik haberci kadrosuyla derin habercilik yapan bir Yeni Medya yayıncısı.

Buzzfeed’i geleneksel haber sitelerinden ayıran ve bir Yeni Medya yayıncısı olarak farklı kılan ise, haber ya da kedi resmi ayrımı yapmadan derlediği her bir içeriği, (kullanıcıların zaman-mekân, dijitalleşme ve etkileşim dinamiklerini göz önüne alarak) en etkin biçimiyle sunabilmesi. Sadece Buzzfeed’e özel geliştirilen listeler ve duygu-durum butonları bile, onların 21. yüzyıl yayıncılığını ne kadar iyi anladıklarının iyi bir kanıtı bence.

Tüm bu örneklerde de görüldüğü gibi, geleneksel medyanın Yeni Medya’da “iyi yayıncılık” sorunsalını çözebilmesi, etkileri gün geçtikçe artan genç kuşakla markaları saygın bir noktada bir arada tutacak içerik-reklam dengesi için (Buzzfeed gibi yepyeni bir medya anlayışıyla yayıncılık yapan) Onedio, Haberself, vb. yeni nesil örnekleri iyi takip etmesi ve içselleştirmesine bağlı. Ne de olsa orası, bu yeni kuşağın hinterlandı!

Madde madde tweet atanlara

1. Attığınız tweetler takipçilerinizin ekranına arka arkaya düşmeyip araya başka tweetler girdiğinden değerlendirmelerinizin hem bütünselliğini hem de paylaşılabilirliğini zayıflatıyor.

2. “Profilimi tıklayıp hepsini arka arkaya okuyorlar” kafasındaysanız, ekran başında tweetlerinizin bitmesini bekleyen bir kalabalık olduğunu düşünüyorsunuz. (Zeki olduğunuz kadar küstahsınız da!) Ama bu, mesajınızın “daha geniş kitlelerle, daha anlaşılır biçimde paylaşılabileceği” gerçeğini değiştirmez. Peki ne yapmalı?

3. Naçizane önerim, aynen burada okuduğunuz gibi tüm maddeleri akıllı telefon, tablet ya da bilgisayarınızdaki bir not alma programına (Not Defteri, Word, vd.) yazıp ekran görüntüsünü alın. Twitter ekranınızı açıp bu ekran görüntülerini fotoğraf olarak ekleyin ve kısa; ama vurucu bir başlık eşliğinde paylaşın.

4. “Metnim uzun, ekrana sığmaz!” diyorsanız twitlonger.com‘a girip yazdıklarızın tümünü kopyalayın ya da en iyisi bir blog açın.

5. Ne yaparsanız yapın ama işi tek bir tweette bitirin ve bizi bitirmeyin; Hadi kolay gelsin!

“GEZİ PARKI’NI BİZİM ANNA’MIZ OLARAK GÖRÜYORUM.”

Çağrı ÇANKAYA

Khas Reklam atölyesi

Hindistan’ı bağımsızlığa götüren Mahatma Gandhi’den sonra 2011’de Anna Hazare adlı 73 yaşındaki bir eylemci hayatımıza girdi. Hindistan’daki yolsuzluk ve rüşvet vakalarına karşı tek başına açlık grevi eylemleri milyonları etkiledi. Türkiye’de ise Gezi parkı yıllardır olan bitenden sonra sembol olan ve özgürlüklerin savunulduğu bir yer haline geldi.

Bugün Türkiye’de yaşananlar bana yolda şahit olduğum bir olayı hatırlatıyor. Bu yolculuğa Hindistan’dan başlamıştım. Böyle bir yolculuğa çıkmak için kesinlikle en harika yerdi. 3 ay orada kaldım. Hindistan’daki günlerim beni en çok değiştiren günler oldu diyebilirim. Bunlardan biri şüphesiz Anna’nın hareketiydi. Anna Hazare bir adam. Fakir bir ailenin çocuğu olan Anna’nın küçüklüğü tren istasyonlarında çiçek satarak geçmiş. Daha sonra Hint ordusunda profesyonel asker olan Anna, Pakistan-Hindistan savaşında ağır saldırı alan birkaç bölgeden sağ kurtulan sayılı insanlardanmış. Savaştan sonra Hint ordusundan gerekli fiziki koşullara uygun olmadığı için emekli edilmiş.

Savaşta yaşadıklarından sonra bir nedenden ötürü ‘‘Allah benim ölmemi istemedi’’ diye düşünen Anna, her şeyi bırakıp hayatını sadece insanlara yardım etmeye adamış. Yaptığı iyilikler ve özverilerle halkın sevgisini kazanmış ve bir halk kahramanı olmuş.

O zamana dek Hindistan yolsuzluk ve hortumlamanın olabilecek en üst düzeyde yaşandığı bir ülkeydi. Özellikle politikacılar Hindistan anayasasındaki bazı açıkları kullanarak güçlerine güç, paralarına para katıyordu. Bu durum yıllarca sürerek Hindistan’ı zenginin inanılmaz zengin, fakirinse inanılmaz fakir olduğu bir ülke haline getirdi.

5 Nisan 2011’de Anna hükümete meydan okudu ve anayasada yolsuzluk yapmalarına izin veren bazı açıkları değiştirmelerini talep etti. Dokunulmazlıklarının kaldırılmasını istedi ve tüm Hint halkının da hemfikir olduğu bu istekleri yerine getirilinceye dek hiçbir şey yemeyeceğini beyan edip açlık grevine başladı.

Anna’nın açlık greviyle birlikte ben dahil tüm Hindistan sokaklara döküldü. Ortalık mahşer günü gibiydi. Herkes Anna’yı destekliyor ve onun ölmemesini istiyordu. Sosyal medya, basın, sokaklar her yer bu olayla çalkalanıyordu. Tüm dünya televizyonları Anna’nın grevini canlı yayınlıyor ve Anna açlıktan bayıldığı ya da fenalaştığı zamanlar insanlar sokaklarda daha da çok kaos yaratıyordu. Sokakta Hintli arkadaşlarım bu anlara tanık olduğum için çok şanslı olduğumu söylüyor ve tek bir ağızdan bunun Hindistan’ın ikinci bağımsızlığı olduğunu söylüyorlardı. Orada olmaktan ve onlarla omuz omuza Anna’ya destek vermekten ben de gurur ve inanılmaz bir heyecan duyuyordum.

Beklentimiz Anna ölmeden gerekli düzenlemelerin yapılması ve taleplerin kabul edilmesiydi. Hükümetse muhteşem bir inatla olanları görmezlikten geliyor, sokaktaki insanları ve Anna’yı eşkiyalıkla suçluyordu. Kısa sürede ünlülerin de dahil olduğu yüzlerce kişi Anna’nın yanına oturup onunla açlık grevine başlamıştı.

Çok ilginç ve ilham vericidir. Anna gücünü hiçlikten alıyordu. Dolayısıyla hükümet onu durdurmak için yapacak bir şey bulamadı. O hayatta hiçbir şeyi olmayan bir adamdı. Evi yoktu ve bir tapınakta yaşıyordu. Parası yoktu, çünkü sahip olduğu her şeyi zorda olanlara bağışlamıştı, tapınakta dağıtılan yemekleri yiyerek yaşıyordu. Arabası ya da maddi bir değeri olan hiçbir şeye sahip değildi. Banka hesapları yoktu, borcu yoktu, tehdit edebilecekleri bir akrabası bile bulunmuyordu. Sahip olduğu tek şey iki adet kıyafetti. Birini yıkadığında kuruyana kadar diğer kıyafetini giyer, insanlara yardım etmeye çalışırdı. Anna benim için gerçek bir süper kahramandı. Bir çeşit Batman’di. Ama hem teknikleri hem de görüntüsü Batman’den çok farklıydı.

Politikacılar onu durduramadı çünkü hiçbir şeyle tehdit edemediler. Yemek vermeseler adam zaten açlık grevindeydi. Hapse atsalar orası onun için gayet lükstü bile. Başbakanın görüşme talebini de geri çeviren Anna ‘‘Siz bu talepleri yerine getirene kadar ben bir şey yemeyeceğim’’ demeye devam etti.

Günler geçtikçe Hint halkı daha da sinirleniyor, hükümetin bu duyarsızlığı karşısında çıkan olaylar da büyüyordu. Sonunda hükümet Anna ve halkın taleplerini uygulamak zorunda kaldı ve Anna 9 Nisan 2011 tarihinde grevine son verdi. Daha sonra ölüm tehditleri alan, kiralık katillerden kaçan Anna’nın hikayesi ve başarısı Hindistan’da “Mala anna vhaychay” (I want to become Anna) adında bir filme de dönüşmüştür.

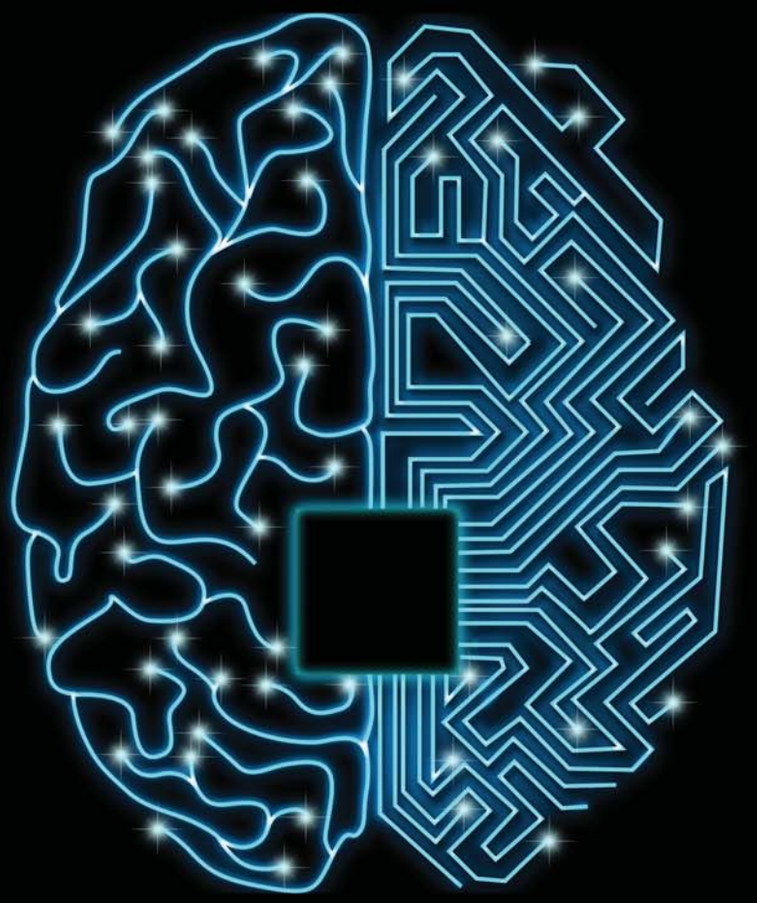

İÇİMİZDEKİ İNTERNET: MOLEKÜLER HABERLEŞME VE NANO-AĞLAR

Prof. Dr. Özgür Barış AKAN

Koç Üniversitesi öğretim üyesi

Nobel ödüllü fizikçi Richard Feynman'ın 1959'da sarf ettiği "En aşağıda bolca yer var!" (There is plenty of room at the bottom!) sözü, gelecekte çok daha küçük ancak daha işlevsel insan yapımı aletlerin, maddenin moleküler düzeyde manipüle edilmesiyle elde edilebileceği üzerine kendi vizyonunu özetlemekteydi.

Bilim dünyasınca kabul gören bu vizyon 90'lı yılların sonunda nanoteknoloji diye tabir ettiğimiz biyolojiden fiziğe, mühendislikten tıbba pek çok disiplini bir araya getiren yeni bir alana ön ayak oldu. Hastalıkların henüz ortaya çıkmadan tedavisi, yüksek işlemci gücünde gözle görülemeyecek kadar küçük bilgisayarlar, atomik çözünürlükte su, gıda ve havanın kalite kontrolünü yapan moleküler sensörler gibi pek çok mucizeyi müjdeleyen nanoteknoloji son yıllarda oldukça ilerleme kaydetti. Karbon nanotüp, grafen gibi aykırı elektriksel ve mekanik özelliklere sahip sentetik moleküllerin keşfi ile nano boyutlarda biyosensörlerden nanotransistörlere pek çok nanomakine üretildi.

Ancak bu nanomakineler sınırlı yetenekleriyle henüz bireysel görevler üstlenebilmekte ve nanoteknoloji mucizelerini gerçekleştirmekten çok uzaktalar. Bu aletlerin daha karmaşık görevlerde kullanılması ise ancak farklı nanomakinelerin birbirleriyle haberleşerek işbirliği yapmasıyla mümkün olabilir. Bu noktada, nanoteknolojinin ve haberleşme mühendisliğinin buluşmasıyla **nanohaberleşme** alt disiplini ortaya çıkmıştır. Nanohaberleşme, Richard Feynman'in vizyonunu bir adım ileri taşıyarak "*En aşağıda bir haberleşme ağına yetecek kadar yer var mı?*" sorusunu önümüze koymaktadır. Biz bu zor sorunun cevabının doğanın bize sunduğu gerçeklerde olduğuna inanmaktayız ve yeni bir projenin arifesinde kapsamlı bir soruşturmanın içerisindeyiz.

Nanomakinelerin boyutu ve kısıtlı işlem yetenekleri, bununla birlikte nano dünyanın klasik haberleşme paradigmalarına izin vermemesi nanohaberleşmenin önündeki temel sorunlardır. Bu problemler, klasik haberleşme yaklaşımlarından vazgeçerek daha basit ve temel çözümler üretilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu anlayışla pek çok nanohaberleşme yöntemi bizim de önemli katkılarımızla geliştirildi. Bunlardan ilki, bilgiyi moleküllerin konsantrasyonuna ve çeşitliliğine kodlayarak difüzyon veya kargolama yöntemleri ile iletilmesini öneren moleküler haberleşmedir [1]. Förster Rezonans Enerji Transferi (FRET) tabanlı bir başka teknik [2] bizim tarafımızdan literatüre kazandırıldı. Bilgiyi floresanların uyarım enerjisine kodlayan ve yayımsız transfer eden bu tekniğin, difüzyon-tabanlı moleküler haberleşmenin çok ötesinde saniyede megabitlerle ölçülecek miktarlarda bilgi transferine olanak tanıdığını kuramsal olarak kanıtladık. Kanserin fotodinamik tedavisi, moleküler işlemciler gibi uygulamalarda kullanılacak bu yaklaşımın geçerliliğini nanohaberleşmenin ilk gösterimlerinden biri olan deneyimizle doğruladık.

Moleküler haberleşmenin insan ve bakteri gibi organizmalarda yaygın olarak karşımıza çıkması, bu yöntemi sentetik uygulamaları için hazır bir tasarım atölyesi olarak sunmaktadır ve bu atölyedeki mühendislik çözümlerinin birçoğu milyonlarca yıl boyunca evrim ile bizler için hazır hale gelmiştir. Bu nedenle, aradığımız yanıtların

Koç Üniversitesi Elektrik ve Elektronik Mühendisliği Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Özgür Barış Akan'ın haberleşme kuramı ve haberleşme alanında gelecek-nesil haberleşme ağları, kablosuz haberleşme ve sensör ağları, nano haberleşme ve nano-ağlar konularında evrensel düzeydeki çalışmaları bulunuyor. Genç sayılacak bir dönemde akademik kariyerinin en üst düzeyine çıkmasını, sürekli olarak yükselen bilimsel grafiğini göz önünde bulunduran Değerlendirme Kurulu, Prof. Akın'ı "10. Kadir Has Üstün Başarı Ödülleri Gelecek Vadeden Bilim İnsanı Ödülü''ne oybirliği ile layık görmüştü.

halihazırda insan vücudunda, yani, içimizde örülü yeryüzünün en gelişmiş İnternetinde olduğuna inanıyoruz.

Gerçektende de, insan vücudu milyarlarca hücrenin oluşturduğu yeryüzündeki en kapsamlı, karmaşık ve gelişmiş özelliklere sahip heterojen bir haberleşme ağıdır. Sinir sistemi, kardiyovasküler sistem, endokrin sistemi ve duyu organları birbirlerine moleküler haberleşme kanallarıyla bağlıdır. Kardiyovasküler sistemin merkezindeki kalp, kardiyak uyartılarının hücrelerarası porlarda iletimi sayesinde haberleşen ve koordineli hareket eden kas hücrelerinden oluşur. Kalp kası hücreleri arasında elektrokimyasal Ca+2 uyarılarının iletimine dayalı haberleşme kanalları da pek çok vücut içi kanalı ile beraber tarafımızca modellenmiş ve haberleşme performansının kalp rahatsızlıkları ile ilişkisi ortaya çıkarılmıştır [3]. Bu modeller, vücudun yaşamsal önemdeki faaliyetlerini sürdürebilmesinin vücut içi moleküler ağların başarımına doğrudan bağlı olduğunu göstermektedir.

En gelişmiş ve kompleks vücut sistemi nöron denilen sinir hücrelerinin oluşturduğu ultra-geniş bir nanohaberleşme ağı olan sinir sistemidir. Sinir nanoağı vücudun farklı sistemleri arasında koordinasyonu, spayk adı verilen elektro-moleküler mesajlar aracılığıyla sağlar ve insan vücudunun en hayati haberleşme sistemini oluşturur [4]. Sinir nanoağında gerçekleşen bir haberleşme bozukluğu multiple sclerosis (MS), alzheimer, ve felç gibi çok ciddi sinir hastalıklarına neden olabilmektedir. Haberleşme kaynaklı meydana gelen bu hastalıkları anlayabilmek, bilişim teknolojilerinden esinlenen yenilikçi tedavi yöntemlerinin geliştirilebilmesi adına çok önemlidir. Ayrıca, sinir nanoağının haberleşme kuramsal ele alınarak elektromoleküler dizayn prensiplerinin ortaya çıkarılması biyolojik esinli nanohaberleşme yöntemlerinin geliştirilmesine ön ayak olacak, bu sayede vücutiçi akıllı ilaç dağıtımı, yan etkisiz kanser tedavisi, hücresel doğrulukta sürekli sağlık izleme, halen tedavi edilemeyen sinir sistemi hastalıkları için haberleşme yetenekli nano-implant geliştirme gibi pek çok gelecek nesil medikal uygulamalar, gıda ve su kalitesi kontrolü gibi çok sayıda ileri çevresel ve endüstriyel nano-sensör ağı uygulamalarının geliştirilmesi mümkün olacaktır. Bu vizyon ışığında geliştirdiğimiz "*Biyolojik-Esinli Nano-ağlar ve Bilişim-Esinli Tedavi Yöntemleri için Sinir Sisteminin Haberleşme Kuramsal İncelemesi - MINERVA*" başlıklı projemiz Avrupa Araştırma Konseyi (European Research Council – ERC) tarafından 1.8 milyon Avro ile 5 yıl süreyle desteklenmeye hak kazandı. Avrupa'nın en prestijli araştırma fonu olan ve daha önce Nobel Ödülü sahibi pek çok bilim insanına verilen bu destek ile MINERVA projesinin, haberleşme mühendisliği, sağlık bilimleri ve nanoteknoloji arasındaki boşluğu doldurarak, araştırma konularında önemli iş birliklerini de beraberinde getirmesini beklemekteyiz.

Referanslar

[1] D. Malak, O. B. Akan, "Molecular Communication Nanonetworks inside Human Body," Nano Communication Networks Journal (Elsevier), vol. 3, no. 1, pp. 19-35, March 2012.

[2] M. Kuscu, O. B. Akan, "Multi-Step FRET-Based Long-Range Nanoscale Communication Channel," IEEE Journal on Selected Areas in Communications (JSAC), vol. 31, no. 12, pp. 715-725, December 2013.

[3] D. Kilinc, O. B. Akan, "An Information Theoretical Analysis of Nanoscale Molecular Gap Junction Communication Channel Between Cardiomyocytes," IEEE Transactions on Nanotechnology, vol. 12, no. 2, pp. 129-136, March 2013.

[4] E. Balevi, O. B. Akan, "A Physical Channel Model for Nanoscale Neuro-Spike Communication," IEEE Transactions on Communications, vol. 61, no. 3, pp. 1178-1187, March 2013.

TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN 2001 KRİZİ SONRASI DÖNÜŞÜMÜ

Ömer Tuğsal DORUK

Khas Doktora öğrencisi

Yükselen piyasa ekonomileri (*emerging markets*) içerisinde önemli bir yere sahip olan Türkiye'de ekonominin gelişmesi açısından finansal piyasalar merkezi bir yer tutmaktadır. Türkiye ekonomisinde finansal piyasalar içerisinde bankacılık sisteminin rolü önemli düzeydedir.

Türk bankacılığının yaşadığı en sancılı kriz olarak tabir edilebilecek 2001 Finansal Krizi, Türk bankacılık sektöründe ciddi yapısal değişimleri de beraberinde getirmiştir. Genel olarak 2001 Krizi sonrasında makro ihtiyati boyuttaki regülasyonlar ile Türk bankacılık sektörünün sağlamlaştırılması adına ciddi adımlar atılmıştır. Bu dönemde alınan önlemler içerisinde en ciddi ve radikal değişimler batan ya da ciddi maddi zarara uğramış olan özel sermayeli bankalar ve kamu bankalarının yeniden yapılandırılması, regülasyonların daha ciddi bir düzeyde bankacılık piyasasına uygulanması olmuştur. Bu dönemde yasal denetleyici, düzenleyici otoritelerin de bankacılık piyasasında etkin duruma getirilmesi, bankacılık sektörünün sıkı regülasyonlar çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmesine neden olmuştur.

Şekil 1'de 1998 ile 2012 yılları arasında Türk bankacılık sektörünün aktifleri, kredi ve alacakların ve mevduatların gayrisafi yurt içi hasılaya oranı görülmektedir. Kredi ve alacakların gayrisafi yurt içi hasılaya oranı özellikle 2003 yılı sonrasında ciddi bir artış göstermiştir. Bankacılık sektöründeki aktiflerin ise 2001 finansal krizi sonrasında azalsa da özellikle 2008 finansal krizi sırasında ve sonrasında artış gösterdiği görülmektedir. Bu durum, Türk bankacılık sektörünün 2008 finansal krizinden fazla düzeyde etkilenmediğini göstermektedir. Aynı zamanda mevduatların gayri safi yurt içi hasılaya oranı, 2001 finansal krizi sonrasında azalma eğilimi içerisinde olmuştur. Ancak 2007 yılı ve sonrasında mevduatlarda da bir artışın söz konusu olduğu görülmektedir.

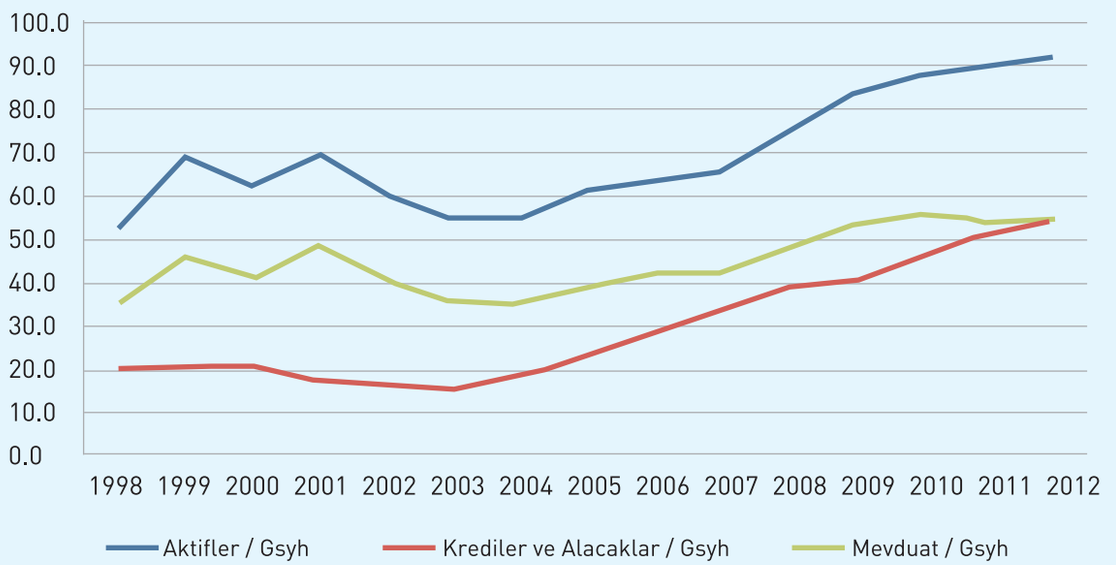

Şekil 1. Türk bankacılık sektörünün 1998 ile 2012 yılları arasında gelişimi

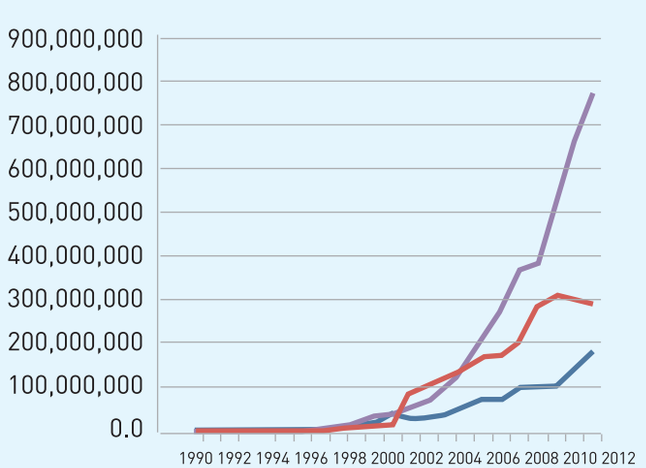

Not: Şekildeki rakamlar Bin TL üzerindendir.
Şekil 2. Türk bankacılık sektöründe aktiflerin görünümü (milyon TL)

Türk bankacılık sektöründe aktifler içerisinde likit varlıklar, özellikle 2001 krizi sonrasında artış göstermiştir. Aynı zamanda banka kredi ve alacakların, 2001 krizinin ardından ciddi anlamda artış içerisinde olduğu görülmektedir. Takipteki krediler ise bu dönemde yükseliş gösterse de bu yükselişin ciddi bir düzeyde olmadığı görülmektedir. Krediler ve alacakların özellikle söz konusu kriz sonrasında ciddi bir ivme kazandığı şekilde görülmektedir. Bankacılık sektöründeki finansal varlıkların 2001 finansal krizi sonrasında artış içerisinde olduğu görülmektedir. Ancak bankacılık sektörüne ait finansal varlıklar, 2010 yılı sonrasında azalma eğilimi içerisindedir. Bankacılık sektöründeki likit varlıkların, 2001 finansal krizi sonrasında sabit bir ilerleme ivmesine sahip olmadığı görülmektedir. Likit varlıkların, bankacılık sektöründe 2010 yılı sonrasında artış eğilimi içerisindedir.

Kaynak: TBB, 2014
Şekil 3. Türk bankacılık sektöründe toplam sektörde banka başına ortalama personel sayısı (1990-2012 yılları arası)

Bankacılık sektöründe banka başına ortalama personel sayısının ve şube sayısının, özellikle 2001 krizi sonrasında, giderek yükseldiği görülmektedir. Bu anlamda Şekil 1'de görüldüğü üzere bankacılık sektörü aktiflerinin, ülke ekonomisinde önemli bir yer tutmaya başlamasına paralel olarak bankacılık sektörünün önemli bir gelişme ivmesine sahip olduğu söylenebilir.

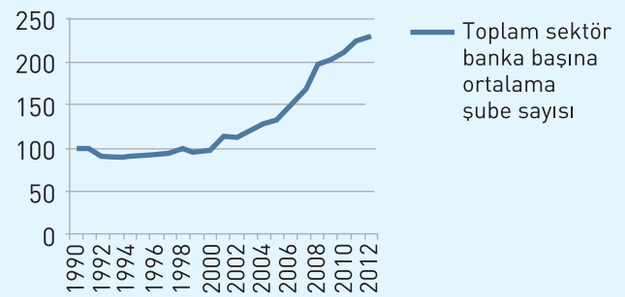

Kaynak: TBB, 2014
Şekil 4. Türk bankacılık sektöründe toplam sektörde banka başına ortalama şube sayısı (1990-2012 yılları arası)

Türk bankacılık sektöründe likit aktiflerin, toplam aktifler içerisindeki payı, 2001 krizi sonrasında artma eğilimi içerisindedir. Net dönem karının toplam aktiflere oranı krizi sonrasında artmıştır ve 2002 sonrasında sabit bir eğilim içerisinde olduğu görülmektedir. Net dönem karının, öz kaynaklara oranı 1998 yılı sonrasında ciddi anlamda yapısal bir kırılma geçirmiştir. Bu yapısal değişim, 2002 yılı sonrasında yükselişe geçmiştir. Ancak 2008 krizinin aktif kârlılığı üzerinden bankacılık sektörüne etki ettiği görülmektedir. Bu etki, 2007 yılında 19.5 olan özkaynaklara göre net dönem karının 2008 yılında 15.4'te düşmesinde görülmektedir. Ancak daha sonrasında 2009 yılında 18.0' a çıkan özkaynaklara göre net dönem kârının bir toparlanma eğilimi içerisinde olduğu görülse de krizin Avrupa'ya sıçraması, son yıllarda yaşanan ufak çaplı da olsa politik istikrarsızlığın özkaynaklara göre net dönem kârına etki ettiği savunulabilir. 2013 yılı itibariyle özkaynaklara göre net dönem kârı 13.0 düzeyindedir.

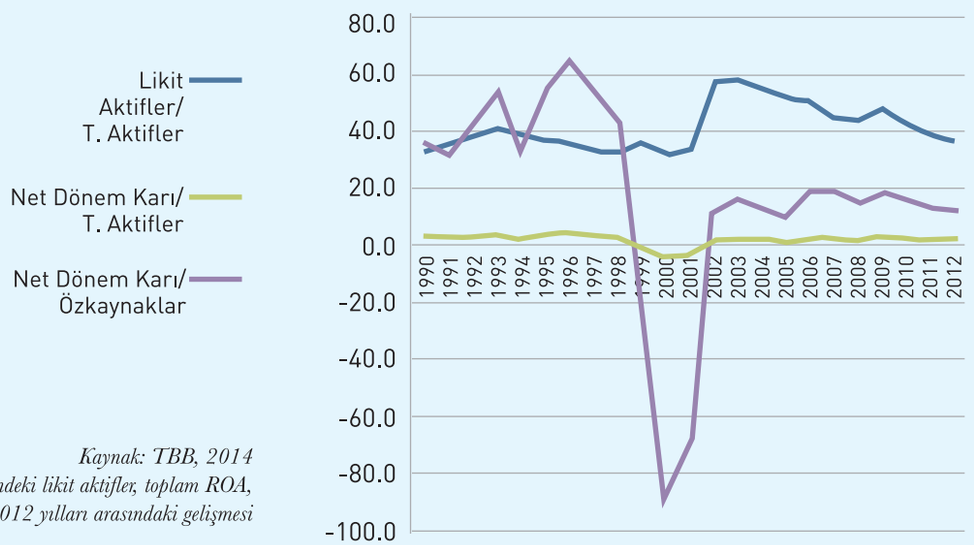

Kaynak: TBB, 2014
Şekil 5. Türk bankacılık sektöründeki likit aktifler, toplam ROA, ROE'nin 1990-2012 yılları arasındaki gelişmesi

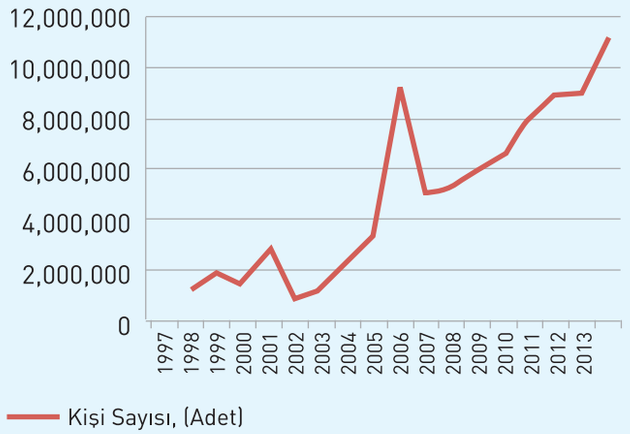

Kaynak: TBB, 2014
Şekil 6. Tüketici Kredisi Alan Kişi Sayısı Gelişimi

Tüketici kredisi sayısının 2001 finansal krizine kadar olan süreçte azalma içerisinde olduğu, hatta yapısal bir kırılmaya uğradığı görülmektedir. Kriz sonrasında tüketici kredileri, 2005 yılına kadar olan süreçte toparlanma içerisinde olmuştur. Ancak 2005 yılı sonrasında tüketici kredilerinin, ciddi bir artış gösterdiği gözlemlenmektedir. Ancak 2008 finansal krizinin olumsuz etkilerinin başladığı dönemde, Türkiye ekonomisine olan etkisi daha sonraki süreçte hissedilse de, tüketici kredileri azalma eğilimi içerisinde olmuştur.

Türk bankacılık sektöründe sermaye yeterliliğinin 2002 yılı ve sonrasındaki süreçte gelişiminin çoğunlukla artma eğiliminde olduğu görülmektedir. Buradaki en önemli husus, sermaye yeterliliğinin 2008 finansal krizi döneminde bile artış eğilimi içerisinde olmasıdır. Aynı zamanda kalkınma ve yatırım bankalarının %100 ve üzerinde sermaye yeterliliğine 2009 yılında sahip olduğu görülmektedir. Sermaye yeterliliğinin, ani likidite şokları, ani varlık satışları ve banka hücumları (bank run) durumunda adeta bir tampon görevi yaparak, bankaların ve bankacılık sektörünün ciddi kayıplarını engellemektedir. Dolayısıyla yüksek sermaye yeterliliği, her ne kadar bankaların kredi vermesi konusunda bir takım kısıtlar ortaya çıkarsa da bankacılık sektörünün sağlamlığı açısından önemli bir faktördür.

Türk bankacılığının sektörünün, 2001 finansal krizi sonrasında uygulamaya konulan ciddi regülasyonlar ve bankacılık sektöründe yaşanan sıkıntıların iyi teşhis edilmesi sonucunda özellikle 2001 finansal krizi sonrasında ciddi bir toparlanma ve yükselme süreci içerisinde olduğu görülmektedir. Son yaşanan 2008 finansal krizinden, Türk bankacılık sektörünün etkilenme düzeyinin az olduğu görülmektedir. Nitekim bankacılık sektöründe likidite, talepten kaynaklanan sorunlar gibi sorunlarının bankacılık sektörüne zarar verecek düzeyde oluşmadığı ve sermaye yeterliliğinin yüksek olması ani şoklara dayanıklı bir yapıda olmalarına olanak tanımaktadır. Türk bankacılık sektörünün 2008 finansal krizinden az etkilendiği ve 2001 krizine oranla çok daha güçlü bir yapıya sahip olduğu sonucuna ulaşılabilir.

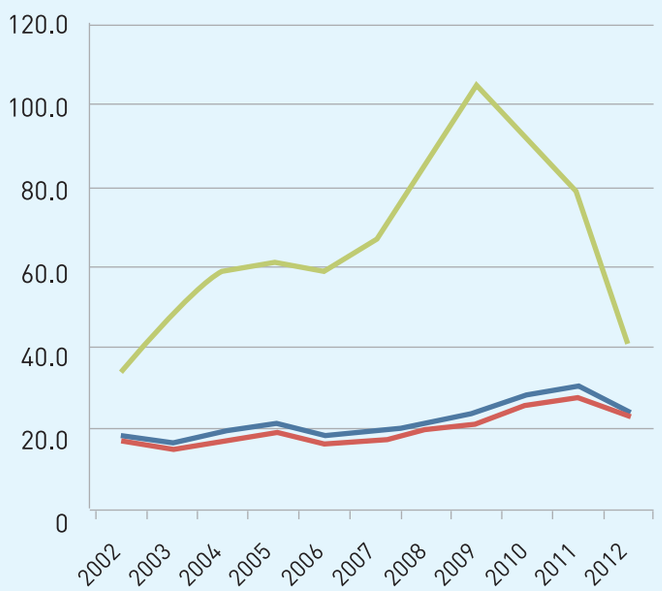

Türk Bankacılık Sektörü

Mevduat Bankaları

Kalkınma ve Yatırım Bankaları

Kaynak: TBB, 2014
Şekil 6. Sermaye Yeterliliği

TÜRKİYE'DE EĞİTİM TEKNOLOJİLERİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

İpek İLİ ERDOĞMUŞ

Khas Eğitim teknolojileri koordinatörü

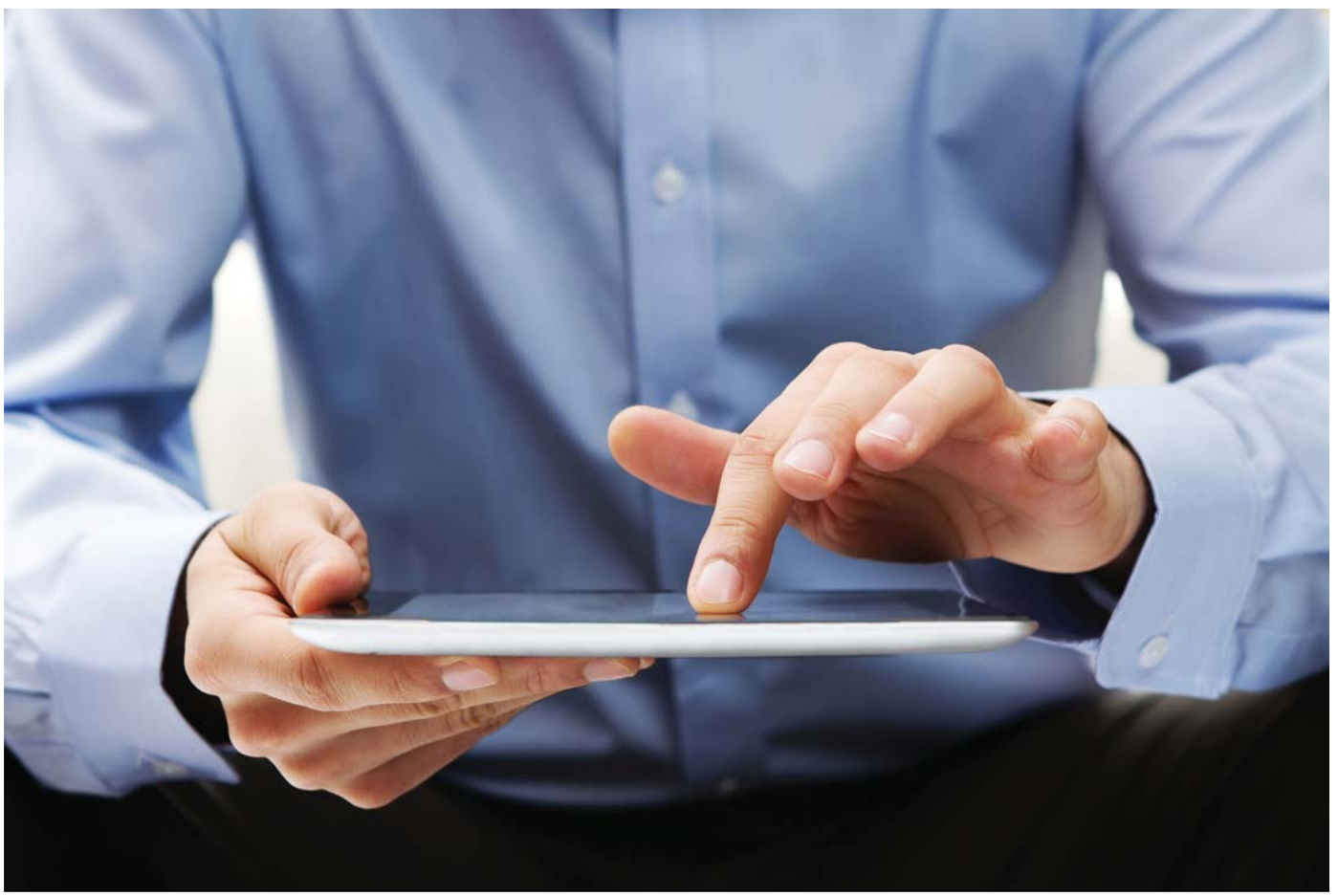

Teknoloji günlük yaşamımıza öyle çok girmiş durumda ki eğitimde de kullanılması kaçınılmaz hale geldi. Tüm dünyada gelişen eğitim teknolojilerine yönelik pek çok araştırma yapılıyor, konferanslar, toplantılar düzenleniyor, raporlar yayınlanıyor. NMC Horizon raporu da bunlardan biri.

NMC (New Media Consortium) eğitim teknolojileri uzmanlarından oluşan uluslararası bir topluluk. Bu toplulukta; kampüslerdeki uygulayıcılardan, düşünce kuruluşlarında, laboratuvarlarda, araştırma merkezlerinde çalışanlara kadar pek çok kişi yer alıyor. 2002 yılında başlayan NMC Horizon Projesi, öğrenme, öğretme, araştırma ve yaratıcı sorgulamaya dair gelişen teknolojilerin konumunu; planlamayı amaçlamakta. Bu proje ile, NMC'nin misyonu; eğitimcilere ve düşünce liderlerine, kendi kurumlarında uygulamak üzere, uzmanlar tarafından yapılan araştırma ve analizler sunarak yardımcı olma noktasında özetlenmiş oluyor. 2002'de yayınlanmaya başlayan NMC Horizon Raporları, ELI (Educause Learning Initiative) ile ortak çalışmanın ürünü ve her yıl geliştirilerek yayınlanmaya devam ediyor.

Bu yıl yayınlanan NMC Horizon Yükseköğrenim Raporu önümüzdeki beş yılda yükseköğrenimde öğrenme ve öğretmeyi yakından etkileyecek yeni teknolojileri gözler önüne seriyor. Detaylı ve bilimsel bir araştırmanın ürünü olan bu raporun uluslararası bilinirliliği de oldukça yüksek. Raporun amacı, eğitim teknolojilerindeki gelişmiş ve gelişmekte olan eğilimleri göstererek yükseköğretim kurumlarına yol haritası belirlemede yardımcı olmak.

Rapor üç ana bölümden oluşuyor: anahtar eğilimler, eğitim teknolojilerinin adaptasyonunda karşılaşılan engeller ve eğitim teknolojilerindeki önemli gelişmeler. Her bölümde 6 olmak üzere toplam 18 alt başlık yer alıyor. Her bölümde ilgili konuya dair farklı üniversitelerin uygulamalarından örnekler verilmiş. Her alt başlığın sonunda, içeriğine yönelik olarak detaylı bilgi sahibi olmak isteyenler için bir okuma listesi yer alıyor.

Birinci bölümdeki anahtar eğilimler; kısa, orta ve uzun vadeli olarak gruplandırılmış ve bu bölümde 6 anahtar eğilimden bahsedilmiş. Kısa vadede, sosyal medyanın yükselişi ve online, hibrit ve birlikte çalışmaya dayanan öğrenmenin bütünleşmesi üzerinde duruluyor. Orta vadede; veriye dayalı öğrenme ve değerlendirme ile öğrencilerin rolünün tüketiciden üreticiye dönüşmeye başlamasından ve öğrenimin merkezinde öğrencilerin yer alacağından söz edilmiş. Uzun vadede; girişimcilik, inovasyon ve teknoloji transferinin yükselişi ile yükseköğretim kurumlarının sürece dahil olmasından söz edilerek üniversitelerden örnekler sunuluyor. Yine uzun vadede; online eğitim için öngörülen gelişim ve değişim anlatılmış.

İkinci bölümde; yükseköğrenimde teknoloji kullanımının yaygınlaşmasını engelleyen 6 önemli faktör ele alınıyor. Bunlar; kolay çözülebilir, zorlayıcı ve karmaşık engeller olarak gruplanmış. Öğretim üyelerinin dijital dünyadan uzak kalmaları ve yükseköğretim kurumlarında, yayın çıkarmanın ödüllendirme açısından eğitim vermeden daha üstün hale gelmesi kolay çözülebilir engeller olarak değerlendiriliyor. İnternetin yükseköğretimde kullanılmasıyla daha erişilebilir hale gelmesi bu alandaki rekabeti arttırmış durumda. Özellikle; kitlesel açık çevrimiçi ders (MOOC-Massive Open Online Course) kavramı yükseköğretim kurumlarının varlığının sorgulanmasına sebep oluyor. Bu sorgulama yapılırken yeni teknolojinin kendisinin değil uygulamanın sorgulanması gerekli. İşte bu noktada; gelişen teknolojiye uygun yeni eğitim modellerinin geliştirilmesindeki gecikmeler zorlayıcı engellerden birincisi. Yükseköğrenimdeki akreditasyon sistemi ve bu sistemin geleneksel eğitim yöntemlerini benimseyerek yeni araçların kullanımını sınırlaması ise zorlayıcı engellerin ikincisi olarak belirtilmiş. Global dünyada; artan nüfusun yükseköğrenim ihtiyacı, emeğe dayalı ekonomiden bilgiye dayalı ekonomiye geçişle birlikte artış gösteriyor. Bu talebi karşılamak için daha fazla öğrencinin yükseköğrenimden faydalanması için farklı uygulamalar ortaya çıktı. Bazı üniversitelerde online programlar açılıyor, bazı üniversiteler öğrencilerin katıldığı kitlesel açık çevrimiçi dersleri programlarına dahil ediyor. Bu noktada; farklı bir sorun su yüzüne çıkıyor: Gelişmiş ile gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkeler arasındaki teknolojik altyapı uçurumu ve bunun oluşturduğu fırsat eşitsizliği. Raporda, bu sorun karmaşık engellerden ilki. İkincisi ise; bilginin internet ile kolay ulaşılabilir olmasıyla birlikte yükseköğrenimin varlığı ve rolünün sorgulanmaya başlaması. Yükseköğretim kurumlarının varlığını sürdürebilmesi için yeni yöntemleri uygulayarak öğrencilere bilgiden daha fazlasını sunmaları gerekiyor.

Üçüncü bölümde; kısa (1 yıl veya daha kısa), orta (2-3 yıl) ve uzun (4-5 yıl) vadede yükseköğrenimi etkileyecek toplam 6 önemli teknolojik gelişme ve uygulamadan söz edilmiş. Kısa vadede;

sınıfı ters-yüz etme (flipped classroom) uygulaması ve öğrenme verilerinin (learning analytics) kullanımının artış göstereceği öngörülmüş. Orta vadede; üç boyutlu yazıcılar ile oyunlar ve oyunlaştırma, başka alanlarda olduğu gibi, yükseköğrenime de farklı bir boyut kazandıracağa benziyor. Günlük yaşamın içinde yerini alan mobil cihazlar ve giyilebilir teknolojinin sağladığı mobil uygulamalar sayesinde kişilerin günlük hayatlarına dair verileri izlemesi de kolaylaştı. Rapora göre; uzun vadede, şimdilik özellikle sağlığa dair verileri takip eden bu uygulamaların eğitime yönelik versiyonları da kullanılmaya başlayacak. Uzun vadede, yükseköğrenimde kullanılması beklenen bir diğer uygulama ise; sanal asistanlar. Bazı mobil cihazlarda ses komutlarıyla çalışan uygulamalar, hareketleri algılayan akıllı televizyonlar, oyun konsolları uzun vadede eğitime dair uygulamaları da beraberinde getirecek gibi görünüyor.

Raporun çizdiği çerçeve dahilinde Türkiye için bir değerlendirme yapıldığında; ulusal olarak, raporda belirtilen yükseköğrenime yönelik talep artışının Türkiye'de de mevcut olduğu söylenebilir. Son bir kaç yıldır özellikle devlet üniversitelerinde hem önlisans hem de lisans düzeyinde kontenjanlar arttırılıyor. Yeni üniversitelerin açılmaya devam etmesi de kontenjan artışına katkı sağlamakta. Bunun yanında; yükseköğrenim teknoloji kullanımı konusunda özellikle Tübitak'ın teşvik ve destekleri var. Tübitak'ın "açık ders malzemeleri" projesi ile Türkçe dijital ders içeriği havuzu oluşturulmaya çalışılıyor. Üniversitelerde "girişimcilik, inovasyon ve teknoloji transferi merkez"leri açılmış durumda. Bu merkezlerin açılmasında da Tübitak'ın teşviklerinin büyük katkısı var.

Türkiye'deki üniversitelerin kendi girişimlerine baktığımızda; özellikle uzaktan eğitim programları açmak isteyen üniversitelerde "Uzaktan Eğitim, Araştırma ve Uygulama Merkez"leri kuruluyor. Ancak; bu üniversitelerin sayısı henüz oldukça az. Türkiye'deki üniversitelerin yaklaşık üçte birinde uzaktan eğitim programları var, neredeyse yarısı öğrenim yönetim sistemi kullanıyor. Buradan da; uzaktan eğitim programı olmayan fakat öğrenim yönetim sistemi kullanan üniversitelerde, hibrit öğrenmeye ilk adımlar gerçekleşiyor sonucu çıkarılabilir. Veriye dayalı değerlendirme Türkiye'de henüz yaygın kullanılan bir yöntem değil. Öğrenim yönetim sistemlerinin etkin kullanımının yaygınlaşmasıyla veriye dayalı değerlendirme de gündeme gelecektir. Raporda; kısa vadede yükseköğrenimde kullanımının artış göstereceği öngörülen sosyal medya, Türkiye'de henüz yoğun bir kullanım oranına sahip değil. Ancak; öğrencileriyle iletişim kurmak, bilgi paylaşmak için sosyal medya araçlarını kullanan akademisyen örnekleri var. Vakıf üniversitelerinin çoğunun sosyal medya hesapları mevcuttu, devlet üniversiteleri de edinmeye başladı. Raporda belirtildiği gibi, yükseköğretim kurumlarında akademisyenlerin teknoloji kullanımını engelleyen faktörlerden biri; Türkiye'de de akademisyenlerin performans değerlendirmesinde ve teşviğinde yayın çıkarmanın eğitim vermenin önüne geçmiş olması. Bu durumda; akademisyenler eğitimde yeni yöntemleri uygulamak için harcayacakları zamanı araştırma için ayırmayı tercih ediyorlar.

Türkiye'deki üniversitelerin çoğunda öğrencinin konumu ve öğretim üyesinin rolü henüz değişmedi. Aslında; bu sürecin ilköğretimden başlayarak yukarı doğru yaygınlaşacağı öngörülebilir. İlköğretimde; merkezde öğrencinin olduğu, öğrencinin tüketici değil yaratıcı düşünceyi gerçekleştiren taraf olduğu bir sistem geliştirildiğinde; bu sistemde yetişmiş öğrenciler, yükseköğrenime geldiğinde de aynı sistemi talep edeceklerdir. Böylece; yükseköğretim kurumları da öğrenci taleplerini karşılamak için bu sürece dahil olacaktır. Öğrencilerin taleplerinin yanında yükseköğretim kurumlarının stratejik planlarına eğitim teknolojileri konusunu da almaları ve bu noktada yöneticilerin rolü de oldukça önemli. Türkiye'deki üniversitelerin yöneticilerinin yükseköğrenimdeki eğilimleri takip ve bunlara yönelik kararları alma konularında yeterince hızlı olduklarını düşünüyorum. Ancak; eksik olan noktalar, planlama aşamasındaki eksiklikler ve uygulamaya yönelik aksiyonların yavaş olması. Bunların yanında, bazı kararların yönetim kademesinde kalmaması ve alt kadrolara yeterince yayılması da dönüşüm hızını arttıracak faktörlerin başında geliyor.

Sonuç olarak; Türkiye'de yükseköğrenimde eğitim teknolojileri kullanımı henüz yüksek seviyelere ulaşmamış olsa da bir kıpırdama, farkındalık mevcut. Önemli olan bu farkındalığı kaliteli ve etkili bir kullanıma dönüştürebilmek. Bunu başarmanın yolu ise; bu konuya ilgi duyan öğretim üyelerinin sayısının artmasının yanında; öğretim üyelerini doğru yönlendirecek uzman kişilerin sayısının da arttırılmasından ve üniversitelerin eğitim teknolojileri kullanımına yönelik politikalarını doğru düzenlemesinden geçiyor.

Eğitimde teknolojilerinin kullanılması artık neredeyse bir zorunluluk olsa da; eğitimin merkezinde pedogojik yöntemlerin yer alması ve teknolojinin doğru bir araç olarak kullanılması gerektiği unutulmamalı.

Gelecekte; online eğitimin, yüz yüze eğitimin yerini alacağı fikri hala uzak bir ihtimal olarak düşünülse de; eğitim teknolojilerinin kullanılmadığı bir yükseköğrenim programını düşünmek pek mümkün olmayacak gibi görünüyor.

COVENTRY ÜNİVERSİTESİ'NDEN ZİYARET

Röportaj: Mehmet Fırat ÜNAL

David Pilsbury Kimdir?

Eylül 2008'de, üniversitenin uluslararası stratejisinin bir parçası olarak, deniz aşırı ortaklıkları geliştirme, müfredatın uluslararası standartlara kavuşturulmasının sağlanması ve öğrenci ve personel değişiminin teşvik edilmesi gibi geniş sorumlulukları kapsayan, Coventry Üniversitesi Rektör Yardımcılığı pozisyonunu üstlendi.

Pilsbury, daha önceden, Dünya Üniversitelerarası Ağı'nın Kurucu Başkanı idi. 2001'de kurulan DÜA, şu an küresel araştırma birliğinin lideri olarak bilinmektedir. DÜA, 3500'den fazla birey, yenilikçi araştırma ve eğitimsel aktivitelere yardım olarak 40 milyon dolardan fazlasını güvenceye alan 70'den fazla uluslararası toplumu içeren aktivitelerin büyüyen portföyü üzerinde çalışır. Buna ek olarak, Pilsbury'nin liderliğinde, DÜA, mezun öğrenciler ve kariyerinin başındaki araştırmacılar için, uluslararası araştırma hareketliliği planı olarak, bir roman geliştirmiştir. Okurlarına 650 ödül kazandıran bu roman geniş ortak ajandasını daha da geliştirerek, ödül kazananlara sağladığı faydalarını birleştiren, esnek ve iyi planlanmış yapısıyla hatırlanmaktadır.

DÜA'daki işinden önce, Pilsbury, araştırma politikasının temel yeniden şekillendirmesini ve İngiltere'nin sanatlar ve insan bilimleri adına ana finansman organizasyonu olan Sanatlar ve İnsan Bilimleri Araştırma Konseyi'nin İngiltere'nin baş yüksek eğitim finansman organizasyonu olan İngiltere Yüksek Eğitim Finansman Konseyi'nde Araştırma Politikaları Başkanı olarak görev aldı.

Coventry Üniversitesi Rektör Yardımcısı Dr. David Pilsbury, Kadir Has Üniversitesi'ni ziyaret etti. Pilsbury, ziyareti sırasında Khas Pusula Haber ile 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Kadir Has Üniversitesi ve Coventry Üniversitesi olarak öğrenci alımına başladıkları MBA Global Business, MBA Oil and Gas Management, MBA International Marketing ile Uluslararası İlişkiler alanlarındaki tezsiz yüksek lisans çift diploma programları hakkında görüşlerini paylaştı:

İstanbul'u seçmenizin nedeni nedir?

İstanbul dünyanın en harika şehirlerinden biri ve ticaret, kültür ve tarih merkezi. Bu nedenle özellikle uluslararası ilişkiler ve işletme alanlarında öğrenim gören çift diploma öğrencilerimizin eğitim alması için mükemmel bir şehir. İstanbul uluslararası öğrencileri kucaklayan ve dünyanın her yerinden ulaşılması kolay olan küresel bir şehir. Türk hükümetinin istikrarlı bir şekilde yükseköğrenimi uluslararası standartlara kavuşturma isteği ve son yıllarda Türkiye'deki yabancı öğrenci sayısının kayda değer şekilde yükselmesi sonucunda Coventry Üniversitesi ve Kadir Has Üniversitesi arasındaki işbirliği genişletildi.

Coventry Üniversitesi ve Kadir Has Üniversitesi işbirliğini anlatır mısınız?

Coventry Üniversitesi ve Kadir Has Üniversitesi bir süredir uluslararası ilişkiler bilim dalında ortak çalışma yürütmekteydiler ve yakın zamanda da bir eğitim birlikteliği geliştirdiler. Bunun bir parçası olarak, çift diplomalı yüksek lisans programları Eylül 2014 itibariyle ortaklaşa sürdürülecek. Üniversitelerimiz hem akademik olarak hem de küresel kariyerleri için hazır mezunlar geliştirmeye olan tutkusu açısından aynı düzeydedir.

Kadir Has ile ortak yürüttüğünüz alanlar nelerdir?

Ortaklık programı derin ve geniş kapsamlıdır. Çift diplomalı yüksek lisans programlarına ek olarak, araştırma ortaklığını, öğrenci ve personel değişimini ve İstanbul'daki ortak yaz okullarının gerçekleştirilmesini kapsar. Kadir Has Üniversitesi'nin idari ve akademik personelinden 12 kişi bu yıl Erasmus değişimi ile Coventry Üniversitesi'ni ziyaret etti ve ilk öğrenci değişimi gerçekleştirildi. Coventry Üniversitesi'nden öğrenciler bu yaz İstanbul'daki şehir turu ve yaz okullarına katılarak Khas'ı ziyaret etme şansı buldu. Biz bu ortaklığın gelişmesini umuyoruz. Şu anda ortak araştırmalar için ek alanlar tanımlamaya, yaz okulları için ek konular keşfetmeye ve 2015 için ortak eğitim programlarımızın çeşitliliğini ve bizimle çalışan öğrenci sayısını artırmaya odaklanmış bulunmaktayız.

Öğrencilerin bu programlardan edindikleri avantajlar nelerdir?

Bunlar eşsiz programlar. Çift diploma programı öğrencileri hem Coventry Üniversitesi'nden hem de Kadir Has Üniversitesi'nden diploma alacaklar. Program iki üniversitenin akademik personelleri tarafından ortaklaşa yürütülecek. Bu sayede öğrenciler, her iki üniversitenin de İşletme ve Uluslararası İlişkiler alanlarındaki bir araya getirilen uzmanlıklarından faydalanmış olacaklar. Programlar öğrencileri istihdam edilebilirliğe odaklanarak, MBA programlarında sunulan staj fırsatlarıyla birlikte uluslararası iş ortamında çalışmaya hazırlayacak. Öğrenciler İstanbul'da eğitim alma fırsatına ve eğer isterlerse son akademik dönemlerini Coventry'de tamamlama fırsatına sahip olacaklar. Aynı zamanda öğrenciler mezuniyetlerine bu iki şehirden birinde katılma şansına sahip olacaklardır. Bu da programları gerçekten uluslararası kılar.

Coventry Üniversitesi İstatistikleri

• 25.000 üzerinde öğrenci
• The Sunday Times Üniversite Ligi, Coventry Üniversitesi'ni 2014 yılında **Yılın Modern Üniversitesi** seçti.
• The Guardian, Üniversite Rehberi 2015'te, Coventry Üniversitesi'ni, **27. İngiliz Üniversitesi** seçti.
Coventry Üniversitesi, aynı zamanda, Ulusal Öğrenci Anketi verilerine göre
Geri Bildirim Memnuniyetinde 1 Numaralı İngiliz Üniversitesi seçildi.
• Coventry Dünya'nın En İyi Yüksek Eğitim Kurumları arasında ilk % 4'te (QS Dünya Sıralamaları 2013).
• Coventry Üniversitesi, Afrika ve Orta Doğu'da, Doğu Asya'da, Güney ve Kuzeydoğu Asya'da,
İngiltere ve Avrupa'da akademik ortaklıklara sahip.

Coventry'nin İngiliz eğitim sistemine getirdiği yenilikler neler?
İngiliz eğitim sisteminin en güçlü yanlarından biri dış kalite kontrolüne verdiği önemdir. Bu programlar hem İngiliz hem Türk yasal düzenlemelerini karşılayacak ve öğrencilerin alacağı diplomaların yüksek standartları sağladığı yakından takip edilecek. Her iki üniversite de liderler yetiştirme konusunda köklü temellere sahip. Programlar, öğrenciler mezun olduklarında, küresel pazarda etkili bir şekilde çalışacak donanıma sahip olduklarını temin etmek için yoğun ve mücadeleci olarak tasarlanmış. İngilizce dil gelişimi aynı zamanda bu programların kilit faydalarından biri. Programlar, dönem içinde verilecek İngilizce dil eğitimiyle birlikte İngilizce olarak öğretilecek. Öğrencilerin son akademik döneme geldiklerinde uluslararası bir kariyerin olmazsa olmazı kabul edilen İngilizce seviyelerini IELTS'de 6,5 dengine yükseltmeleri gerekecek.

Khas-Coventry Ortak Yüksek Lisans Program Bursları

2014-2015 eğitim-öğretim yılından itibaren Kadir Has Üniversitesi ile Coventry Üniversitesi tarafından yürütülecek çift diploma yüksek lisans programlarında, Kadir Has Üniversitesi mezunları için aşağıda belirtilen kriterlerin yerine getirilmesi şartıyla burs veriliyor. İlgili burslar sınırlı sayıda olduğundan, başvuru kriterlerini sağlamak burs almayı garanti etmiyor. Başvurular, Burs Komisyonu tarafından adayların başarı sıralamaları çerçevesinde değerlendiriliyor.

Aşağıda listelenen burslar dışında, Kadir Has Üniversitesi Lisansüstü Burs Yönergesi kapsamında verilen burslar Khas-CU ortak yüksek lisans programları için kullanılmıyor ve hiçbir şekilde aşağıda listelenen burslarla birleştirilmiyor.

Khas-CU Çift Diploma Yüksek Lisans Programları
Burs Kriterleri:

MBA in Global Business, MBA in Oil and Gas Management ve MA in International Relations için;

• Üstün Başarı Bursu (eğitim ücretinden %100 muafiyet)
1. Mezuniyet not ortalamasının en az 3.50/4.00 olması veya üniversitede ilk üç dereceye girmiş olmak;
2. IELTS sınavından en az 6.5 veya TOEFL sınavından eşdeğeri puan almış olmak;
3. Üstün Başarı Bursu alan öğrenciler herhangi bir işte tam zamanlı olarak çalışamazlar; kendilerinden haftada 10 saat ilgili oldukları anabilim dalı ve fakültenin eğitim ve öğretim faaliyetlerine destek sağlamaları beklenir.
4. Üstün Başarı Bursu alan öğrencilerden eğitimlerini normal eğitim süreleri (1 yıl) içerisinde bitiremeyenlere, geçerli ve haklı sebepleri olması, ilgili Anabilim Dalı önerisi, ilgili Enstitü kararı ve Rektörlük onayıyla, tezlerini bitirebilmeleri için bir yarıyıl ek süre verilebilir. Bu sürenin aşılması durumunda öğrencilerin burslulukları sona erdirilir ve güncel bedel üzerinden ilgili dönem eğitim ücretini ödemeleri istenir.

• Başarı Bursu (eğitim ücretinden %50 oranında muafiyet)
1. Mezuniyet not ortalamasının en az 3.00/4.00 olması veya fakültesini birincilikle bitirmiş olmak;
2.IELTS sınavından en az 6.0 veya TOEFL sınavından eşdeğeri puan almış olmak.

• Mezun Bursu (eğitim ücretinden %30 oranında muafiyet)
1. Kadir Has Üniversitesi lisans programlarından mezun olmak;
2. IELTS sınavından en az 5.5 veya TOEFL sınavından eşdeğeri puan almış olmak.

Başvuru ve Gereken Evraklar

Aşağıdaki linkte bulunan program başvuru formu doldurularak tarandıktan sonra formda belirtilen belgeler ve burs başvuru dilekçesi ile **mehmet.unal@khas.edu.tr** adresine iletilmeli:

http://khas.coventry.ac.uk/wp-content/uploads/2014/05/KHAS-Coventry-University-App-Form.pdf

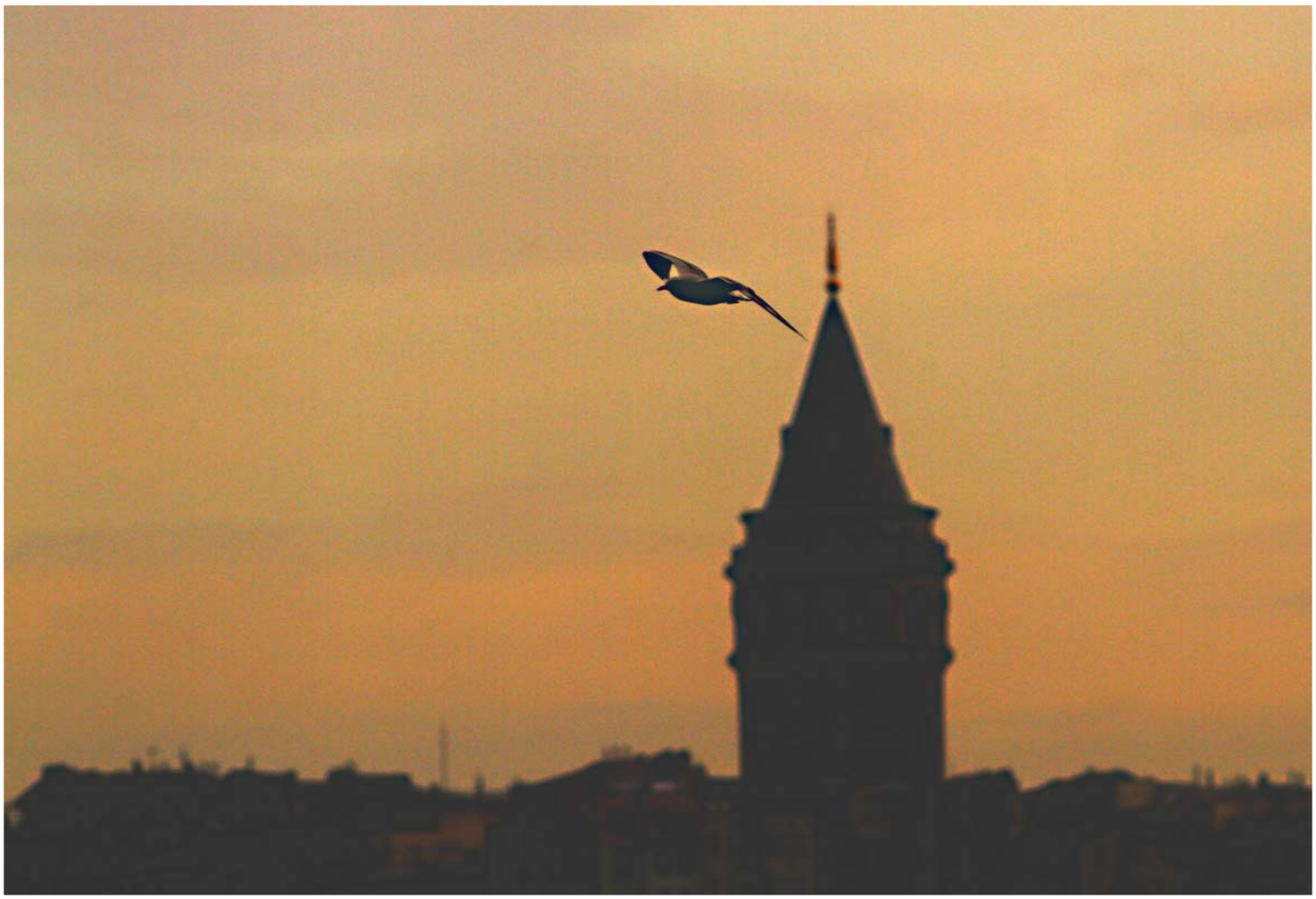

Fotoğraf: Abdullah BOZOĞLAN
Kadir Has Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım 4. sınıf öğrencisi

"Sılada sılasız kaldım;
Suyum garip, aşım garip.
Ben kendime gurbet oldum;
İçim garip, dışım garip."
(Abdurrahim Karakoç)

OCEANO
INDIANO

ERASMUS, HER İNSANIN YAŞAMINDA BİR DÖNÜM NOKTASI OLMALI

Ebru DEDE

Khas öğretim görevlisi

Erasmus, bir öğrenci değişimi programı, öyle ki ülkelerarası öğrenci değişimi uygulaması olmakla kalmayıp, öğrencinin kendisinde de değişim yaşadığı bir dönüm noktası. Başka bir kültürü tanımaya ve adapte olmaya çalışırken bu süreçte ister istemez kendi kültürünü yeniden sorguladığı ve kafasındaki bu sorularla ülkesine geri dönüşü. Doğrularla yanlışların yeniden ters yüz edilişi. Tüm sorulara yeniden cevap arayışı içinde olmanın yarattığı bir uçuş, ayakların yerden kesilişi. ‘Ben’ ile toplumun yer değiştirişi, değişenin hangisi olduğunu bilememe… Kendiyle yeniden tanışıklık süreci ve kimliğin yeniden inşası.

Eğer yakında Erasmus yolcusuysan çekinme. Evet, kimliğin değişen toplumun içinde yeniden inşa edilecek, gerek sen tarafından gerek toplum tarafından. Bugüne kadar doğru bildiklerini yanlış sayacaklar, onlar öyle biliyorlar. Yıkılacak kimi direklerin, şaşıracaksın utanacaksın kimi zaman. Onların yanlışlarını da göreceksin elbet ama Erasmus kaskını sen giymiş olacaksın. Değişim bu kaskı takanın beyninde olacak.

Kültürlerin birbirleri içinde eriyip gittiği bu günlerde Erasmus deneyimi… Farklılık kültürlerde mi alışkanlıklarda mı? Toplumsal alışkanlıklar geçerli bir nedene dayanıyor mu? Milliyetçilik yeniden sorgulanmalı mı? Milliyetine sahip çıkmanın karşılığı bu anlamsız alışkanlıklarına sahip çıkmak mı? Pratikte bunlara yanıt bulunabiliyor mu? Farklı milliyetlerden gelen, değişime ve gelişime açık gençler arasında geçen sohbetler, onları bir değişme hevesine ya da devrimciliğe yöneltebiliyor mu? Değişime ne kadar açık bu gençler? Kendi toplumunun bir eksiğini fark ettiğinde cesurca savunmaya geçmenin ya da karşındakinin toplumunu başka şekilde yermeye çalışmasının anlamı milli duygular mı?

Ey Erasmus gezgini! Senin milliyetin hangisi? Hadi anlat düğün törenlerini, misafirlerine gösterdiğin ilgiyi, tadına bakayım yemeklerinin, ben o sebzeyi öyle tanımazdım yeniden tanışalım. Senin çalışma alanın hangisi? Siyaset farklı mı senin ülkende, hukuk aynı mı? Ey ekonomist, sen ekonomiden hiç anladın mı? Senin için görmek hep önemliydi sanatçı. Şimdi nasıl görüyorsun hayatı?

Yolu Erasmus'dan geçmemiş meraklı, cesur, araştırmacı gezgin! Erasmus'un ne hissettirdiğini duyumsamak istiyorsan, şimdi oturduğun yerden kalk, masanın üzerine çık ve hemen aşağıya atla. Yerçekimi seni bu yolculuktan geri döndürecek hiç düşünme. Döndükten sonra düşün: O atlayış anında ne hissettin: Çılgın olduğunu mu, bu deneyime atılmaktan duyduğun pişmanlığı mı, özgürlüğünü mü, çocukluğunu mu, topraktan uzaklığını mı? Evet, topraktan uzak başka bir toprağa yakın ama hiçbir zaman o toprak üzerinde var olamama. Evet, çılgınca ve evet çok kısa bir an. Evet, özgürlük, hüznün özgürlüğü. Evet, çocukluk, tüm bildiklerini sıfırlayarak yeniden öğrenmeye başlama ve zaman zaman bundan pişmanlık duyma. Ve biraz başın döndü değil mi? Şimdi etrafını bir başka görmeye başladın. Senin bakış açın mı değişti yoksa çevren mi?

Peki, şimdi ne olacak bu yeni bakış açısıyla? Odandaysan değiştirecek misin mobilyaların yerini? Vapurdaysan değiştirecek misin oturduğun yeri? Belki bir değişim olacak hayatında ama ne kadar önemli ve de büyük bir değişim? Ve çevrendeki insanlar, sorgulamayacak mı sendeki bu değişimi? Seni yeniden eski düzene döndürmeye çalışmayacak mı? Kınamayacak mı? Kök salma, sevilme, benimsenme arzuların ne olacak? Tüm bu duygusal arzular, düşünsel sorgulamalarınla yarışabilir mi?

Elbette bu yolculuktan döndükten sonra artık dönmüş olarak geri kavuşacaksın sevdiğin, sevildiğin toplumun alışkanlıklarına. Yine de bir dönüm noktası sayılacak bu ömrünün. Kendine yeni bir yaşam felsefesi edineceksin, sessiz ve derinden. Çevrendekiler de değişecek gitgide. Artık hiçbir alışkanlığa, kurala pabuç bırakmayacaksın: Aklın anlamsız alışkanlıkların önünden gidecek her zaman. Ve böyle yetiştireceksin çocuklarını. Onların sorularını keskin doğrularla yanıtlamayacaksın. Birlikte yeni doğrular arayacaksınız belki de. Doğrunun bir çerçevesi olmadığını bileceksin. Dinlemenin ne büyük erdem olduğunu, kendini değiştirmenin boyun eğmek olmadığını öğreneceksin. İlişkilerini, savaşlarını yeniden düzenleyeceksin. Başarıyı kazanmanın kimi zaman alışkanlıklardan vazgeçmek olduğunu deneyimleyeceksin. Hayatını hep bir yolculuk olarak sürdüreceksin. 'Ben'in sabit olmayan ve hep daha iyi bir 'Ben'e yolculuğunun sağlam gururunu yaşayacaksın.

Ve hep bir eksiklik olacak hayatında: Yerçekiminden-kültüründen uzak olmanın eksikliği. Her ne kadar kültürsüzleşme evresinde olsak da, sanki çevrendekiler bu kültürsüz kültüre ayak basıyor da sen basmıyormuşsun gibi. Bunun bir yanılgı olduğunu göreceksin nihayetinde. Doğrunun bunların hiçbirisi olmadığını hatırlatacaksın kendine.

İkiye bölünmüş bir hayat mı olacak seninki: Burada ve orada yaşananlarla burada ve orada kesintiye uğrayan zamanlar arasında. Bir zaman yolculuğu denemez yine de.

En kesin doğruya ihtiyacın var, öyle mi? İşte bu ailene ve toplumuna duyduğun sevgi. Doğrularıyla, yanlışlarıyla kesintiye uğramamış, değişmemiş, belki daha da güçlenmiş bir sevgi.

En kesin yanlış hangisiydi peki? Yaşanmış yanlışların üzerine yanlış diye bir çizgi çekilebilir mi? Tekrarı mümkün olmayan bu deneyimlerini yeniden doğrusuyla yaşama şansın olabilir mi? Böylece her anın kıymetini bilerek algılarını sonsuzluğa açacaksın olabildiğince. Dar kalıplarından sıyrılacaksın yaşamın. Tekdüzelikten kurtulacaksın. Rutin yaşanmayacak artık hiçbir şey. En kesin yanlışın rutin yaşam ve değişmeyen doğrularla örülü penceresiz kalın duvarlar olduğunu bulacaksın.

Bir ressamın tuvali algıların biçime dönüşmüş renkleriyle bezenir. Ressam uzaklaşır kimi zaman tuvalinden kimi zaman da ters çevirerek bakar, yanlışını bulmak için. Göz karar verir, denir asıl bellektedir cevabı. Belleğinin dağarcığını genişletmelidir her zaman. Uzaklaşmalıdır yaşadığı anın doğru bilinen gerçeklerinden. Uzaklaşmalıdır oradan yeni gerçekler bulana dek. Ve yine geri dönmelidir kendi anına bu yeni gerçeklerle. Bilimle sanatın yolculuğu bu anlamda benzerdir. Bilime yeni bir katkı sağlamak istiyorsan var olan gerçekleri sorgulamalısın. Bulgularını somut verilerle ortaya koymalısın. Sanatçı ile bilim insanının somut verileri farklıydı yüzyıllar boyu. 21. yüzyılın dinamikleri kavramsal sanatı örgütleyeli beri bu veriler de birbirine eklemlendi ve nihayet postmodernizm her şeyi yeniden parçaladı, geçmişi geleceğe, farklı disiplinleri birbirine monte etti. Alanlar ve kültürler sorulmaz oldu. Şizofrenik toplum tüm bunları parçalı algılar oldu. Hayat yeni bir puzzle (bulmaca) sanki. Doğru parçaları doğru yerlere uyarlamak eskisinden daha zor. Şimdi tüm parçaları çok iyi tanımalısın. Haydi, belki sen de bir Erasmus deneyimi yaşamalısın.

KLARNETLERİN ATASI, KADİM ENSTRÜMAN, NEFESLİ ÇALGI: MEY

Perihan KURTOĞLU

Serbest gazeteci

Mey, kökleri eski Mısırlılar'a dayanan nefesli bir halk çalgısı. Uzun yıllardır mey sanatçısı olarak çalışan, konserler veren, albümler çıkaran Cebrail Kalın hazırladığı "Mey Metodu" ile alanında önemli bir boşluğu dolduruyor.

Türkiye'de mey, Ermenistan 'da 'duduk', Azerbaycan'da 'balaban' isimleri ile bilinen bu lirik sesli enstrümanın tarihi Eski Mısır'a uzanıyor. Mey kelimesinin Eski Mısırlılar'ın Mait adını verdiği enstrümandan geldiği sanılıyor.

Cebrail Kalın'ın mey metodu bu kadim enstrümanı öğrenmek isteyenler için çok önemli bir kaynak. Kitapta başlangıç seviyesinden ileri düzeye kadar her seviyedekiler için egzersizler, doğaçlamalar ve örnek halk ezgileri notaları ile mevcut. Ayrıca metoda ek olarak bir de ses cd'si bulunuyor. Metottan nota bilen müzisyen ve müzisyen adayları kadar nota bilmeyenler de yararlanabilecek.

Klarnetin atası olarak bilinen mey ne yazık ki Türkiye'de unutulmaya başlanmış ve çok az kullanılan bir enstrüman. Genellikle Anadolu'nun doğu ve kuzey doğusunda çalınan mey, içi boş delinmiş bir ağaç gövdesi ile gövdenin baş kısmına takılan yassılaştırılmış bir kamıştan oluşuyor. 8 adet perde deliği var ve genellikle kayısı ağacından yapılıyor.

Türkiye'de Binali Selman, Cevri Altıntaş, Suat Işıklı gibi ustaların icralarıyla tanınan mey daha çok Kürtler'in ve Ermeniler'in kullanmasından dolayı azınlıkların enstrümanı olarak biraz ihmal edilmiş. Bugün ise birçok konservatuvarda mey eğitimi almak mümkün. Bugüne kadar yayınlanan tek mey metodu 20 yıl önce Songül Karahasanoğlu tarafından yazılmış.

Cebrail Kalın o dönemlerde mey ustası bulmanın da zor olduğunu, kendilerinin Tahtakale'deki marangoz ve tornacılara tarif ederek mey yaptırdıklarını anlatıyor. Bu sebepten 20 yıl sonra Cebrail Kalın'ın hazırladığı mey metodu mey sanatçıları ve mey öğrenmek isteyenler için yeni ve geniş kapsamlı bir kaynak olması açısından önemli.

Cebrail Kalın müzisyenlerin sadece icra ile ilgilenmelerinin yeterli olmadığını kendilerini geliştirmek için kendi enstrümanları ya da başka enstrümanlarla ve her tür müzikle ilgili yayınları takip etmeleri gerektiğini düşünüyor. Kendisi de ibadethanelerinde müziğin kutsal olduğu Alevi kültüründen gelen bir müzisyen olarak ailesi tarafından her zaman desteklendiğini söylüyor. Mey metodunu müzik dünyasına kazandıran Cebrail Kalın, Türkiye'de müzik kitaplarının varlığı alanında büyük bir boşluk bulunduğuna ve her tür müzik ve enstrüman hakkında yazılı eserlere ihtiyaç olduğuna dikkat çekiyor.

Günümüzde T.R.T. İstanbul, İzmir, Ankara, Erzurum gibi radyolardaki Türk Halk Müziği korolarında mey sanatçıları bulunuyor. Gerek konservatuvar ve devlet korolarında bu saza önem verilip yaşatılmaya çalışılıyor.

AĞACA SES VEREN ADAM

1972: İstanbul'da doğdu.
1982: A. S. M. kursunda , Arif Sağ' dan halk müziği repertuvarı, Ali Haydar Emre' den bağlama ve solfej dersleri aldı.
1984: İ.T.Ü.Türk Müziği Devlet Konservatuvarı Çalgı-Eğitimi Bölümü sınavlarını kazandı.
1990: Aynı okulun orta ve lise bölümlerini bitirerek yüksek lisans bölümüne geçti.
1996: Konservatuvardan mezun oldu. TRT İstanbul Radyosunda mey sanatçısı olarak çalıştı.
2000: Bu yılından bu yana halk ezgilerinden oluşan "Anadoluyum ben" adlı iki enstrumantal albüm yaparak burada mey ve kaval gibi nefesli sazları ön planda kullandı. Yine 2000 yılında "Halimiz Ahvalimiz" adlı halk türkülerini yorumlayan grubun ilk beş albümün müzik yönetmenliğini yaptı.
2004: Alaaddin Us ile beraber yorumladıkları "Sabah Türküleri" adlı albümünü yayınladı.
2009: Nefesli halk çalgılarının ağırlık da olduğu "Ağacın Sesi" adlı albümünü yayınladı. Hollanda'da Rast Theatre'in hazırladığı "Dilek" adlı müzikalin halk türküleri geleneğinden yola çıkılarak oluşturulan müziklerini yazdı ve yönetti. Mey metodunu yayınladı. Fransa, Almanya, İtalya, Yunanistan, İsviçre, Hollanda, Belçika, Rusya, Özbekistan, Ermenistan, İran gibi ülkelerde solo konserler verdi, sanatçılara eşlik etti.

MEY DİATONİK BİR ÇALGIDIR

Mey, benzerleri günümüzde Türkiye dışında Azerbaycan, Gürcistan, Dağıstan, Ermenistan, İran, Çin, Japonya ve Kore gibi ülkelerde çeşitli isimlerde kullanılan nefesli bir çalgı.

Kamışlı çalgılar hakkındaki en eski bulgu Helenistik dönemde Mısır'a aittir. "Mait" denilen bu borular meyin de atası kabul edilir. Meydeki sekiz delik, Brüksel Müzesi'nde bulunan Ptolemaic Mısırı'na ait Monaulos'ta da vardır. Bu kadar eski olması meyin zurnanın da atası olabileceğini düşündürür. Mey, bir oktav ses sahası olan çalgıdır. Yapısında, yedeni de bulunan rast makamı dizisi mevcuttur. Diatonik bir çalgıdır. Kromatik ses elde edebilmek için deliklerin yarım açılması ve dudakların yardımı gerekir. İcracı parmakları yarım açıp kapama dışında dudaklarını sıkarak veya gevşeterek kromatik sesin alınmasına yardımcı olur.

Ses sınırının dar olması nedeniyle meyde transpoze olanağı sınırlıdır. Belirlenen her bir tam ton için ayrı bir mey kullanmak gerekmektedir. Yarım tonluk farklılıklar kamış değişimi veya kamışa eklenen ve boğaz ismi verilen parça yardımıyla olur. Mey yapımında genellikle gürgen, ceviz ve erik ağacı kullanılır.

IŞİD'İN ÇÖKERTİLMESİ İÇİN KARA HAREKATINA İHTİYAÇ VAR

Mithat BEREKET
Khas Pusula akademisi

Aslında, herkes IŞİD'i sırf hava operasyonlarıyla saf dışı etmenin mümkün olmadığını biliyor. IŞİD'in tamamen çökertilmesi için kara harekâtına ihtiyaç var. Ama açıkçası kimse askerini bu cepheye sürmek istemiyor. Kimse karada angaje olmak istemiyor. Bunun için "elini taşın altına koy"up; "heey, ben de buradayım", demekten kaçınıyor.

Ankara, hâlâ akıllanmadı...
Hala (öncelikli olarak), Şam'daki rejimle uğraşıyor. Kendi dış politikasında, bütün kriterleri ve elindeki bütün kozlarını tek bir şey için kullanıyor: "Beşar Esad'ın Suriye halkı tarafından iktidardan indirilmesi."

Evet, belki eli kanlı, acımasız bir diktatörle karşı karşıyayız ve Beşar Esad, orada kaldıkça Suriye'de hiçbir şey düzelmeyecek. Bunun doğruluğunu herkes kabul ediyor.
Ama iş "önceliklere" gelince, ortalık bayağı bir karışıyor…

Ankara dışındaki hemen herkes "Beşar yönetimi"ni, IŞİD ya da El Nusra gibi İslami örgütlerin iktidarda olduğu bir yönetime yeğliyor. Kısacası, Esad, bu örgütlerin yaptıklarının yanında pek bir masum kalıyor…

Ayrıca, unutmamak gerekir ki, Rusya'nın, Akdeniz'deki tek deniz üssü, Tartuma'da (Suriye'de). Bununla birlikte, hali hazırda İran'ın Lübnan'da Hizbullah'a ve Gazze'de Hamas'a gönderdiği silah ve paraların kavşak noktası da Suriye… Bu, Ortadoğu'daki tüm dengeleri altüst ediyor. Bu nedenle Beşar Esad, uluslarası arenada sırtını Rusya ve İran'a dayamış durumda. Bunlar bir yerde, Beşar Esad ve ailesinin "güvencesi"; "sigortaları" oluyor…

Kaldı ki, daha herşeyin başında uyarmıştık: "Beşar Esad, askerlerini Suriye-Türkiye sınırından; Kürtlerin çoğunlukta olduğu bölgelerden çekince, Ankara kendini PKK (Suriye'de PYD) ve El-Kaide (Suriye'de El Nusra ve şimdi de IŞİD) arasındaki bir savaşın ortasında; sıkışmış kalmış buldu.

Bu durum, o kadar aleni hale geldi ki şimdi herkes bunu konuşmaya başladı. Bir yanda "Esad Rejimini" yıkması için başta "zımmi destek" gösterilen; ya da en azından "göz yumulan" Sünni Muhalefet" (El Nusra, IŞİD v.s.), öte yandan, devam eden "çözüm süreci" yüzünden Türkiye'nin (bir şekilde) destek vermesi beklenen PKK sempatizanı, Suriyeli Kürtler…
Tahmin edebileceğiniz gibi, "İki camii arasında bînamaz kalma" durumu fazla süremedi. Devreye Amerika Birleşik Devletleri (ABD) girince ve Ankara'nın "rehineler çekincesi" ortadan kalkınca, Ankara tavrını belirlemek zorunda kaldı.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu'nda yaptığı ve tüm dünyada yankılanan konuşmasında ilk defa Türkiye'nin resmi tavrını ortaya koydu: "IŞİD, bir terör örgütüdür"…

Cumhurbaşkan Erdoğan bunu söyleyince öncelikle TRT haberlerinde, hükümet yanlısı gazete ve televizyonlarda, daha önce "savaşçı"; "militan" ya da "unsur" olarak gösterilenler bir anda "IŞİD teröristleri" oldular…

Ardından, KCK'dan ateşkesin bittiği açıklaması geldi.

Üstelik şu anda, Ankara'nın önüne yepyeni "durumlar" ve "sıkıntılar" çıkmış durumda.
Anlayacağınız, Ankara açısından durum çok daha vahim; çok daha kötü bir hale geldi...

IŞİD, tüm dengeleri altüst ederken, çözüm sürecini de zora soktu...

IŞİD şu anda tüm dünyanın karşı karşıya olduğu en önemli "bela" durumunda. Ve bu belayla karada savaşan; Kuzey Irak ve Suriye'de IŞİD'e başarıyla kafa tutabilen tek bir oluşum var; o da PKK. Evet, ABD gerektiğinde IŞİD hedeflerini, önce Kuzey Irak'ta ve sonra da Suriye'de havadan bombalamaktan çekinmedi. Ama, ne gariptir ki, karada bu terör örgütüyle en etkili savaşanlar PKK'lılar (veya PYD'liler). Asıl önemlisi de, bunu herkes; tüm uluslararası kamuoyu görüyor...

Dolayısıyla, bu durum hiçbir işe yaramazsa bile, PKK'ya yeni bir "manevra alanı" açacaktır. Ve herşeyden önce, Türkiye ile yürütülmeye çalışılan "çözüm sürecinde" örgüte yeni "kozlar"; yeni "kartlar/argümanlar" kazandıracaktır…

Daha da önemlisi, PKK dünya medyasında giderek "sempati" kazanıyor. Türkiye'nin konumu (izafi olarak) zayıflarken, PKK, Batı nezdinde kendisine yeni bir stratejik alan açıldığının farkında. Bu durum, örgütü pazarlık sürecinde daha talepkâr hale getirecektir.

Kaldı ki, ABD ve müttefiki olan Arap Devletleri ve Körfez Ülkeleri ile Avrupalı müttefikleri (İngiltere, Fransa, Belçika. Hollanda, v.s) sadece hava operasyonu yapıyorlar. Yani uzaktan "atari" oynar gibi sadece uçaklardan füzeleri kullanıyorlar…

Aslında, bunların hepsi de IŞİD'i sırf hava operasyonlarıyla saf dışı etmenin mümkün olmadığını biliyorlar. Arazide bu örgütü bitirecek bir güç lazım…

Evet, hava bombardımanlarıyla düşman yenilmez, ancak zayıflatılır. Bu aşamada yapılan da budur. IŞİD'in tamamen çökertilmesi için kara harekâtına ihtiyaç var. Bunu herkes biliyor, ama açıkçası kimse askerini bu cepheye sürmek istemiyor. Dolayısıyla bu aşamada bu iş Irak'ta peşmergelere ve Irak ordusuna, Suriye'de de dağınık muhalif güçlere ve özellikle de, Suriye'nin kuzeyindeki örgütlü Kürt direnişçilerine; yani PYD'ye (yani, PKK'ya) kalıyor.

Kısacası, IŞİD'in sadece Irak ve Suriye odaklı bölge için değil, bütün dünya için çok ciddi bir tehdit oluşturduğu konusunda artık uluslararası bir konsensüs var. BM Genel Kurulu'nda son yapılan konuşmalar, Güvenlik Konseyi'nde oybirliğiyle alınan karar, bunun açık göstergesi...

ABD liderliğinde de 40 ülke bir araya gelmiş durumda. Stratejik hedef, IŞİD'in "zayıflatılması ve ortadan kaldırılması". Ama, kimse karada angaje olmak istemiyor. Bunun için "elini taşın altına koy"up; "heey, ben de buradayım", demekten kaçınıyor.

Oysa basit bir terör örgütünün ötesinde farklı bir yapıya ve ideolojiye sahip IŞİD, çok hızlı bir şekilde Irak ve Suriye'yi hâkimiyeti altına almak ve hatta onu daha da yaymak peşinde…

Yani, şu anda bu örgütü askeri açıdan acilen durdurmak ve çökertmek gerekiyor.

Yoksa Ankara, PKK'ya verilecek askeri ve maddi yardıma karşı kendisini IŞİD'le savaşıyorken bulabilir…

Şu sıralar, Türkiye'de devlet içinde iki farklı üslup göze çarpıyor...

Birincisi, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın New York gezisinde IŞİD'le birlikte PKK'ya yüklenmesiyle başlayan "IŞİD'e karşıyız; ama PKK'ya da aynı şekilde karşıyız" görüşü… Askerler; yani Genelkurmay, bu gruba giriyor. Ordunun, sadece IŞİD değil aynı zamanda bölgede yükselen PKK/PYD aktivizminden de rahatsız olduğu çok net ortada.

Kimilerine göre, Meclis'e sunulan tezkere de, "güvenli bölgeler" stratejisi de, Suruç'ta günlerdir devam eden gazlı müdahaleler de, gazetecilere fısıldanan Genelkurmay Başkanı Necdet Özel'in aslında Suriye'ye girmek istediği yolundaki haberler de, burada gerçek tehdit algısının IŞİD değil PKK olduğunu gösteriyor.

Öte yandan, arazideki durum bambaşka...

Kobani'de sınırlar kalkmış; IŞİD bize kafa tutar hale gelmiş; Türkiye koalisyonun dışında kalmış; PKK Kuzey Irak'ta peşmerge ve ABD'yle operasyon yapar hale gelmiş…

İşte bu yüzden, İmralı'da tıkanmış gibi gözüken müzakere süreci, geçen hafta yapılan temaslar sonunda (aniden) yeniden hareketlendi...

Aynı şekilde, Başbakan Ahmet Davutoğlu'yla görüşen HDP lideri Selahattin Demirtaş'ın çıkışta "IŞİD tehdidinin bölgeden bertaraf edilmesi için hükümetin ve muhalefetin yapması gerekenleri" konuştuklarını belirtmesi, Davutoğlu'nun yaklaşımını övmesi bizler için sürpriz olmadı…

Türkiye'nin artık giderek netleşen bir IŞİD stratejisi var….

Cumhurbaşkanı'nın deyişiyle, Ankara; IŞİD'in Türkiye ve bölge için oluşturduğu tehdit karşısında şimdi "eskisinden farklı bir yol haritası"na sahip.

Bu farklılık veya değişiklik, IŞİD'in elindeki Türk rehinelerin serbest bırakılması sayesinde mümkün oldu. Ankara rehine krizi süresince çok ihtiyatlı davrandı ve IŞİD'e karşı oluşan koalisyona mesafeli durdu.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın da belirttiği gibi, şimdi şartlar değişti, Türkiye hareket serbestisine kavuştu. Cumhurbaşkanı'nın New York'taki son temasları sırasında ve Türkiye'ye döndükten hemen sonra yaptığı açıklamalar ve tabii ki tezkere konusu, hükümetin IŞİD meselesinde ve daha genel olarak Ortadoğu'da izleyeceği yeni politikanın açık işaretlerini veriyor.

Amerika'nın ya da Avrupa'nın PKK'ya sağlayacağı herhangi bir desteğe karşı Ankara, kendi 'elini", hatta "gövdesini taşın altına koymak"tan ve "heey, ben de buradayım", demekten çekinmiyor…

Zaten, önünde başka bir seçenek de görünmüyor…

Haydi hayırlısı….

KHAS'TA HOCA-ÖĞRENCİ ORTAK SERGİSİ

Arda ÜLGAY

Khas lisans öğrencisi

Sanat ve Tasarım Fakültesi 10. yıl etkinlikleri arasında düzenlenen hoca-öğrenci çalışmaları, Mayıs-Ekim 2014'e kadar C Blok fakülte girişinde ziyaretçileriyle buluştu. Kadir Has Üniversitesi Rektörü Prof. Dr Mustafa Aydın ve Richard Buchanan (Case Western Reserve University; co-editor of Design Issues), Stephan Schmidt-Wulffen (The New Design University, St. Polten, Rector), Michael Sorkin (City College of New York), Martha Thorne (IE & Pritzker Prize for Architecture), Robert Beauregard (Columbia University, GSAPP), Michael Hensel (Oslo School of Architecture and Design) gibi isimlerin katıldığı sergide, öğrenciler çalışmalarını ziyaretçilere tanıtma fırsatı buldular.

2013-2014 eğitim yılının Bahar döneminde Kadir Has Üniversitesi Endüstri Ürünleri Tasarımı bölümünce gerçekleştirilen çalışmaları bir de öğrenciler ve öğretim üyelerinden dinleyin:

ID 402 Bitirme Projesi VI
Proje Yürütücüleri: Prof. Dr. İlhan ERHAN, Yrd. Doç. Dr. Ayhan ENŞİCİ

Bitirme projesi kapsamında bir araçla çekilebilen, taşınabilir mekânlara yönelik ürün fikrinin oluşturulması ve tüm alt ögeleri ile tasarlanması çalışması yapılmıştır. Günümüzde giderek önem kazanan mobilite-hareketlilik kavramı, insanların gittikleri yerlere ihtiyaçlarını yanlarında taşıyabilmeleri, ya da insanların bulundukları yerlere ihtiyaçların götürülmesi durumu olarak ortaya çıkmaktadır. Taşınabilir alanlar bir motorlu araca bağlanarak hareket ettirilebilen, canlı ve eşya taşımak üzere planlanmış hareketli araçlardır ve genellikle kapalı bir hacimden oluşmaktadır. Geleneksel konaklama ve seyahat amaçlı karavanların dışında mobil alanlar ofis, tanıtım, satış, WC, depo vb. birçok gereksinime yönelik olabilmektedir. Proje sürecinde özellikle konaklama ve seyahat dışı kullanım olasılıkları irdelenmiş ve farklı ihtiyaç noktaları tanımlanarak yeni ürün fikirleri geliştirilmiştir. Proje kapsamında kısa veya uzun süreli kullanımlara yönelik mobil alanlar, değişik sektörlerdeki kullanıcı grupları hedeflenerek tasarlanmıştır. Önerilen tasarım çözümleri kendi başlarına hareket etme becerisine sahip olmayan, ancak bir motorlu bir araca bağlanarak hareket ettirilebilen çözümler olarak ele alınmıştır. Dönem sonunda ortaya çıkan projeler; seyyar restoran, olay yeri inceleme, bilgi merkezi, sanat uygulama ve satış, atölye çalışması ve sergi, ekolojik tarım ve tatil, kobi bankacılığı, konser ve turne gibi alanlarda geliştirilen mobil alan çözümlerinden oluşmuştur.

Buse Dilara KILINÇ / Bitirme Projesi

1991 yılında İstanbul'da doğdum. Cağaloğlu Anadolu Kız Meslek Lisesi Grafik Tasarım Bölümü'nde okurken aynı zamanda karakalem dersleri aldım. 2009 yılında %50 burs ile giriş yaptığım Kadir Has Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü'nden 2014 yılında mezun oldum. Üniversite projelerimden biri İKSV Tasarım Bienali'nde sergilenmiş olup, bitirme projem Cİ-CO, fakültenin 10.yıl sergisinde yer almaktadır.

Cİ-CO içerisinde resim, geleneksel Türk sanatları, çini sanatı gibi çeşitli sanatsal aktivitelerin yapıldığı, ortaya çıkan ürünlerin sergilenip, satılabildiği mobil bir alandır. Cİ-CO halka açık veya kişisel olarak kullanıcıya iki çeşit kullanım alanı sağlar. Halka açık kullanımlarda daha geniş bir mekâna dönüşebilen Cİ-CO aynı zamanda açık hava deneyimi yaşatmayı da amaçlamaktadır.

Büşra CAN / Bitirme Projesi

1991 yılında Adana'da doğdum, ortaokul ve lise eğitimimi Antalya'da tamamladım. 2009 yılında Kadir Has Üniversitesi Endüstriyel Tasarım Bölümünü kazandım. 3 çocuklu Can ailesinin en küçük çocuğuyum. Annem ev hanımı, babam mobilya ve inşaat sektöründe çalışmaktadır. Bitirme projem motorlu veya motorsuz bir araç tarafından çekilen mobil alan tasarımıydı. Hedef kitlesi olarak 10-13 yaş aralığındaki çocukların okul dışında eğlenirken aynı zamanda öğrenim yapabilecekleri, motorlu bir araç tarafından çekilen interaktif bilgi aktarım merkezi, Mergöz'ü tasarladım. Kullanıcı merak ettiği ya da öğrenmek istediği bilgiyi buradan dijital teknolojiler sayesinde elde eder. Mergöz, araştırma, uygulama ve okuma alanı olarak 3 bölümden oluşur. Öğrenci mobil alana girdiğinde ilk olarak araştırma alanından öğrenmek istediği bilgiyi elektronik ortamdan araştırır, daha sonra uygulama bölümünde interaktif teknolojileri; 3D panorama ve hareket algılayıcı sistemler gibi çağın son dönem ileri teknolojilerini kullanarak öğrenciye % 90 kalıcı öğrenim sağlanır. Son olarak, kullanıcı okuma alanından ilgili basılı yayını 15 günlüğüne ödünç alarak kullanıcıya gerçek kitap okuma deneyimi yaşatılır.

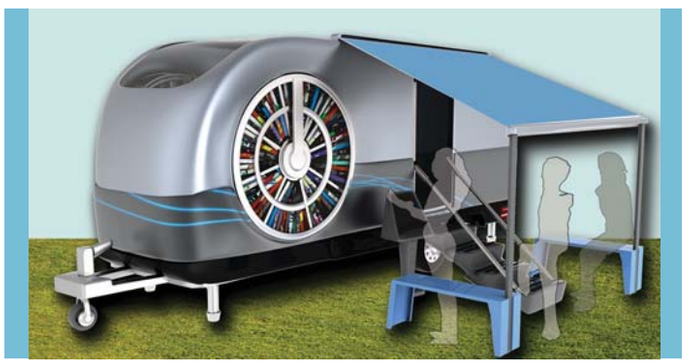

ID 302 Ürün Tasarım Stüdyosu IV
Proje Yürütücüsü: Prof. Dr. Oğuz BAYRAKÇI (MSGSÜ)

Projenin hedefi, insan gücü ve insan gücüne yardımcı teknolojiyle (hibrit) çalışan, temiz enerjiyle hareket ve taşıma kültürünü destekleyen ulaşım ve ulaştırma araçlarının , sistemlerin ve yanal aksesuarların tasarımıdır. Projede ayrıca; mevcut ürünlerin analizi, bu ürünlerle ilgili problemlerin tanımlanması, tanımlanan problemlerin çözülmesi ve bu sayede mevcut ürün sistemlerinin geliştirilmesi aşamalarından oluşan nesne merkezli bakış açısının ötesinde, odak noktası olarak insanı alan, tanımlanan veya hedeflenen bağlamda insanın problemlerinin ve ihtiyaçlarının araştırıldığı insan merkezli bir kullanım senaryosu düşüncesinin tasarım sürecinin bütününe yayılması amaçlanmaktadır. Böylesine bir tavır yoluyla, insan zihninde neredeyse hep aynı nesneyi çağrıştırabilecek (örneğin bisiklet) bir takım uzlaşımsal kavramların ötesine geçerek proje ufkunun açılması hedeflenmektedir. Proje süreci sonunda ortaya çıkacak tasarım çözümünün temelinde sistematik bir

araştırma sonucu elde edilmiş ve neden/sonuç ilişkileri kurulmuş teorik bir bilgi altyapısının bulunması da temel proje hedefleri arasındadır. Böylelikle görsel algı ve beğeniler doğrultusunda şekillenen reflekslerle oluşturulmuş iki boyutlu yüzeysel bir görüntünün ötesinde, ilişkileri doğru kurulmuş derinlikli bir anlam bütününün öğrenci tarafından bir tasarım çıktısı olarak önerilmesi önemlidir.

Arda ÜLGAY / Ürün Tasarım Stüdyosu IV

1992 Bandırma doğumluyum. Kadir Has Üniversitesi Endüstri Ürünleri Tasarımı 3. sınıf öğrencisiyim. 2010 yılında Erdek Lisesi'nden mezun olduktan sonra tasarım eğitiminin yeni şeyler yaratmaya, üretmeye, mevcudu sorgulayıp daha iyisini geliştirmeye, fark yaratmaya odaklı yapısı Endüstri Ürünleri Tasarımı bölümünü tercih etmeme sebep oldu. Bu doğrultuda çok önemli olduğuna inandığım görselleştirme yeteneklerimin yanı sıra analitik ve sayısal yeteneklerime de güveniyorum. Ürün Tasarım Stüdyosu 4 dersi kapsamında yapmış olduğum proje, anne ve çocuk ilişkisinin ön planda olduğu, hibrit olarak çalışan bir ulaşım aracıdır. Gremio, gerektiğinde insan gücünü kullanarak anne ve çocuğu güvenli bir şekilde bir yerden başka bir yere taşımaktadır. Ön kısımda bulunan gövdenin içerisine konumlandırılan çocuk, anne ile sürekli göz teması kurabilmektedir. Bu sayede çocuk herhangi bir rahatsızlık duymaksızın yolculuk edebilmektedir. Gerektiğinde ise anne, çocukla rahat bir şekilde ilgilenebilir. Aracın farklı bölgelerine konumlandırılan depolama alanları, alışveriş sonucunda eşyaları belirlenen kısımlara yerleştirilmesiyle, ulaşım rahat bir şekilde devam eder.

Ceki ROZANT / Ürün Tasarım Stüdyosu 4

1989 İstanbul doğumluyum. Kadir Has Üniversitesi Endüstri Ürünleri Tasarımı 3.sınıf öğrencisiyim. Geçen yıllar, bölümümüzün değerli hocalarının da sayesinde, aslında bu disiplinin gündelik alışkanlıklara yön verebilme noktasında ne kadar önemli bir role sahip olduğunu ve bu sayede dünyada birçok probleme çözüm üretmek noktasında ne kadar etkili kullanılabileceğini görmeme sebep oldu. Bunun üzerine geçtiğimiz 2013/14 eğitim yılının bahar döneminde Ürün Tasarım Stüdyosu 4 kapsamında, sürdürülebilir enerji kaynağı ile çalışabilecek bir taşıt tasarımına giriştiğimizde, bugün dünyanın birçok noktasında insanların ulaşım alışkanlıklarını çevresel duyarlılıkları çerçevesinde nasıl değiştirdiklerini göz önünde bulundurarak kendime üzerinde durulmasının çok önemli olduğuna inandığım "eğitim için taşıma" alanına yönelmeye karar verdim. Bu konuda özellikle ulaşım imkânlarının en zayıf olduğu kırsal alanlardaki öğrenciler için ne gibi yeniliklerin ve kolaylıkların sağlanabileceğinin arayışına girdim. Bunun sonucunda ortaya çıkan "T-Gather" adlı proje, öğrencilere dağıtılacak bu konuda özelleşmiş bisikletler ve onları daha uzak mesafelerdeki okullara taşıyacak olan çekici bir araçtan oluşan öğrenci taşıma sistemidir. Bu proje kapsamında, öğrencilerin hem ruhsal hem de fiziksel gelişimlerine katkıda bulunacak bisikletlerin devlet tarafından öğrencilere dağıtılacağını öngörmekteyim. Kullanım senaryosunda, evlerinden en yakın mesafedeki buluşma noktasına kendi bisikletleriyle seyahat eden öğrenciler, bisikletlerini bağlantı pozisyonuna getirdikten sonra, elektrikli bir aracın içerisine bağlayarak okullarına seyahat etmektedirler.

Selim Can KÜÇÜKYILDIRIM / Ürün Tasarım Stüdyosu 4

1988 İstanbul doğumluyum. Sait Çiftçi İ.Ö.O. ve Bingül Erdem Lisesi'ni bitirdikten sonra (2005) Anadolu Üniversitesi'nde işletme okudum ve mezun oldum (2011). Bu süre içinde hayalimdeki bölüm için çalıştım çabaladım ve en nihayetinde Endüstri Ürünleri Tasarımı bölümünü Kadir Has Üniversitesi'nde kazandım (2010). Şimdi, 3. sınıfı bitirerek son seneme girmiş bulunuyorum. Fakültemizin 10. yıl sergisinde sergilenmek üzere bu dönemki projem seçildi. Projemin adı "FATBOY". Evlerde oluşan bitkisel atık yağların toplanması ve geri kazanımını sağlama amacıyla belediyeler ve özel şirketlerin kullanımı için tasarlanmıştır. Küçük boyutta olması sokaklarda daha rahat dolaşmasını sağlamaktadır. Böylece her bölgedeki evlere rahatlıkla ulaşıp atık yağlar toplanabilir. Ayrıca bu araçla birlikte 2 litrelik özel bidonlar tasarlanarak düzenli bir yağ toplama

işlemi sağlanmaktadır. Doldurma ve boşaltmayı kolaylaştıran bidonlar sayesinde ev kullanıcıları ayrı bir aparata ihtiyaç duymadan atık yağlarını bu bidonlara aktarıp görevliye teslim edebilir, bu esnada boş bidonlarını alabilirler. Düzenli aralıklarla evler dolaşılarak atık yağ toplama döngüsü oluşturulmaktadır. Böylece hem topluma atık yağları dökmeyip geri kazandırma bilinci aşılanır hem de doğayı koruma adına gerekli adım atılmış olur.

ID 301 Ürün Tasarım Stüdyosu III / ID 401 Ürün Tasarım Stüdyosu V
Proje Yürütücüleri: Yrd. Doç. Dr. Ayşe COŞKUN ORLANDI, Araş. Gör. Çınar NARTER

"Mobility vs. Utility" for Samsonite
Hareketlilik ve kullanılabilirlik kavramlarının ara kesiti, bahar dönemi Ürün Tasarım Stüdyosu III ve V grubu için kavramsal altyapıyı oluşturdu. Süreç boyunca hareketlilik kavramı, 21. yy.la birlikte kavramdaki dönüşüm ve bu dönüşümün seyahat pratiğine yansımaları tartışıldı, bu tartışmalar üzerinden proje öğrencileri kendilerine bir tasarım sorunu belirlediler. Öğrencilerin proje seviyelerine göre problem odaklı çalışabilmeleri için her iki seviye için farklı odak noktaları sunuldu. Proje kavramsal odakları, Proje V grubu için; 21.yy. da değişen seyahat kavramına ve/veya değişen kent içi ulaşım koşullarına paralel kısa veya uzun süreli seyahatlerde kullanılacak; giyecek, kişisel malzeme vb. ihtiyaçlara yönelik, kullanıcı odaklı, taşıma koşullarında kendisi ve içindeki zarar görmeden sağlıklı ve uzun ömürlü olarak taşıma sağlayacak ürün tasarımı olarak verildi. Proje III içinse; kırsalda ve/veya kent çeperlerinde okul çağı çocuklarının defter, kitap vb. eğitim gereçlerini ve/veya yiyecek, günlük beslenme gereçlerini güvenli, konforlu taşımaları için ürün tasarımı olarak belirlendi. Proje sürecinde öğrenciler, ürün bileşenleri analizlerinin dışında kendi tasarım sorunu özelinde gözlemler yaparak tasarım sorununu kullanıcı odaklı olarak saptayarak bulgularını aktaran sunumlar yaptılar . Tasarım sürecinde tasarlanacak ürünün bavul, çanta ve seyahat aksesuarları alanında inovasyon lideri Samsonite marka değerleriyle örtüşmesi beklenmiş, ürün kimlik ve marka kimliği arasındaki bağ tasarım kriterleri arasında yer almıştır. Bu sürece katkı sağlaması açısından Samsonite Türkiye adına Satış Müdürü Doğan Tarhan ve Pazarlama Müdiresi Gamze Özbıyık öğrencilere Samsonite ürünleri, farklı ürün gruplarına ait teknik altyapı, malzeme ve Samsonite küresel pazarlama stratejileriyle ilgili sunumlar yapmış, bilgi aktarmışlardır.

Gökçe Elif GÖBÜT / Ürün Tasarım Stüdyosu 3

1992 doğumluyum. Kadir Has Üniversitesi'nde Endüstri Ürünleri Tasarımı 3.sınıf öğrencisiyim. Kullanıcı odaklı tasarım; ve farklı coğrafya ve kültürler üzerine tasarım yapmayı hedefliyorum. 2013-2014 bahar dönemi, Ürün Tasarım Stüdyosu 3 proje kapsamında Samsonite markası için hibrit bir ürün tasarlamamız istendi. Ben de kullanıcı kitlemi kırsal kesimler veya kent çeperlerinde okula yürüyerek giden ilkokul çocukları olarak belirledim. ''LifePACK'' , okul hayatındaki ihtiyaçlara göre tasarlanmış bir çanta. Kişiselleştirme, kullanım ve bakım kolaylığı için çıkarılıp takılabilen beş ayrı kompartmandan oluşuyor. Çocukların taşıma gereklilikleri olan yükleri rahat ve ergonomik taşıyabilmelerini amaçladım. Bu sebeple tüm kompartmanları işlevlerine göre özelleştirdim. Bunların, çocuğun düzen algısını geliştireceğini öngördüm.

Idoia Urain Descarga / Ürün Tasarım Stüdyosu 5

1992 doğumluyum. İspanya'nın Bask Bölgesi'ndeki Mondragon Üniversitesi'nde okuyorum. Erasmus kapsamında bir seneliğine öğretimine Kadir Has Üniversitesi'nde devam ettim. 2013-2014 bahar dönemi, Ürün Tasarım Stüdyosu 5 proje kapsamında Samsonite markası için hibrit bir ürün tasarlamamız istendi. İspanya'da üniversite ve işlerde yaygın bir davranış olan evden yemek getirme üzerine bir yemek ünitesi tasarlamayı amaçladım. ''GAMELE'' bünyesinde konteynır olarak kullanılan çantası, katlanabilir yemek kapları, çatal bıçak, soslar ve sıvı şişesi için bölümler bulunuyor.

ID 101 Ürün Tasarım Stüdyosu I / ID 102 Ürün Tasarım Stüdyosu II
Proje Yürütücüleri: Yrd. Doç. Dr. Aren Emre KURTGÖZÜ, Öğr. Gör. Serkan BAYRAKTAROĞLU

Sabun Dağıtıcı (Soap Dispenser) Tasarımı

Proje, kamusal mekanların lavabo ve tuvaletlerinde kullanılan sabun dağıtıcıların mekânsal veriler, kullanıcı davranışları, ürün görselliği ve iletişimi, bakım ve yükleme gibi kriterler ışığında analiz edilerek yeni tasarım çözümleri geliştirilmesine odaklanmaktadır. Mekanik çalışma prensiplerinin keşfedilebilmesi ve inovatif çözümler üretilebilmesi amacıyla elektromekanik donanım ve sensör gibi ögelerden kaçınılmış, ürünün manuel olarak kullanılması koşulu getirilmiştir.

Projede gerek fiziksel koşullar gerekse ambiyans açısından mekânsal verilerin belgelenmesi, tartışılması ve yorumlanması önemli yer tutmaktadır. Bu nedenle her öğrenciye, tasarım girdisi olarak farklı bir mekân verilmiştir. Mekân, aynı zamanda ürünün potansiyel kullanıcı karakteristiğine dair ipuçları barındırmaktadır.

Ürünün somut anlamda hijyenik kullanım gerekliliklerini sağlamasının yanında, “hijyen algısına dair görsel ve psikolojik verileri de kullanıcıya sunması beklenmiştir. Sabun dağıtıcı tasarımında çözülmesi gereken sorunlardan biri de, ürünün biri kullanıcı, diğeri işletme görevlisi ile olmak üzere iki farklı ara yüze sahip oluşudur.

Bu kriterler açısından ele alındığında, ilk göründüğünden daha karmaşık bir tasarım ürünü olan sabun dağıtıcılar tasarımın farklı yönlerini keşfetmek için en uygun nesneler arasındadır.

Nilgün ÖZAYGÜN / Ürün Tasarım Stüdyosu 2

Blob, hastaneler için tasarlanmış köpük dispanseridir. Çeşitli hastanelerde yaptığımız araştırmalar sonucunda yoğun ve gün boyu kullanım olduğunu gördük. Bu yüzden var olarak sabunluklardan farklı olarak tasarımda ana hedef pratik yenileme ve bunun yanında hijyenik olma amaç edinilmiştir. Pratik yenileme için dolum yapılan hazneli sabunluklardan farklı olarak tek kullanımlık vakumlu poşetler tercih edilmiştir. Vakumlu poşet üst taraftan ana gövdeye mandallanarak sabitlenmiş ve elastik formun alt kısımda yığılması engellenmiştir. Ayrıca hijyen için minimum temas yüzeyi oluşturmak amaçlanmıştır. Sadece parmak uçları ile itilerek kullanılmaktadır. Ürünün ana gövdesi ABS plastikten oluşmaktadır aynı zamanda ana gövde ile duvara sabitlenmektedir, üzeri akrilik şeffaf fanus ile kapatılarak ürünün güvenliği tamamlanmıştır.

Burak DEMİR / Ürün Tasarım Stüdyosu 2

FoaMaker, uçaklar için tasarlanmış bir sabunluktur. Yapılan araştırmalar ve incelemeler doğrultusunda uçaklardaki sabunluklarda hijyenin, diğer sabunluk kullanılan mekânlara nazaran daha ön planda olduğu görülmektedir. Uçaklarda hali hazırda bulunan sabunluklar genellikle tek kullanımlık ve mobil olarak tasarlanmıştır. Bu tasarımda alışılagelmiş olanın dışında bir ürün biçimi amaçlanmıştır. Ürün tasarımındaki ana hedef hijyendir bu yüzden tek kullanımlık köpük kapsüllerine sahiptir. Bu kapsüller üzerinde ne marka ve ne tür materyal olduğunu görebiliriz. ABS plastikten oluşan ana gövde nervürlerle desteklenerek mukavemet sağlamaktadır. Buton ve Pompa kısımları yivlidir, dolayısıyla sökülüp takılabilir ve herhangi bir arıza sonucunda değiştirilebilir. Ürünün beyaz rengi hijyeni ve sadeliği temsil eder, aynı zamanda uçağın tasarımı da göz önünde bulundurarak bütünlük sağlamak ikincil amaçtır.

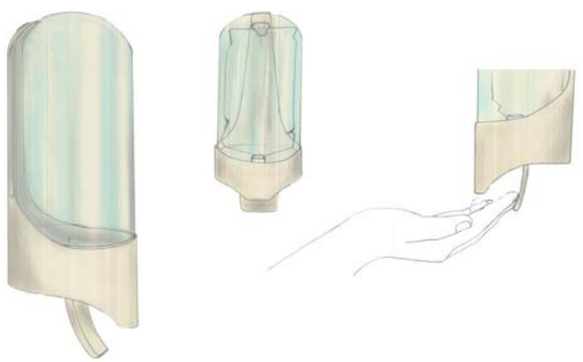

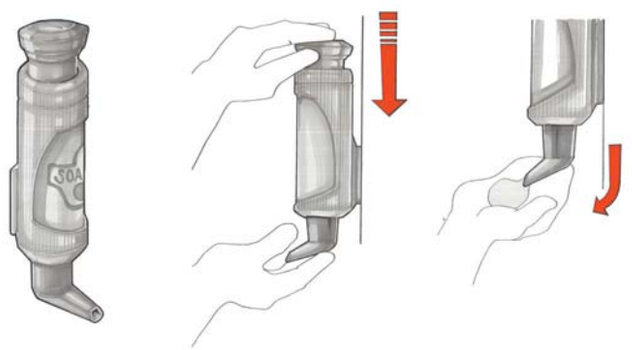

GÖZLERİ GERÇEKLERE AÇAN KAMERA

Röportaj: Uzman N. Buket CENGİZ

Khas yazı merkezi

İstanbul'da 2008 yılından beri düzenlenen İstanbul Belgesel Günleri, bu yıl da belgeselseverleri sinema sanatının olanaklarının toplumsal duyarlılıkla birleştiği o uçsuz bucaksız deryaya taşıdı.

7-12 Haziran 2014 tarihleri arasında gerçekleştirilen bu yılki Documentarist'te ilk kez FIPRESCI (Uluslararası Film Eleştirmenleri Federasyonu) ödülü verildi. Almanya, İsviçre, Hindistan, Şili, Suriye, Uruguay, İspanya, Romanya ve Türkiye'den filmlerin yer aldığı FIPRESCI seçkisinde ödül, Güliz Sağlam'ın yönettiği ve sinemacı Ahmet Uluçay'ın hikayesini anlatan **Tepecik Hayal Okulu**'na verildi. Jürinin "filmin yaratıcı yapısı ve zekice kotarılmış vizyonu sayesinde, ana karakteri olan Ahmet Uluçay ile ilgili önceden bilgi sahibi olmasak bile merak uyandırma ve büyüleme yetisine veriyoruz. Bu inanılmaz derecede ilgi çekici karaktere hayat verenin, film yapma yeteneği olduğunu düşünüyoruz" sözleriyle açıkladığı ödül kararı filmi henüz izlemeyenlerde merak, görüp beğenmiş olanlarda ise memnuniyet uyandırdı. Festival'de Hollanda Konsolosluğu'nun desteğiyle, çığır açıcı belgesel film yönetmeni Johan van der Keuken adına verilen Yeni Yetenek Ödülü'nü ise, Reyan Tuvi'nin yönettiği **Yeryüzü Aşkın Yüzü Oluncaya Dek...** filmi kazandı. Jüri, ödülü bu filme verme gerekçesini "ilk kıvılcımından başlayarak anlattığı bu ayaklanmayla Türkiye'nin kapsamlı bir portresini sunarken tüm dünyada süregiden meselelere temas etmesi ve böylece uluslarası seyirciye de hitap etmeyi başarması" olarak açıkladı. Nisan ayında gerçekleştirilen 33. İstanbul Film Festivali'nde gösterildiğinde de büyük ilgi ve beğeni görmüş olan filmin yönetmeni, ödüle ilişkin

7. İstanbul Belgesel Günleri 30'u aşkın ülkeden filmler, yan etkinlikler ve konuklarla bu yıl da dopdoluydu. Suriye'nin mercek altına alındığı festivalde, son aylarda yitirdiğimiz belgeselcilere ve madencilere dair düzenlenen özel bölümlerdeki filmler ücretsiz olarak gösterildi.

olarak, "direnmek için gittiğim parkta, şahit olduğum bu zulüm ve haksızlığa karşı mücadelenin bir yolunun da bu ruhu ve direnenleri unutturmamak olduğuna karar verdim. Gezi benim gözümde Türkiye'nin vicdanıdır" dedi. Yönetmen, "ödülü bu mücadelenin sürdüğüne inananlar, yeryüzünü aşkın yüzü oluncaya dek hayal ettikleri gibi bir yere dönüştürmek için tüm yürekleriyle direnenler ve yitirdiğimiz canlar için alıyorum" diye ekledi.

Johan vander Keuken Yeni Yetenek Ödülü jürisi, Almanya'da yaşayan Tuna Kaptan ve Felicitas Sonvilla'nın yönettiği **Two at the Border** (Sınırdakiler) adlı kısa belgeseli de "günümüz dünyasının en yakıcı sorunlardan birini, karakterlerinin dokunaklı hayatları üzerinden çarpıcı ve sinematografik bir dille ortaya koyan belgesel, mahrem hayatlarının sınırından içeri sızdığı iki ana karakteri aracılığıyla, ülkeler arasındaki sınırların yol açtığı yıkımı gözler önüne seriyor" diye açıklayarak Jüri Özel Ödülü'ne değer buldu.

Yokluklar içinde bir festival yaratmak

İstanbul Belgesel Günleri komünal bir ruhla kotarılan bir festival; dolayısıyla onu yaratanların listesi oldukça uzun. Ama yedi yıldır festivalin en ağır yükünü sırtlanan iki kişi var, birbirinden iyi belgesel filmleriyle tanıdığımız iki yönetmen: Emel Çelebi ve Necati Sönmez. PANORAMA *Khas* okuyucuları için yönlendirdiğimiz sorulara verdikleri yanıtlarla Documentarist'in hikayesini kısaca özetlediler bizim için.

2008'den beri yapılmakta olan Documentarist fikri nasıl doğdu? Yedi yıl içinde festivali ortaya çıkarmak zorlaştı mı, kolaylaştı mı?

Bodrum'da bir belgesel festivali düzenliyorduk. 2008'de oradaki belediye desteğini kesince festivali de yapamaz olduk. Bir dolu harika film elimizde kaldı. Ne yapıp edip onları insanlara, arkadaşlarımıza göstermeliydik. "Neden İstanbul'da bir festival düzenlemeyelim?" fikri o anda doğdu. Tiyatro için derler ya "iki kalas bir heves" diye... Bizim de elimizde filmlerimiz vardı, bütçe filan yoktu. Festival ilk yılından itibaren büyük ilgi gördü. Kendi seyircisini yarattı. Şimdi salonların bu kadar dolu olması ve filmden sonra yönetmenlerle gerçekleştirilen soru cevap bölümlerinin ilgi görmesi bizi çok sevindiriyor. Yalnızca filmlere değil atölye, panel, ustalık dersi gibi yan etkinliklere de ilgi büyük.

Sizi en çok kimler destekliyor? Kültür bakanlığı ve benzeri kurumlar sizi desteklemek için üzerine düşeni yapıyor mu?

Bütçemiz festival bütçesi denemeyecek kadar küçük.. Bizi genelde filmlerini getirttiğimiz ülkelerin konsolosluklari ve kültür kurumları destekliyor. Kültür Bakanlığı'na başvurumuzu bu yıl da yaptık ancak festival bitti ve hala cevap gelmedi. Bizi en çok destekleyenlerin ise festivale gönül verip bizle birikte amatör ücretlerle çalışan arkadaşlarımız olduğunu söyleyebilirim.

Festivalin imece usulü havası çok samimi: gönüllüler çalışıyor, konuklar evlerde misafir ediliyor. Bu bağlamda, Documentarist'in çalışma biçiminden biraz bahsedebilir misiniz?

Festivali gerçekleştirme biçimimiz, Türkiye'de kendi yağıyla kavrulup sınırlı olanaklarla belgesel yapanların film üretme biçimine benziyor. Festival, içeriğini güçlü kılmaya çalışarak, samimiyetiyle finansal engelleri aşmayı ve bu noktaya gelmeyi başardıysa, bundan sonra da başaracak diye umut ediyoruz. Ama tabii tıpkı film yapımında olduğu gibi, sınırlı olanaklarla bazı şeyleri bir yere kadar başarabilirsiniz, festivalin uluslararası düzeyde bir etkisinin olması ve festivaller haritasından yer edinebilmesi, ancak doğru dürüst bir bütçeye sahip olması ve altyapı sorunlarını aşmasıyla mümkün olabilir. En önemlisi Beyoğlu'ndaki özel kurumlara ait kültür merkezleriyle sınırlı kalmayıp sinema salonlarına taşınabilmesi gerekir böyle bir festivalin, o da ancak bütçeyle olabilecek bir şey.

İstanbul Belgesel Günleri komünal bir ruhla kotarılan bir festival; dolayısıyla onu yaratanların listesi oldukça uzun. Ama yedi yıldır festivalin en ağır yükünü sırtlanan iki kişi var, birbirinden iyi belgesel filmleriyle tanıdığımız iki yönetmen: Emel Çelebi ve Necati Sönmez.

Bu yedi yılda Documentarist izleyicisi büyüdü mü, kapsamı çeşitlendi mi? Kimdir size takip eden kitle?
Festivale ilgi her yıl giderek arttı. Pek çok arkadaşımız Documentarist'te izledikleri filmlerden sonra "artık yalnızca belgesel izlerim" der oldu. Salonların dolu olması da geçen zamanın bizim lehimize işlediğini gösteriyor. Tabii, sabah saat 10'a gösterim koyarsak ne olacağı belli olmaz! Festivalin her yaştan izleyicisi var. En başta öğrenciler, belgeselciler ve her yıl hiç bıkmadan bizi takip eden belgeselseverler…

Türkiye'de belgesel sinemaya olan ilgiyi nasıl buluyorsunuz? Sizin festivalinizin bu ilginin gelişmesindekini yerini (mütevazı olmadan!) değerlendirebilir misiniz?
Festivali yapmaya başladığımız yıllarda RTÜK, TV kanallarına gün boyu belgesel gösterme cezası veriyordu. Yani o günlerde belgesel insanların seyretmek istemediği didaktik, belagata dayanan, sıkıcı bir şeydi. Buna büyük tepki duyuyorduk. Çünkü, yurtdışında pek çok yaratıcı belgesel seyretmiştik. Aslına bakarsanız belgesel, anlatım olanakları bakımından kurmacadan daha sınırsız. Bu filmleri herkes görsün, izlesin, birbirine anlatsın ve biz Türkiye'deki belgeselciler de artık böyle filmler çekelim istedik. Sanırım belgeseli sevdirmekte çorbada bir tuzumuz oldu.

Gezi hareketini nasıl yaşadı Documentarist?
Kaçınılmaz olarak içinde yer aldı, Gezi hareketini içten içe yaşadı. Sokakta olup biten her şey zaten çok geçmeden belgeselin içine sızar. Gezi de Türkiye'nin sokaklarında yaşanan en büyük, tarihin en kapsamlı sokak hareketi. Nitekim bir dolu filmin konusu oldu, daha da olacak, ama daha bu filmler ortaya çıkmadan önce, o tarih yaşanırken/yazılırken festivalin içine işlemiş olması çok ilginç bir deneyim oldu Documentarist için. Sanırım festivalin doğasına ve kimliğine de uygun oldu böylesi.

Suriye sineması ile ilgili özel bölüm nasıl bir ilgi gördü?
Suriye maalesef, kısır tartışmalar ve şiddet yüklü haberler dışında hakkında bir şey öğrenmek için çaba sarfetmediğimiz bir yer. Şu an içinde bulunduğu durum bile, bizi o ülke insanlarıyla sahici bir ilişki kurmaya teşvik etmiyor, hatta tersine gözümüze habis bir ur gibi gözüküyor. Oysa orası bir ülke, milyonlarca insanın evi, memleketi, vatanı ve o ev yangın yerine dönmüş durumda. Suriye bölümünün bu geçikmiş ilgiyi azıcık da olsa uyandırmış, beslemiş olduğunu umuyoruz. Bölümün hedeflerinden biri buydu, onun ne kadarına ulaştık bilemiyorum; ama en önemli sonuç şu oldu sanırım: İstanbul'daki binlerce Suriyeli'nin bir kesimine hitap etmiş olması, festivalin seyirci kitlesine onları da katmış olmamız, salonlarda Arapça dilinde de tartışmaların yaşanması...

Emel Çelebi, "Gündelikçi" ve "Külkedisi Değiliz" sınıfsal mücadeleye ilişkin çok başarılı filmlerdi, nasıl tepkiler aldı filmleriniz?
Ev işçileri 10 yılı aşkın bir süredir mücadelelerini sürdürüyorlar, ama ev işi halen İş Yasası kapsamına alınmış değil. Türkiye halen ILO'nun 189 sayılı Ev İşçilerine İnsanca İş Sözleşmesi'ni imzalamadı. Sözleşme "Ev işi iştir. Ev işçileri de tıpkı diğer işçiler gibi insanca koşullarda çalışmalıdır!" cümlesinin altını çiziyor! Türkiye'de 'sürekli' olarak ev işlerinde çalışanlar haricinde ev işçileri sigortalanamıyor. Ancak, 'süreklilik' kavramında da bir netlik yok. Bu boşluk pek çok ev işçisinin sigortasız çalışması sonucunu doğuruyor. Film gösteriminin ardından seyircilerden bu gibi konularda ve "evimde çalışan işçiyi nasıl sigortalatırım" gibi pek çok soru geliyor. Bu da filmin seyircide bir farkındalık yarattığını, konuyu bir kez daha gündeme getirdiğini gösteriyor. Benim de yapmak istediğim buydu.

Documentarist'in geleceğini nasıl görüyorsunuz?
Biz inatla direnmeye, ekonomik zorluklara rağmen festivali ileriki yıllarda da sürdürmeye niyetliyiz. Seyirciden ve bizle birlikte çalışan arkadaşlarımızdan aldığımız olumlu tepkiler de doğru yolda olduğumuzu gösteriyor…

Fotoğraf: Abdullah BOZOĞLAN
Kadir Has Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım 4. sınıf öğrencisi

"Erken yaşta büyümek; hayaller, istekler.. uzakta, daima uzakta."

TÜRK SİNEMASI BİR ASIR YAŞINDA

Doç. Dr. Murat AKSER

University of Ulster öğretim üyesi

14 Kasım 1914. Ayastefanos'taki Rus Abidesinin Yıkılışı. Türk sinemasını başlatan olay bir Türk subayı olan Fuat Uzkınay'ın bir askeri yıkım emrinin yerine getirilişini kayda alması oldu. Sene 2014 Türk Sineması 100 Yaşında. Bu vesile ile Türk sinemasında akımlar, dönemle ve çeşitli yıllarda yapılan sıralamalardan sonra günümüzde en iyileri de bulmanın zamanı geldi.

Dönemler:

Ön Tarih 1896-1914: Bu dönemde Pathe ve Lumiere şirketlerinin Osmanlı topraklarında çeşitli şehirleri ve halkın günlük hayatını kayda almışlığı var. Hatta bu dönemde İstanbul'da yapılan bir kamera hareketi dünya sinemasındaki ilk hareketli kamera kullanımı sayılıyor. Sinema salonları da bu dönemde kurulmaktadır. 16 Aralık 1896 tarihinde Pera'da (Beyoğlu) Sponeck birahanesinde tarihi sinema gösterimi yapılır. Gösterimi yapan Sigmund Weinberg Türk sinemasında çalışacak olan subay kökenli sinemacıları da yetiştirir. Tren Garına Giriş kısa filmi Paris'te uyandırdığı heyecanı İstanbul'da da yaratır. 1908 yılında Sigmund Weinberg tarafından İstanbul'un ilk yerleşik ve sürekli sineması Tepebaşı'nda, Cinema Pathe adıyla açılır. Bu dönemde Balkanlarda Manaki Kardeşler de film çekmektedir. 1911 yılında V. Mehmet Reşat'ın resmi Selanik ziyareti filme alanlar Manakiler'dir. Aslında Osmanlı tebası olan Yanaki ve Milton Manaki kardeşlerin ürettiği filmler günümüz Türk sinemasının da başlangıcında yer alması gereken eserlerdir. Belki de üretim yapanların etnik (Kürt, Arap, Hemşin) kimlik çeşitliliğine bakarak bir Türkiye sinemasından da bahsetmemiz mümkün.

▶▶▶ *Manaki Kardeşler*

▶▶▶ *Cinema Pathe*

İlk Filmler 1914-1922: Cumhuriyet öncesi dönemde ilk film yapanlar ortaya çıkıyor. Bunlar uzun metraj konulu dramatik filmler. Casus, Pençe gibi Sedat Simavi'nin ürettiği filmlerdir. Fuat Uzkınay da uzun metraj konulu film çeker: Leblebici Horhor ve Himmet Ağanın İzdivacı çekimleri yarıda kalır ve geç gösterime girerler. Türk sinema tarihinin sansüre uğrayan ilk filmi ise, Mürebbiye'dir. Sansür nedeni, "Bir Fransız kızının, bu şekilde ahlaksızca gösterilemeyeceği, Anjel'in şahsında Fransızların küçük düşürülmesi" olarak verilecektir.

▶▶▶ *Fuat Uzkınay*

Tek Adam Devri: Muhsin Ertuğrul 1923-1946: Almanya'da, Rusya'da ve İngiltere'de film çeken, tiyatronun ve sinemanın kurucularından olan Muhsin Ertuğrul Türk sinemasında neredeyse 20 yıl boyunca tek adam olur. O ilklerin adamıdır. İlk sesli film yapımı olan İstanbul Sokakları'nı ve ilk renkli film olan Halıcı Kız'ı çeker. Kendisine ait tiyatro kumpanyası vardır. Hem tiyatro oyunlarını sahneye koyar hem de film çeker. Aysel Bataklı Damın Kızı unutulmazlar arasına girer. Bu dönemde İpekçi kardeşlerin kurduğu İpek film ilk yapım şirketlerindendir. Kendi stüdyoları ve sinema salonları vardır. Onlarla birlikte film üreten yapım Kemal Film Ha-Ka Film gibi şirketler de açılmaya başlar. Ayrıca bu dönemde ilk kez kadın oyuncular kamera karşısına geçti ve 1939 yılında çıkarılan 'Filmlerin ve Film Senaryolarının Kontrolüne Dair Nizamname' sayesinde devletin sinemaya yasal düzeyde ilk müdahalesi (çekim öncesi senaryo aşamasında sansür) gerçekleşti.

Geçiş Dönemi 1947-1961: Bu dönemin önde gelen sinemacılarının çoğunun özelliği, eğitimlerini yurtdışında yapan,

bu sırada sinema konusunda çalışma fırsatı bulan insanlar olmalarıydı. Şadan Kamil, Turgut Demirağ, Baha Gelenbevi ve Faruk Kenç bu dönemin önemli yönetmenleridir. Özellikle Turgut Demirağ Amerikan usulü sinema tekniklerini Tük sinemasına getiren yönetmendir. Bu dönemde İkinci Dünya Savaşı nedeniyle iç pazarda Amerikan ve özellikle Mısır filmlerinin artışına yol açtı. Bu filmlere vergiyi artıran ve Türk filmlerine de vergiyi düşüren belediye vergi yasası 1948 itibariyle üretilen Türk film sayısının artmasına neden olur. Yeni yönetmenler gelir: Şakir Sırmalı; Çetin Karamanbey, Aydın Arakon, Orhon Murat Arıburnu. Geçiş dönemi denen bu yıllarda film üretimi çeşitlenir. Yönetmen sayısı artar. Film dili kurulur. Lütfi Akad, Osman Seden, Metin Erksan bu dönemde film yapmaya başlarlar.

Toplumsal Gerçekçilik 1961-1971: 27 Mayıs devrimi ve akabinde getirtilen anayasanın getirdiği özgürlüklerle değişik sınıfsal sorunlar gerçekçi olarak sinemaya aktarılır. Gurbet Kuşları ile Halit Refiğ, Susuz Yaz ve Yılanların Öcü ile Metin Erksan, Lütfi Akad, Mehduh Ün, Ertem Göreç ve Duygu Sağıroğlu 1960'ların ortasına kadar toplumsal gerçekçi filmler yapar. Piyasanın artık senede 100 film ürettiği bu yıllarda her tür film üretilir.

▶▶▶ *Susuz Yaz*

Siyasal Sinema 1971-1980: 1970'lerin ortasında sinema duraklar. Erotik film üretiminde artış olur. TRT'nin kurulması ile sokak çatışmalarından uzak kalmak isteyen seyirciler evlerine sığınır. Yılmaz Güney bu dönemde yıldız oyunculuktan siyasal yönetmeliğe geçiş yapar. Umut, Arkadaş, Sürü 1970'lerin siyasal sinemasına damgasını vurur.

Sanatla Direnen Sinema 1981-1990: 12 Eylül darbesi sonrası baskının olduğu bu döneme Yılmaz Güney son iki eseriyle Türkiye sinemasını dünyaya duyurur. Güney sürgünde ölmeden önce Yol filmiyle Cannes film festivalinde Altın Palmiye kazanır. Darbeye karşı Şerif Gören ve Zeki Ökten siyasal filmler yaparlar. Ömer Kavur Anayurt Oteli ile ayrıcalıklı bir sinema dili geliştirir. Kemal Sunal komedileri yapılır. Arabesk filmi ile Türk sineması son gişe filmini yapar ve bir süre yok olur.

▶▶▶ *Yılmaz Güney*

Türk Sinemasının Ölümü 1990-1997: Video dükkanları ve televizyon Türk sinemasını bitirir. Amerikan filmleri milyonlarca seyirci bulur. Bu sürede sinema okullarından yetişen reklam filmi çeken yönetmenler kendi sermayeleri ile film yapmaya başlar. Yavuz Turgul Eşkıya filmi ile seyirci Türk sinemasına döner. Avrupa birliği sinema destek programı olan EURIMAGES ile ortaklık antlaşması imzalanır. Devlet sinemaya sansürü kaldırır ve maddi destek vermeye başlar.

Yeni Sinemalar 1997-: Türk sineması hem seyirci bulur hem ödüller alır. Yeni Sinema Hareketleri başlar. Yerli televizyon dizisi sektörü Türk sinemasını teknik, sermaye ve estetik olarak beslemeye başlar. Sanat ve popüler sinemaları seyirci bulur. AVM'lerde multiplex sinemalar kurulur. Yıllık 50 milyon seyirci ve 500 milyon TL gişe hasılatı oluşur. Nuri Bilge Ceylan ve Zeki Demirkubuz sanat çevrelerinde bilinen yönetmenler olurlar. Kış Uykusu, Cannes Film Festivali'nde Altın Palmiyeyi tek başına alan ilk Türk filmi olur.

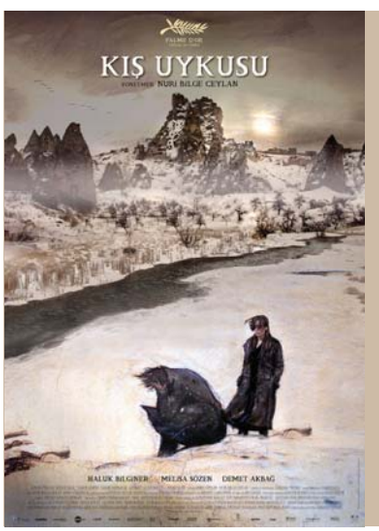

▶▶▶ *Kış Uykusu*

Türk sineması bu sürede 7000'e yakın film üretir. Tüm bunların sansürün olduğu, devlet desteğinin ve sermayenin olmadığı, telif haklarının korunmadığı ve daha başka sorunların olduğu bir ortamda gerçekleşebilmesi bile bir mucizedir. Önümüzdeki nice 100 yıllar Türk sineması ile olsun.

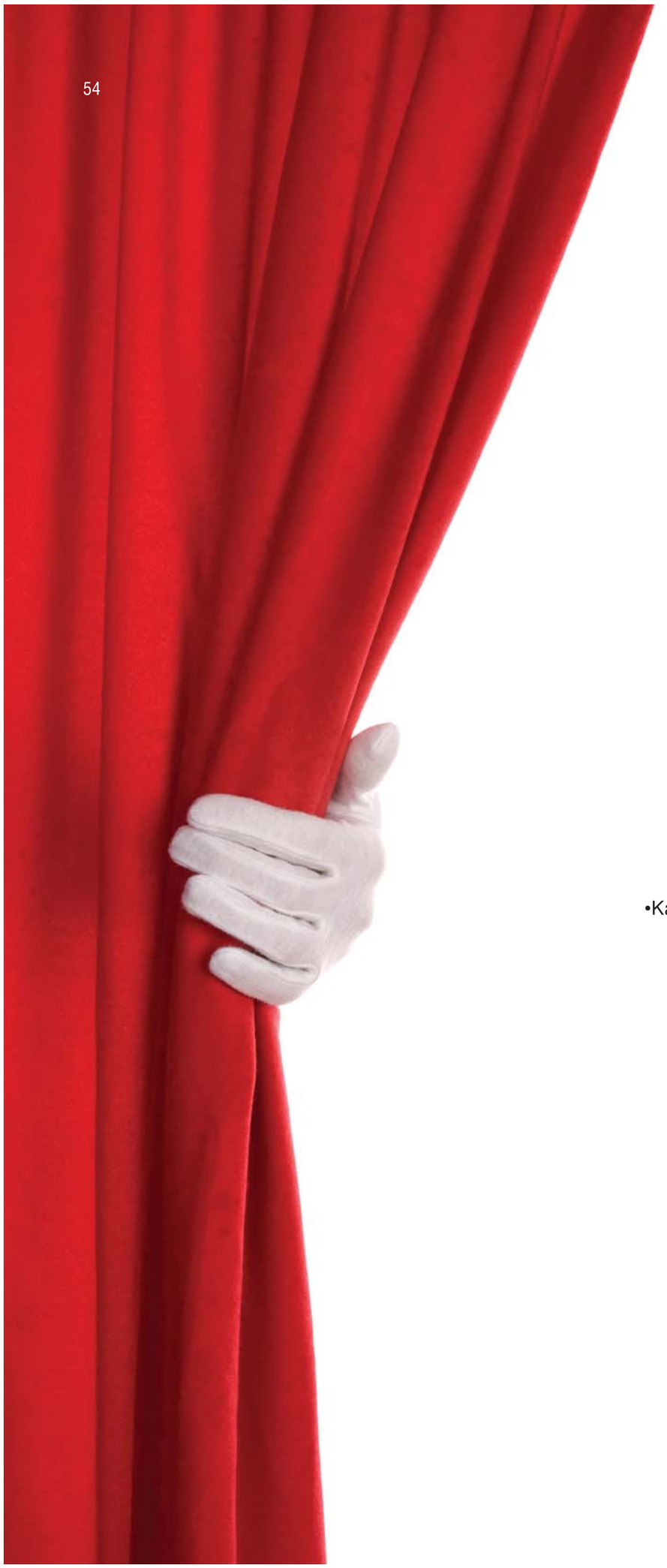

100 Yılın En İyi 50 Filmi

•Bataklı Damın Kızı Aysel (Muhsin Ertuğrul, 1934)
•Kanun Namına (Lütfi Akad, 1950)
•Düşman Yolları Kesti (Osman F. Seden, 1959)
•Üç Arkadaş (Memduh Ün, 1959)
•Susuz Yaz (Metin Erksan, 1963)
•Gurbet Kuşları (Halit Refiğ, 1965)
•Sevmek Zamanı (Metin Erksan, 1965)
•Vesikalı Yarim (Lütfi Akad, 1968)
•Kuyu (Metin Erksan, 1969)
•Umut (Yılmaz Güney, 1970)
•Selvi Boylum Al Yazmalım (Atıf Yılmaz, 1978)
•Sürü (Zeki Ökten, 1978)
•Bereketli Topraklar Üzerinde (Erden Kıral, 1979)
•Yol (Şerif Gören, 1981)
•Hakkari'de Bir Mevsim (Erden Kıral, 1982)
•Adı Vasfiye (Atıf Yılmaz, 1985)
•Ses (Zeki Ökten, 1986)
•Anayurt Oteli (Ömer Kavur, 1986)
•Muhsin Bey (Yavuz Turgul, 1986)
•Uçurtmayı Vurmasınlar (Tunç Başaran, 1987)
•Camdan Kalp (Fehmi Yaşar, 1990)
•Hamam (Ferzan Özapetek, 1996)
•Eşkıya (Yavuz Turgul, 1997)
•Ağır Roman (Mustafa Altıoklar, 1998)
•Masumiyet (Zeki Demirkubuz 1997)
•Gemide (Serdar Akar, 1999)
•Hiçbiryerde (Tayfun Pirselimoğlu, 2002)
•Uzak (Nuri Bilge Ceylan, 2002)
•Duvara Karşı (Fatih Akın, 2004)
•Karpuz Kabuğundan Gemiler Yapmak (Ahmet Uluçay, 2004)
•Babam ve Oğlum (Çağan Irmak, 2005)
•İki Genç Kız (Kutluğ Ataman, 2005)
•Beş Vakit (Reha Erem, 2006)
•Kader (Zeki Demirkubuz, 2006)
•Takva (Özer Kızıltan, 2006)
•Hacivat Karagöz Neden Öldürüldü (Ezel Akay, 2006)
•Mutluluk (Abdullah Oğuz, 2007)
•Yaşamın Kıyısında (Fatih Akın, 2007)
•Nokta (Derviş Zaim, 2008)
•Sonbahar (Özcan Alper, 2008)
•Tatil Kitabı (Seyfi Teoman, 2008)
•Vicdan (Erden Kıral, 2008)
•Nefes (Levent Semerci, 2009)
•Bal (Semih Kaplanoğlu, 2010)
•Kaybedenler Kulübü (Tolga Örnek, 2011)
•Nar (Ümit Ünal, 2011)
•Lal Gece (Reis Çelik, 2012)
•Kelebeğin Rüyası (Yılmaz Erdoğan, 2013)
•Sen Aydınlatırsın Geceyi (Onur Ünlü, 2013)
•Kış Uykusu (Nuri Bilge Ceylan, 2014)

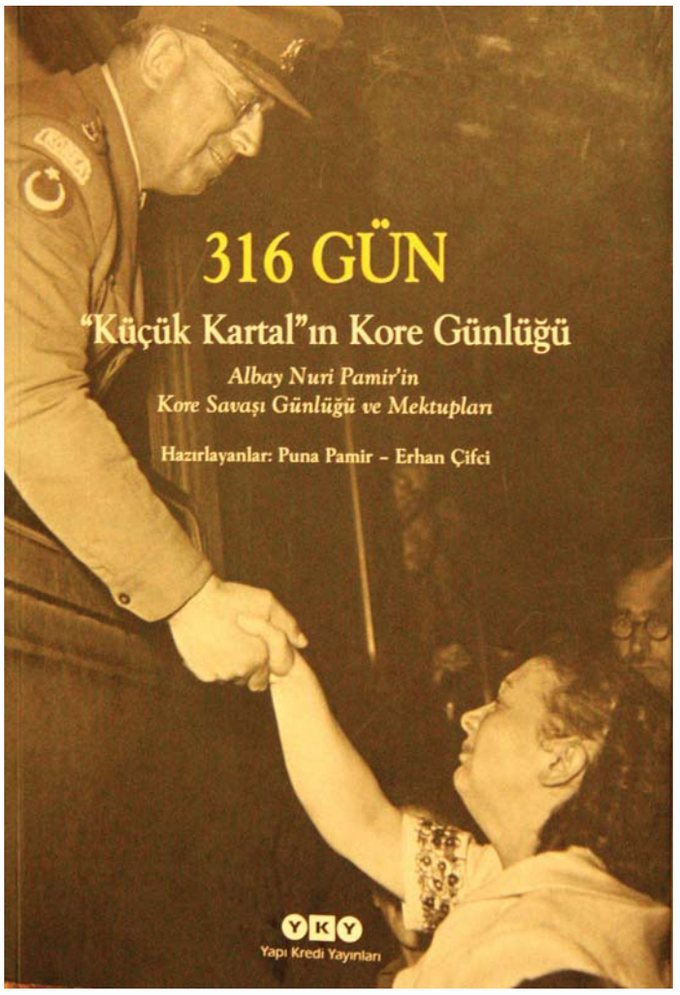

ALBAY NURİ PAMİR'İN KORE SAVAŞI GÜNLÜĞÜ VE MEKTUPLARI

G. Didem ÖNAL
Khas Bilgi merkezi

Puna Pamir ve Erhan Çifci'nin birlikte hazırladıkları "316 Gün-Küçük Kartal'ın Kore Günlüğü" adlı kitap Türk Silahlı Kuvvetleri Tugay Komutan Yardımcısı olarak 1951-52 yıllarında katıldığı Kore Savaşı sırasında Albay Nuri Pamir'in tuttuğu günlükten ve eşi Meliha Hanım ile olan mektuplarından oluşuyor.

Tarihin ilk dönemlerinden günümüze kadar toplumlar türlü nedenlerle birbirlerine karşı olmuşlar ve istediklerini elde edebilmek için her şeyi göze almışlardır. Bu uğurda yaşanan anlaşmazlıklar, kıyımlar, savaşlar yaşanmış milyonlarca insanın kaybına sebep olmuştur.

2. Dünya Savaşı'nın ardından tüm ülkelerin ortak dileği anlaşmazlıkların barış yoluyla çözümlenmesiydi. Ancak çok kısa sürede yine siyasi ve ekonomik hesaplar barış temennilerinin önüne geçmiş, dünya ülkeleri Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya'nın başını çektikleri iki karşıt gruba ayrılmıştı.

25 Haziran 1950'de Kuzey Kore Güney Kore'ye saldırdığında, bütün dünya özellikle Amerika Birleşik Devletleri ayağa kalktı. Çünkü bu Asya'nın uzak bir köşesindeki küçük bir ulusa ait bir savaş olmanın ötesinde anlamlar içeriyordu. Bu olay Doğu'nun Batı'ya, bir başka deyişle komünizmin kapitalizme karşı savaşı olarak algılandı ve dünyaya bu şekilde duyuruldu.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi acil toplanarak çarpışmaların durdurulması ve Kuzey Kore askerlerinin 38. paralel'in gerisine çekilmesi kararını aldı. Birleşmiş Milletlere üye ülkelerden bu karara destek olmaları istendi.

Kitapta yakın tarihte yer alan ve Erhan Çifci'nin deyişiyle "üvey evlat muamelesi gören Kore Savaşı"na Türkiye'nin girme kararı ve nedenleri şöyle değerlendiriliyor:

"II. Dünya Savaşı sonrasında SSCB'nin Türkiye üzerinde yoğunlaştırmaya başladığı tahakküm çabalarını bertaraf etme yolu olarak Batı ittifakıyla ilişkilerini kuvvetlendirme yönünde bir siyaset izleyen Türkiye açısından Kore'ye yardım önemli bir fırsat şeklinde görülmüştü. Devlet yöneticileri SSCB tehlikesinden korunabilmek ve Batı ittifakına dahil olabilmek için BM üyesi bir ülke olarak kendilerine yapılan yardım talebini olumlu karşılayarak bu fırsatı değerlendirebileceklerine inanıyorlardı. Nihayetinde 25 Temmuz 1950 günü Kore'ye asker gönderilmesinin kabul edildiği BM sekreterliğine bildirildi ve bu kapsamda talimat alan Genel Kurmay Başkanlığı 3 Ağustos 1950 itibarıyla Kore'ye gönderilmesi planlanan tugay büyüklüğündeki bir askeri birliğin teşekkülü için çalışmalara başladı."

Günlükler ve mektuplar işin içine girdiğinde doğal olarak yayımlanan kitap da yazıldığı döneme tanıklık ediyor. 6 Haziran 1920'de 19 yaşındayken arkadaşlarıyla birlikte İstanbul'da Kuleli Askeri Lisesi'nden ayrılarak Milli Mücadele'ye katılmak üzere

KALPLERİ ÇINLATAN MEKTUPLAR
Numara: 56

Kore: Ordu Karargahı

2 Mart 1952

Benim Ruhum, Benim Canım, Benim Sevgilim Meliha'm,

Sekiz günden beri senden mektup alamadım….. O kadar yoruldum ki sorma…. Sen Allah'ın bana verdiği koruyucu meleksin. Oğlum ve kızım da küçük koruyucu melekler…. Benim biricik Meliha'cığım bugün Kore'ye ayak bastığımın 6. ayını doldurmuş bulunuyorum… Sevgilim, bundan evvelki mektuplarımda size göndermek üzere hazırladığım eşyaların listesini takdim etmiş idim… Hepinizi Allah'a emanet eder, hayırlısı ile ve alın akı ile tam olarak kavuşmak isterim.

Hep senin,
Nuri Pamir

21 Şubat 1952

Ankara

Benim Canım Biricik Sevgilim Nuri'cim,

6 Şubat tarihli mektubundan sonra üç gündür mektup bekliyorum. Gelmedi. Herhalde ya Tokyo'ya gittin yazamadın, yahut yolda kaldı. Eğer yarın da mektup gelmezse merak edeceğim. Çünkü son aldığım mektupta ileri hatta gideceğini yazmıştın. Allah seninle beraber, sana emanet edilen evlatları da korusun…. Annemden selam. Puna, Tolon hürmet ve hasretle ellerinden öpüyorlar. Ben de seni yüzlerce defa öper, Allah'tan sıhhat ve sağlık temenni ederim sevgilim.

Senin,
M. Pamir

Mudanya yolu ile Anadolu'ya geçen, Kurtuluş Savaşı sırasında birçok muharebeye katılan ve İstiklal Madalyası sahibi bir komutan olan Albay Nuri Pamir, bu kitapta yer alan günlüğüyle Kore Savaşına ışık tutarken mektuplar yoluyla bir askerin, asker kimliğinin ötesinde bir eş ve baba olarak okuyucunun karşısına çıkıyor.

Bir takım olayların ve tesadüflerin birbirlerini izlemesi bu kitabın meydana çıkmasına neden oluyor. Harp Akademileri Yüksek Lisans Öğrencisi Erhan Çifci'nin bir gün askeri müzede gezerken Albay Nuri Pamir adına ayrılmış özel bölümü görmesi ve merak ederek kızı Puna Pamir'e ulaşması kitabın ilk habercisi oluyor aslında.

Kitabın başında yer alan teşekkür bölümünde Puna Pamir bu durumu; *"Babam Albay Nuri Pamir, Kore'deki Türk Silahlı Kuvvetleri Komutan Muavini olarak 1952 yılının 5 Haziran günü cephede vurulup ölmeseydi, bu kitapta yer alan Kore günlüğü ve Kore'de kaldığı 316 gün boyunca annemle birbirlerine yolladıkları mektuplar -bir şehit hatırası olmayacağı için- muhtemelen bugüne kadar saklanmayacaktı. Ayrıca İstanbul'da ki Askeri Müze'de muhtemelen babamın anısına bir bölüm oluşturulmayacak, sonra bir gün bölümü gezen Harp Akademileri Yüksek Lisans öğrencisi Erhan Çifci, babamın nasıl bir insan olduğunu merak edip beni bulmayacaktı"* sözleriyle ifade ediyor.

Kitabın önsözünü ise Kore'de Albay Nuri Pamir'i en son ve en uzun süre gören Refik Erduran kaleme almış. Erduran, Albayı *"… Tugay komutanının yardımcısı Albay Nuri Pamir işinde çok disiplinli ve titiz, çok yürekli, çok başarılı, tam profesyonel bir askerdi. Aynı zamanda Budist rahiplerin arasında yaşasa yadırganmayacak kadar halim selim, müşfik, yardımsever, huzur verici bir insandı. Heybetli kalıbında Köroğlu gücüyle Yunus ruhunu bağdaştırmış gibiydi"* sözleriyle tanımlıyor.

"Unutamadığım bir sahnedir" diyerek Erduran, Albay'ın sert asker kimliğinin ardındaki eşi ve babayı ise bir anısında şöyle aktarıyor:

"Unutamadığım bir sahnedir. Yine onun çadırında karşılıklı oturuyoruz bir gün. Çok önemli bir şey söyleyecekmiş gibi yaklaştı, gözümün içine bakarak sordu:

"Sen evli misin?"

"Evliyim Albayım."

Daha yaklaşıp elini omzuma koydu.

"Karını hep hoş tut, hoşnut etmeye bak. Sakın üzme, kırma."
Nedense gözleri yaşardı. Omzumu sıkarak sesini alçalttı.
"Bak ne diyeceğim. Bana bir şey olursa evime uğra. Hal hatır sor. Gör ne haldeler? Sana bir şey olursa ben de senin ailenin durumuna bakarım."
Şaşırdım daha önce hiç değinmemiştik ölüm konusuna. Birden vasiyet eder gibi konuşuyordu. Sonra yatağın altından bir valiz çekip çıkardı, açtı.
"Bak bunları benim hanımla Puna için Tokyo'da aldım."
Görüntü fantastikti. Dışarıda hiç kesilmeyen top gümbürtüleri, jet homurtuları, helikopter vızıltıları büsbütün yoğunlaşmış. Sert asker bağırtıları duyuluyor. Karşımda ise tatlı tatlı gülümseyerek bana kadın giysileri gösteren üniformalı gözü yaşlı bir aşık…"

VE O SON MEKTUP

"Biliyordum bu mektubun bir gün bulunacağını ve bana geri geleceğini" dedi annem, dünyanın en doğal olayıyla karşılaşmış gibi…

5 Haziran 1952

Sevgilim,

Akşam sana mektup yazmıştım. O mektubu gece saat birde yazdım. Akşam hiç uyumadım ve uyumadık. Gündüz vakit bulup postaya mektubu veremedim. İsabet olmuş. 2 mektubunu birden aldım. 23 ve 25 Mayıs tarihli mektuplarını. Ne kadar sevindim. Hep, Ethem Dede'ye adadığım göbekleri attım.

Mektubunda Tolon'u soruyorsun. Tolon bu sene bir gece bile mektepte yatmadı. Bir tek defa mektepte yemek yemedi. Bir gün Yüzbaşı Sınıf Subayı Cahit Bey'e gittim. Bana mektepte devletin bir pansiyonu var, uykusu gelen yatar, karnı acıkan karnını doyurur. Tolon evde yatmakla hiç olmazsa 7 veya 7,5'ta evde bulunyormuş, mektepte kalanlar 12'de geliyorlar, bunu önlemiş oluyorsunuz dedi. Ben de başımı eğdim. Eve geldim. Hemen bir aydır gündüzleri de evde doktora çalışıyor. Yarın sabah girecek. Allah muvaffak etsin. Şubat'ta üç derse girdi. Birinden muvaffak olduğunu öğrendik. Şimdi tekrar "birini bırakmıştı" 3 derse girecek. Yani Haziran ayı ikinci bir heyecan ayı olacak. Allah bizleri sevindirsin, muvaffak etsin. Cümlemize sıhhat ve sağlık versin. Bir aydan fazladır evimizin sıhhati kayboldu, mütemadi bir hastalıkla mücadele halindeyiz.

Sorduğun için Tolon hakkında yazdım. Şükür Allah'a üzülecek bir hali yok. Şimdi başlıca temmennimiz Puna'nın eski sıhhatini ve sağlık durumunu bulması. Üzüntülü günlerde resim çıkartmak canım istemiyor, onun için bana gücenme. Gelince beraber çıkartırız. Tekrar selam, sevgi ve sağlık temennisi ile yüz aklığı ile kavuşmak dilerim canım Nuri'ciğim.

M. Pamir

Misafirlerimiz gittikten sonra annemle birlikte babamın alüminyum sandığının başına gittik, kapağını açtık, diğer mektupların yanına bu mektubu da yerleştirdik. Annemin tüm yazdıkları ile babamdan gelmiş mektuplar artık bir aradaydı.

Meliha Pamir'in kocasına yazdığı mektuplar ise 50'li yılların Ankarası'nda eşi savaşta olan bir kadının yaşamını, ekonomik şartlarını, aile içi sıkıntılarını, sosyal ilişkilerini gözler önüne seriyor.

5 Haziran 1952 günü radyodan saat 19:00 haberlerinden eşinin şehit haberini alan Meliha Pamir yıkılır ve 2000 yılındaki kendi vefatına kadar 48 yıl boyunca her gün eşini büyük bir özlemle anar. Bu arada başka bir önemli nokta daha vardır ki o da Meliha Pamir eşine yazmış olduğu 5 Haziran 1952 son mektuptur. Bu mektup olayını Puna Pamir şöyle anlatıyor:

"Annemin babama yazdığı mektuplar ise babamın Türkiye'ye yollanan eşyalarıyla birlikte geri geldi. Hatta babamın ölümünden sonra Kore'ye ulaşan annemin iki mektubu da açılmamış olarak bavulun içinden çıktı. Ancak annemin 5 Haziran 1952 günü yazdığı son bir mektup daha vardı ki, bu mektup ortada yoktu.

Annem hayatı boyunca her gün babamı sevgi ve özlemle anarken bu son mektubunda nerede olduğunu merak ettiğini söylerdi.

Annem 93 yaşındayken ölmeden 8 ay kadar önce adeta bir mucize oldu.

Süt kardeşim bir gün telefon etti ve özellikle anneme bir sürprizi olduğunu söyledi. Kararlaştırdığımız gibi ertesi gün eşi ve annesiyle bize geldiler. Elinde orta boy beyaz bir zarf yüzünde esrarlı bir gülümseme vardı. Hepimizi karşısına oturttuktan sonra, iki gün önce yaşadığı olayı anlattı.

"İki gün önce önemli bir pul müzayedesine katıldım" dedi. "Türkiye'den Japonya üzerinden Kore'ye yollanmış bir zarf vardı. 5 Haziran 1952 damgasını taşıyordu. Çok değerli bir parçaydı. Zarfın üzerindeki ismi okuyunca şaşırdım. Zarfın üzeri Kore'ye Albay Nuri Pamir'e yazılmıştı. Kimin tarafından Nuri amcama yollandığını anlayamadım çünkü üzerinde hem yollayanın adı yoktu hem de işin ilginç yanı zarf kapalıydı. Olacak şey değildi; ama zarf 1952'den bu yana hiç açılmamış, içindeki mektup ortaya çıkmamıştı. Bu zarfa ve puluna sahip olmayı çok istedim; ama arttırma benim harcayabileceğim paranın çok üzerine çıktı, zarf yani pul, başka birine satıldı.

Hemen zarfı alan beyin yanına gittim. Zarfta ismi yazılı olan Nuri amcanın kızıyla süt kardeş olduğumuzu Nuri Pamir'in Kore'de şehit düşen bir komutan olduğunu anlattım. Eşi için zarfın içindeki mektubun önemli olabileceğini söyleyerek zarfı yanımda açmasının mümkün olup olmadığını sordum. Önerimi kabul etti. Zaten onun için önemli olan zarftı. Zarfı müzayede salonundaki bir masada dikkatle açtık, içindekinin sizin Nuri amcama yazdığınız bir mektup olduğunu altındaki imzadan anladık. Zarfı satın alan bey, mektubu bana teslim edip size iletmemi istedi"

Kulakları artık iyi işitmediği için annem konuştuklarımızı tam olarak anlayamıyordu. Sakin bir şekilde oturuyor, önemli bir şey olduğunu anlıyor, merakla benim elimdeki kağıda bakıyordu. Yanına gelip kulağına eğildim, mektubu avuçlarına bıraktıktan sonra bu inanılmaz olayı onun için yüksek sesle tekrarladım ve özellikle mektubun iki gün öncesine kadar zarfın içinde kapalı kaldığını da söyledim.

"Biliyordum bu mektubun bir gün bulunacağını ve bana geri geleceğini" dedi annem, dünyanın en doğal olayıyla karşılaşmış gibi.

İlginç bir savaş günlüğü olmasının yanı sıra içindeki aşk ve özlem hikâyesi ağır basan "316 GÜN-Küçük Kartal'ın Kore Günlüğü" adlı kitap akıcı diliyle ve okuyucuyu içine çeken üslubuyla yakın tarihimize tanıklık ediyor.

Kedilere nankör diyenlerden misiniz, vakur diyenlerden mi; kediseverlerden misiniz, yoksa uğursuz olduklarına inananlardan mı? Bir konuda herhalde kimsenin şüphesi yoktur; kediler yalnızlığa, karamsarlığa ve uykusuzluğa iyi gelir. Bundan ötürü mü bilinmez; ama yazarların, sanatçıların, ve bilim insanlarının birçoğunun kedi tutkusu yaygındır. Sait Faik'in cümlesini genişletirsek "bir canlıyı sevmekle başlar her şey"…

Kediler hep sevimli ve cana yakın duruşlarıyla öteden beri can dostlarımızdandır. Evcil kedilerin büyük kedilere benzer özellikleri ve masumluktan vahşiliğe değişebilen ifadeleri ve davranışları hayranlık uyandırdığı kadar korkuya da neden olmuş; kediler kutsal da lanetli de görülmüştür. Hatta bir zamanlar Batı dünyasında cadılık ve şeytanilikle eşdeğer sayılmıştır. Cadı avı ile birlikte yürütülen kedi kıyımı sonucunda Ortaçağ Avrupası'nda veba salgını olmuştur.

Buna karşın, Doğu'da kediler ve imgeleri genellikle yüceltilmiştir. Ayrıca, kediler, gerek estetik duruşları, gerekse bilge bakışlarıyla sanatçılara ve edebiyatçılara esin kaynağı olmuşlardır. Kedilerin gizemli özellikleri insanlığın mistik inanışlarına en çok katılan bir canlı olmasına da yol açmıştır. Kedilerin yer aldığı en bilinen örnek olarak, Eski Mısır'ın kedi tanrıçalarını, Mevlana'nın Mesnevisi'ni, Hz. Muhammed'in ve Dalai Lama'nın kedisi hakkındaki çeşitli hikâyeleri, Hintlilerin Pança Tantra'sını, Namık Kemal'in zamanın sadrazamına mizah dergisinde eleştirisini kedi üzerinden gerçekleştirdiği "Hırrename"yi gösterebiliriz.

"Geçer sokaktan bakışsız bir Kedi Kara".
Ece Ayhan

KOKU İZLERİ KEDİLERİN ADETA GAZETELERİ GİBİDİR KEDİLERE "MIRMIR-NAME"

Yrd. Doç. Dr. Müberra YÜKSEL
Khas öğretim üyesi

ANKARA VE VAN KEDİSİ

Bu yazıda, önce coğrafyamızın bize iki güzel hediyesi olan Ankara ve Van kedilerinden bahsedeceğim. Geçmişte Ankara şimdiyse Van kedim olduğu için, benzerlik ve farklılıklarının bilinmesini önemsiyorum. Uzmanlar "Angora" ile "Van" kedisini açıklarken her ikisi için nazlı olmaları, bulundukları bölgelerde negatif elektrik alanları olmaları nedeniyle başka yerde yaşamayacakları belirtiliyor; zeki, çevik, temiz, cana yakın, oyuncu ve sahibine bağlı olduğu vurgulanıyor. Birde iki türün mavi, yeşil, sarı-kehribar, kahverengi gözlüleri olduğu gibi "odd eye" (Diskromatopsi), denen iki gözü farklı renkli olanları (tek göz deniliyor) olduğundan karıştırılıyor… Her iki türde sağırlığın yaygın olduğu kanaati var ise de, tek gözlerde ve mavi gözlü kedilerde ancak yüzde 2-3 civarında sağırlık görülmektedir.

Van kedileri suda yüzmeyi ve suyla oynamayı sevmesiyle ünlüdür. Hatta bazılarının ön patilerinin aralarında perde bulunmaktadır. Ankara kedilerinden bir diğer farkı ise, tüylerinin daha kısa olması ve yüzlerinde, gözlerine doğru veya kulaklarında sarı-kızıl (kitaplara göre) veya gri lekeler (Van evi yetkililerine göre) bulunmasıdır. Birkaç beneği olan bu yavruların çoğu tekgöz olur. Ancak, baştaki bu siyah ya da gri noktalar doğumdan

sonra birkaç ay içinde kaybolur. Bu lekeler kimi kedilerde ise kalıcı olabiliyor. İki cins de beyaz olması nedeniyle -sokağa bırakıldıklarında- kamuflajdan yoksun kalmaktadır.

GÜNÜMÜZ EDEBİYATINDA KEDİ

Çok sayıda öykü, masal ve romanda kediler eğitim ve mizah aracı ya da edebi anlatım aracı olarak kullanılmıştır. Özellikle de çocuklar için çok sayıda kedi kitabı vardır. Yetişkinler için yazılanlardan dört popüler örneği özetleyeceğim:

1

İlk örnek, son yıllarda Dan Brown'un çok okunan "Da Vinci Şifresi". Tapınak Şövalyeleri üzerine çok şey anlatıldı ama ritüelleri içinde kedileri bir esin kaynağı olarak gördükleri üzerinde pek durulmadı. Tapınak Şövalyeleri'nin sahip olduğu gücün bir gün her krallığa ya da Vatikan'a yönelmesinden korkan Fransız Kralı IV. Philip ve dönemin papası gizli bir plan yapar ve 1307'de Fransız Kralı, şövalyeleri toplantı bahanesi ile denetimindeki bir kaleye çağırıp yüzlercesini yakalayarak, birçoğunu işkence ile öldürür. Tapınak Şövalyeleri'ne engizisyonda yönlendirilen suçlamalardan biri de "kedileri idolize etmek, kedilere tapınmak ve kedilerden ilham almaktı." …

2

İkincisi, Almanya'da yaşayan Akif Pirinçci'nin "Felidae" adlı masalımsı bir dedektif romanı ki Almanya'da '1989 en iyi polisiye ödülü'nü kazanmıştır. Kitapta dedektif kedinin gözünden, kedilerin arasında geçen seri cinayetlerin öyküsü anlatılıyor. Kedilerin insanlar gibi davranabilmeleri bu romanı bir ölçüde fabla (hayvanlar yoluyla düzyazı veya şiir biçiminde ders vermek için yazılan anlatı) benzetiyor.

Roman kahramanı Francis, sahibi Gustav ile yeni bir eve taşınır. Çevreyi tanımak için evin bahçesinde dolaşırken bir kedi ölüsüne rastlar ve bu kedinin ensesinden ısırılarak öldürüldüğünü anlar. Mahallenin kedileriyle tanışarak bilgi almaya çalışır. Yeni tanıştığı kedilerden birini izleyerek kedilerin bir ayinini gözleme olanağı bulur. Bu ayinde orada olmayan başka bir kediye peygamber muamelesi yapılmaktadır. Araştırmaları, çevredeki birçok kedinin son senelerde kaybolduğunu veya öldürüldüğünü ortaya çıkarır. Sonunda Francis avlanmak için girdiği evlerinin bodrum katında Profesör Julius'un günlüğünü bulur ve profesörün o binada eskiden tıbbi araştırmalar yapan bir bilim adamı olduğunu öğrenir. Ameliyatlarda oluşan kesiklerin dikişsiz yapıştırılması için bir sıvı bulmaya çalışan profesör denek olarak sokak kedilerini kullanmıştır; ancak bir kedi dışında hiçbir denekte başarı sağlanamayınca proje iptal edilmiştir. Denek kedinin mutasyona uğradığı tespit edilmiştir ve Francis, aynı kediye daha önce gözetlediği ayinde tapıldığını fark etmiştir. Francis katilin kim olduğunu ve cinayetleri niye işlediğini bulur… Bu eğlenceli romandan bile ırkçılık karşıtı dolaylı bir mesaj da çıkarılabilir; üstelik, kitabın içeriğiyle ve akıcı uslubuyla uyumlu bir biçimde.

3

Üçüncü roman, Oya Baydar'ın "Kedi Mektupları" ki 1992'de Yunus Nadi roman ödülünü almıştı. Yazar bu kitapta, birbirinden uzak evlerde ama birbirini tanımış olan çeşitli kedilerin insanlara koku olarak bıraktıkları mektuplar yoluyla iletişim kurmasını ve sahiplerinin yaşadığı ilginç ilişkileri bir dönemin geri planıyla birlikte anlatır. Bu romandaki kediler kendi aralarında bir *Sahiplerin Sırlarını Araştırma Grubu* kurarak yanlarında yaşadıkları insanların şu güzelim hayatta neleri dert ettiklerini de öğrenmeye çalışıyorlar. Yani, birbirlerinden çok farklı olsalar da insanlar kedileri, kediler de insanları anlamaya çalışıyor burada da.

İşte size kısa bir alıntı:

"İnsanların hayatta olabilecek en doğal, en sıradan şeyleri bile nasıl büyütüp trajikleştirdiklerine bir kez daha şaştı…Kedilerle insanlar arasındaki en büyük fark bu işte: Biz yaşıyoruz, onlar hayatlarıyla adeta dövüşüyor."

Gerçekten de kediler koku ile iletişim kurar, hatta etrafta ne olup bittiğinden haberdar olur; çünkü koku izleri kedilerin adeta gazeteleri gibidir.

Bilge Karasu ise, denemelerinde kedilerinden bahsetmekle kalmaz; kendini en iyi yansıtan öykü kitaplarından birinin adını "Ne Kitapsız Ne Kedisiz" koymuştur. Karasu'ya göre, "Kedi sevmek, kedinin, kendisini seven (kendisinin de sevdiği) kişi karşısındaki umursamaz bağımsızlığını baştan kabul etmek demektir… Kedi köle olmaz, efendidir ve kendi canı istediği zaman sokulur size; canı istemiyorsa, çağrılarınızı karşılıksız bırakır. Üç beş okşayışla mırıltılar, gırıltılar başlar, bunlar gitgide yükselir; karşılıklı bir dengeye dayalı bir birliktelik kurulmuştur artık."

Öyküde heykelle heykeltraşın ilişkisinde olduğu gibi, kedi ile sahibi arasındaki ilişki bozulur… Bir gün gelir kedi usanıp gider, sonra hiçbir şey olmamışcasına geri döner, bütün bağımsızlığıyla… Kediler böyledir işte - evde evcil, dışarıda yabanıl. Zaten büyüleyici olan bu ikili yaşamı değil mi?

PİSİ PİSİ

"Kimse bilmiyor/Yaşadıklarını./

Mamalarla beslenirken/Bazıları,/

Sokakta yaşayanların/Hiçbir zaman /

Olmayacak/"Pisi pisi"den başka/Adları".*

KEDİ SÜİTİ/A Minör-Opus 15*

-Sessiz bir gece için süit-

"Kapağı açık kalmış /Bir piyanonun/Tuşları

üzerinde, /Gece yürüyüşüne çıkan /"Aç bir kedinin"/Çıkardığı seslerdir/Kedi süiti."

Şehirleşmeyle yaşam alanları daralan kediler betonlaşmaya, trafiğe direnmekteler; diğer evcil hayvanlar gibi nesir olan hayatımızı şiire dönüştürürler. Günümüzde kediler üzerine çevrilmiş sayısız film, kitap, dergi, "Cats" gibi bir müzikal, kediseverlerin yüzlerce internet sitesi bulunmaktadır. Belki gündemin bunca yoğun olduğu coğrafyamızda kedilerden, onların meziyetlerinden, haklarından bahsetmek çok anlamlı değil… Ancak, şurası kesin ki doğaya,

insana, çevreye, hayvana karşı işlenen suçlar sevgi ve saygı eksikliğinden kaynaklanıyor...

Bir şeye nereden ve nasıl bakarsak, gördüğümüz manzara da durduğumuz yerdeki bakışımıza benzer. Bazı şeylerin manzaralarının ortası, grisi yoktur… ya ak ya kara gözükür. Tıpkı kimi insanların kedilere yaklaşımları gibi: "Ben köpekçiyim; kuşçuyum ve kedi sevmem" diyen çok kişiye rastladım. Oysa, ne gerek var evcil hayvanlara taraf tutarcasına bakmaya. İster yakından ister uzaktan sevelim, yeter ki onların yaşam hakkına saygı gösterelim…

Kedilere nankör diyenlerden misiniz, vakur diyenlerden mi; kediseverlerden misiniz, yoksa uğursuz olduklarına inananlardan mı? Bir konuda herhalde kimsenin şüphesi yoktur; kediler yalnızlığa, karamsarlığa ve uykusuzluğa iyi gelir. Bundan ötürü mü bilinmez ama yazarların, sanatçıların, ve bilim insanlarının birçoğunun kedi tutkusu yaygındır. Sait Faik'in cümlesini genişletirsek "bir canlıyı sevmekle başlar her şey"…

KEDİ VE ÖLÜM*

"Cenaze törenlerini/Sevmez kediler,/

Bu yüzden orda, burda/ Raslanmaz ölülerine./

Anlayınca öleceklerini/ Kaybolurlar ortalıktan,/

Üzmek istemez sahiplerini. / Ve böyle gösterirler hep,/

Evlerden daha çok/ Evdekileri sevdiklerini…/

KEDİ İDİ ADI

Bu adı/Ona kimse vermedi/Çağırdılar-sağırdı-duymadı

Kedinin mırmırları/Onun/Hem düşünmesi/Hem de duyma'sıdır.

Bunu/Benim yazmam/Da/Benim mırmır'larımdır.

Duyan/Bunu yazmaz/Uyan/Bunu yazan bir kedidir.

Özdemir Asaf

DİPNOT

* Yazarı belirtilmeyen üç şiir Yalvaç Ural'ın Yapı Kredi Yayınları'ndan çıkan "Mırname: Büyüklere Kedi Şiirleri" kitabındandır. Yazıyı ise Fıstık ve Şero'nun anısına yazdım…

KARAGÖZ OYNATANLARA "HAYALİ" DENİR

Cengiz SAMSUN

Kukla Karagöz Sanatçısı

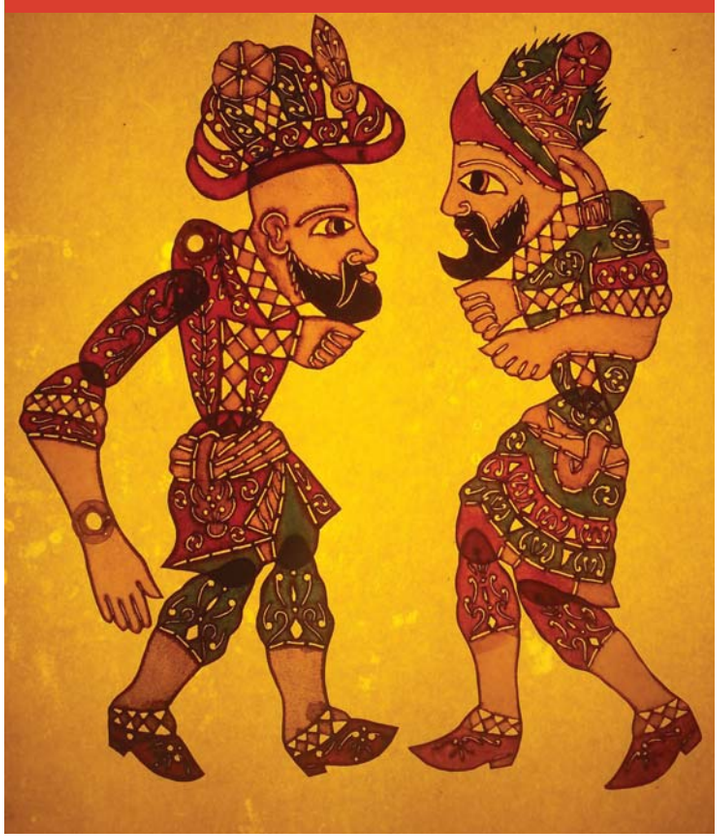

Hayali yani Karagöz oynatan oyun metnini kendisi yazar, oyun tiplerini kendi tasarlar, nevregan denen bıçaklar, çeşitli zımbalar, deliciler ile işler ve kendi hazırladığı kök boyalarla bunları boyar, oyunu tek başına oynar ve tüm şarkıları da bizzat canlı olarak seslendirir. Hayali bir yazardır, bir ressamdır, bir oyuncudur, bir musiki icracısıdır.

Gölge oyununun Anadolu'ya gelişiyle ilgili değişik görüşler ileri sürülmektedir.
Birincisi gölge oyununun Çin'den Moğollar'a geçtiği, buradan da Türkler'in Anadolu' ya göçleri sırasında beraberlerinde getirmiş oldukları şeklindedir. Bu görüş daha çok araştırmacı Georg Jacob tarafından savunulmaktadır.

İkinci görüş ise Karagöz'ün Türkiye'ye geliş tarihi ile, çingenelerin geliş tarihlerinin çakışması, Karagöz'de rastlanan bazı çingene özellikleri nedeniyle gölge oyununu Cava ve Hindistan'dan Türkiye'ye çingene oynatıcıları eliyle getirilmiş olduğudur.

Bir diğer görüş ise gölge oyununun Yahudiler tarafından İspanya ve Portekiz'den getirilmiş olabileceğidir.

Yaygın kabul gören görüş, Prof. Metin And'a aittir. And'a göre gölge oyunu Mısır'dan gelmiştir. Bu görüşe göre 1517 yılında Mısır'ı ele geçiren Yavuz Sultan Selim bir gölge oyunu sanatçısının Memluk Sultanı Tumanbay'ın asılışını canlandırdığı gölge oyununu izlemiş, bu sanatçıları İstanbul'a getirmiştir. Türkler de bu sanatçılardan gölge oyununu öğrenmişlerdir.

Bu görüşlerin tamamı birer iddia ve yorumdan ibarettir. Bu konu daha çok bilimsel araştırma ve tartışmaya muhtaçtır. Yeni çalışmalar-tartışmalar daha fazla veri ortaya koyacak ve yeni tezlere zemin hazırlayacaktır.

Herkesin zaten bildiği Bursa Ulu Camii efsanesini tekrar etmeye gerek görmüyorum. Herhangi bir bilimsel veriye ya da kanıta dayanmadığı, sadece bir "efsane" olduğu aşikardır. Olsa olsa toplumun Karagöz'ü ne kadar sevdiğine ne denli içselleştirdiğine güzel bir kanıt teşkil etmesi nedeniyle değerli bir halk hikayesidir.

KARAGÖZ GÖLGE OYUNU MU?

Şimdi Karagöz'ün nasıl tanımlandığına bakalım.
"Karagöz Türklerin gölge tekniğinden yararlanarak kendi sanat ve estetik anlayışlarına göre geliştirip oynattıkları bir gölge tiyatrosudur."

Hemen soralım: Peki Karagöz gölge oyunu mudur?

Karagöz'den önce Akdeniz'de gölge oyunu vardır, Mısır, İtalya, İspanya...vb. Seyyahların yazılarında bu kayıtlara geçmiştir. Osmanlı yayılımı ile özellikle İslam dünyasında gölge oyunu yerini Karagöz'e bırakmıştır. Aynı şekilde seyyahların benzetmelerinden dolayı Karagöz de gölge oyunu olarak tanımlanır.

Bilinen yerli kayıt ve kaynaklarda ise "Hayal-i Zıll ya da Zıll-i Hayal, Hayal Oyunu ya da Karagöz" şeklinde geçmektedir. .. 19. yy da ise Karagöz'e "ombre chinoise" denmiştir. Çünkü dünyada sadece Karagöz ve Çin geleneğinde renkli resim yansıtma söz konusudur. Oysa gölge oyunu beyaz perdeye siyah silüet düşürülerek oynanır. Peki biz Karagöz perdesinde "gölge" mi görüyoruz? "Renkli gölge" mi yoksa? Renkli gölge olabilir mi? Ya da perdede tasvirlerin (iki boyutlu deri kuklalar) yansımalarını mı görürüz yoksa kendilerini mi? Acaba gölge oyunu tanımı Karagöz'ü karşılar mı?

Şu halde biz Karagöz'e Çin Gölgesi mi demeliyiz? Ya da "hayal, zıll, yansıtma, gölge" sözcüklerini derinlemesine inceleyip, Karagöz'ün özüne ruhuna uygun, tasavvufi tarafını unutmadan yeni bir tanımlama mı yapmalıyız? Var olduğu kültürde, yaşadığı ve yaşattığı dilde Karagöz'ü karşılayacak bir tanımlama…

Öte yandan Karagöz oynatanlara verilen ismi incelemek bile tek başına bu tanımlamayı sorgulamaya yeterli olacaktır.

Karagöz oynatanlara "Hayali" denir. Hayali yani Karagöz oynatan oyun metnini kendisi yazar, oyun tiplerini kendi tasarlar, nevregan denen bıçaklar, çeşitli zımbalar, deliciler ile işler ve kendi hazırladığı kök boyalarla bunları boyar, oyunu tek başına oynar ve tüm şarkıları da bizzat canlı olarak seslendirir. Hayali bir yazardır, bir ressamdır, bir oyuncudur, bir musiki icracısıdır.

Yani Karagözcü hayal eder yaratır ve uygular-canlandırır. Onun için ona "gölgeci" değil "hayali" denir. Çünkü hayali perdeye gölge düşürmez "hayal"lerini yansıtır. Üstelik perdeye hayallerinin silüetlerini değil bütün renkleri ve gerçeklikleri ile kendilerini yansıtır.

KARAGÖZ SANAT MIDIR?

Karagöz Osmanlı toplumunun en yaratıcı seyirlik türüdür. Peki neden bir zanaat olarak tanımlanmıştır?

Çünkü bir zanaat haline getirilmiştir de ondan. Gerek tanzimat aydınlarının bu üstün sanatı aşağılayıp batı formlarına itibarı, gerekse Karagöz'ün muhalifliği nedeniyle maruz kaldığı baskı, gerçek sanatçıların bu sanattan elini eteğini çekmesine neden olmuştur. Böylece Enderun Hayalilerinin yerini köşebaşı oyuncuları almıştır. Köşebaşı oyuncuları, gerek tasarım olarak Karagöz figürlerinde, gerekse oyun metinlerinde tam bir kopyacılıkla işi esnaflığa dönüştürmüşlerdir.

Karagöz sanatının en önemli kısmı oyunun metinleridir. Bu metinlerde tıpkı klasik komedya ve tragedyada olduğu gibi bir akış formatı vardır. Nasıl böyle bir format Aristophanes'in komedyalarını bir zanaat haline dönüştürmez ise Karagöz sanatçılarının da bu adaba uygun ortaya koydukları eserler bir edebiyat ürünü sınıflandırması dışına atılamaz.

Hayali sıfatı, her Karagöz oynatan kişiye verilen bir paye değildi geçmişte. Bu paye için özgün ürünlere imza atmak gerekiyordu. Hayaliler kendi metinlerini yazan sanatçılardı. Kendi özgün metinlerini yazan bu sanatçılar doğal olarak bu metinlerine uygun olarak tasvirlerini de tasarlamakta ve deriden yapmaktaydılar. Bunların yanında birde tasarlanmış özgün metnin ve buna ait tasvirlerin bir performansla seyirciye sunumu vardı. Burada Hayali tüm metni tek başına oynardı. Oyunlardaki bir başka hüner ise oyunlarda kullanılan şarkıların bizzat hayali tarafından canlı olarak söylenişiydi. Yani icrada da yüksek kabiliyet ve hüner ön planda idi.

Günümüzde ise Karagöz sanatı, kimisi bir şekilde tiyatroya bulaşmış, kimisi tiyatrodan bile habersiz ama cesur(!) ya da bir süre bir ustanın yanında çalışmış kişilerin elinde, ustadan alınmış kopya oyunların, yine bire bir kopya ile yapılmış ve hazır boyalarla boyanmış tasvirlerin ve banttan çalınan müziklerin bir araya geldiği,

zanaat tanımından bile uzak basit bir gösteriye dönüşmüştür. Hatta kimi oynatıcılar deri işleme geleneğini bırakıp plastik tasvirlere yönelmişlerdir. Yeni metin yazmak yerine eski metinler "güncelliyoruz" kılıfı ile, sağı solu kırpılıp, içeriği ruhu katledip sözüm ona "çocuk oyunu" olarak sergilemektedir. Kimisi daha da ileri gidip "canlı Karagöz" adı altında ucube kostümlerle sahnede garip oyunlar oynuyor. Bu nedenlerle de günümüzde Karagöz, estetikten uzak, edebi değeri olmayan, sanatsal inceliklerden yoksun basit bir çocuk oyunu olarak algılanmaktadır. Oysa Karagöz'ün çocuk oyunu olmadığı, yaşamın tam da içinde yer bulduğu, hatta her daim toplumsal ve siyasal yaşamın nabzını tuttuğu bilinmektedir. Kimi seyyahlar bunu yazılarında şöyle anlatmaktadırlar:

GERARD DE NERVAL (Fransız şair):

"Hep muhaliftir. Yetki sahiplerinin her yaptığında bir eleştiri konusu bulacak aklıselime sahip bir halk adamıdır. Polis, akşam karanlığı çöktükten sonra kimsenin fenersiz sokağa çıkmamasını emredince Karagöz, mevzuatta "Fenerde mum olması gerekir" demediği için feneri mumsuz taşıyarak yetkililerle küstahça dalga geçer."

LOUİS ENAULT (Fransız yazar):

"Otoriter bir yönetim altındaki ülkede Karagöz, sınırsız özgürlüğün temsilcisidir; sansür tanımaz bir vodvilci, inançsız, yasak tanımaz, söz dinlemez bir gazetedir. Sultan'dan gayrı imparatorlukta kimse yoktur ki bu taşlamalı davranışlardan kurtulabilsin."

JOSEPH PİERRE AGNES MERY (Fransız yazar):

"Avrupa ülkelerindeki gazeteler dahi bu denli saldırgan değildir. Amerika, İngiltere, Fransa gibi ülkeler bile siyasal sataşmalar bakımından daha sınırlıdır; buna karşın Karagöz, mutlakiyetle yönetilen Türkiye'de başı boş bir günlük gazete gibi... Üstelik yazılı değil sözlü olduğu için daha da ürkütücü...

Başka yerde Karagöz'ün söylediklerinin tek bir satırını yazan ya tutuklanır ya da sürülürdü, oysa Karagöz'e hiçbir şey olmadı."

KARAGÖZ ŞİMDİ NEREDE?

Maalesef ki özgün metinler elyazmaları olarak kütüphanelerde, özgün tasvirler koleksiyonerlerin elinde ve büyük kısmı yurtdışında müzelerde. Dolayısıyla insanlar bunları görmedikleri bilmedikleri için bir kıyas yapma olanakları yoktur. Önlerine konulan kötü örneklerle yetinmek zorunda kalıyor ve doğal olarak ilgi ve sevgilerini yitirmektedirler. Ülke yöneticileri, akademisyenler ve üniversiteler bu konuya eğilmek istemediği için de maalesef bu işi sürdüren Karagözcüler kendi ustalarının verdikleriyle yetinmektedir. Bu işe soyunan hayali adayları görgü ve birikimlerini geliştirecek zengin arşivlere ulaşamıyorlar. Onları eski hayaliler gibi birer sanatçı haline getirecek bilgi ve belgelerden ve sistemli bilimsel bir eğitimden mahrum kalmaktalar.

Geleceği görmek geçmişi bilmekten geçiyor ise eğer Karagöz paha biçilemez bir kültür hazinesidir. Metinleri, musikisi, felsefesi, konuları, dili, toplumsal olaylara yaklaşımı, tekniği ve komedisi ile... Toplum yapısı, toplum-mahalle yaşamı, gelenek görenekler, giyim kuşam, dönemin tolumsal ve siyasal yaşamı hakkında inanılmaz bir kaynaktır Karagöz. Eski niteleğine kavuşmuş, yetkin sanatçıların elinde olan Karagöz bugünün yaşamında da aynı işlevi yerine getirecek ve toplumun geleceğine ve gelecekteki "özgün tiyatrosuna" önemli katkılar sağlayacaktır. Geleneğe ve geleceğe sahip çıkmak zanaat haline dönüşmüş bu oyunu tekrar eski niteliğine kazandırmaktan geçer.

Yunanistan 2009 yılında UNESCO'ya Karagöz patenti için başvuru yapınca Kültür Bakanlığı bir katalog hazırlamış ve Karagöz Türk Gölge Oyunu olarak patentlenmiştir. Somut Olmayan Kültür Mirası listesine dahil edilmiştir. Kültür Bakanlığı taraf ülke olarak bu kültürü yaşatmak, desteklemek, geliştirmek için çalışmalar yapmak, müze açmak gibi yükümlülükleri kabul etmiştir. Doğal olarak bu durum son yıllarda Karagöz'de bir diriliş, bir hareketlenme başlattı.

Fakat bu hareketlenme Karagöz'ü ölmüş, yok olmuş bir değer olmaktan, Ramazanlar'da hatırlanan bir çocuk oyunu olmaktan kurtarmamıştır. Tam tersine daha yüksek sesle öldüğü, yok olmak üzere olduğu söyleniyor. Hemen ardından da biz sahip çıkıyoruz, biz yaşatıyoruz gibi cümleler seslendiriliyor.

Bu çelişkili gibi görünen durum akla şu soruları getiriyor: Karagöz'ün öldüğüne kim niye inanmak ve inandırmak ister? Karagöz'ün ölüsü mü "Canlısı'!!! mı daha değerli? Karagöz'ü yaşatmak mı Karagöz'den yaşamak mı? Karagöz'ü öldürsekte mi yaşatsak öldürmesekte mi yaşatsak? Karagöz'ün ölüsünü mü yesek, "canlısını"mı yesek yoksa birbirimizi mi yesek?

ATALARININ İZİNDEN TÜRKİYE'DEN İTALYA'YA BİR KÜREK GEZGİNİ

Ülkü DEMİRCİ

Khas lisans mezun öğrenci

Selanik'ten 10 mil kadar sonra, midye tarlaları üzerinde gün batımı, 2005.

3 bin 200 yıl önce İtalya'ya göç eden Bartınlı atalarının izinden 2012 yılında Padova'ya kürek çeken, Türkiye'nin tek geleneksel kürek sporcusu, kendi deyimiyle gezgincisi Hüseyin Ürkmez, Padova-Bartın kardeş şehir serüvenini ve gezginciliğini anlattı.

Binlerce yıl önce ataları İtalya'ya göç etmiş bir Bartınlı olsa da, kendisini sadece bir yere değil her yere ait gören, sınır tanımayan, 53 yaşında yıllara meydan okumuş bir gezginci Hüseyin Ürkmez. Sohbetimizin başında doğaya ve insanlara olan sevgisiyle kendisini 'Türkiyeli' olarak tanımlayan Ürkmez için sohbetin ilerleyen dakikalarında bu tanımlamanın yetersiz olduğuna inandım. 7 yaşındayken gecenin bir yarısı arkadaşı ile evden kaçarak, çocukça fakat maceracı bir hevesle kıyıda onlara ait olmayan bir sandala atlayıp ilk küreğini çektiğini söyleyen Ürkmez, şimdiki amacının insanları doğaya yaklaştırmak, tarihe ve insana saygıyı empoze etmek olduğunu söylüyor. Bu amaca hizmet etmek adına ise tamamen kendi inisiyatifi ile uluslararası roller alıyor. Karşılığı çokça paraya dönmeyen, fazlaca maneviyatı besleyen rollerle bu gezginciye Türkiyeli demek onu ve çabalarını azımsamak olur. Benim nazarında Hüseyin Ürkmez, insana aşık bir 'Dünyalı'. Bu tanımlama kendilerinin de hoşuna gitti ve sevinerek kabul ettiler.

3 ay süren Türkiye-İtalya serüveni

Eski adıyla Paflagonya şimdiki adıyla Bartın olarak bildiğimiz bu nadide şehir 13 Aralık 2002'de Padova'da imzalanan bir protokol ile İtalya'nın Padova kentiyle kardeş şehir ilan ediliyor. Bu kardeşliğin kaynağı ise Homeros'un İlyada destanına dayanıyor. Tarihin ışık tuttuğu kadarı ile Paflagonyalı yani Bartınlı Venetler, Truva Savaşı'na yardım için şimdiki adı ile Çanakkale'ye, o zamanki adıyla Troia Bölgesi'ne gidiyorlar. Savaşın ardından İtalya'nın kuzeyine doğru ilerleyen Venetler oraya yerleşerek Veneto yani Padova bölgesini kuruyorlar. İtalyan bir tarih profesörü olan Ugo Silvello'nin araştırmaları ile ortaya çıkan bu ortak kültür, Hüseyin Ürkmez gibi tarihe ve yaşanmışlıklara duyarlı gezginci ve sporculara da ilham kaynağı oluyor.

O çok konuşulan ve medyanın da yakından takip ettiği 2012 yılındaki Bartın-Padova yolculuğu işte bu tarihsel şuur ve maceracı ruhla planlanmış olacak ki, Ürkmez yolculuktan bahsederken o an yine aynı hevesle İtalya'ya kürek çekiyormuş gibi aşkla anlatıyor:

"Tam 3 ay sürdü Padova-Bartın yolculuğu. 2. ayında Yunanistan'dan çıktıktan sonra 20 kilo vermiştim bile. Her yolculuğumda hemen hemen bu kiloyu veriyorum." diyor ve bu sporun heveslilerini korkutmamak için altını çizerek ekliyor: "Bu kiloyu vermemin sebebi zorluklardan ötürü değil. Kürek çekmek ciddi bir kondisyon ister. Kilonuz ne kadar çok ise o hızla ve o miktarda kilo verirsiniz. Çok keyifli bir yolculuktu ama kilo vermek kaçınılmaz."

Biraz, yolculuğa başlamadan önceki süreçten konuşuyoruz. Bürokratik olarak yaşadığı sıkıntıları soruyorum. Çoğunlukla sorun ve sıkıntılardan konuşmayı sevmediğini belirtiyor ama o zamanlar hem bürokratik merciler ile hem de Bartın yerlileriyle arasında geçen biraz komik çokça da düşündürücü bir anısını paylaşıyor.

"Yolculuğu durdurmak için imza toplandı"

"Bartın-Padova yolculuğuna çıkmadan önce 2007 yılında Bartın'a gittim. Yerel yönetimden bir sorumlu beni yanına çağırdı. Hiç unutmuyorum doğrudan şöyle bir soru sormuştu: 'Size bu aklı kim verdi?' Bartın'dan İtalya'nın Padova şehrine kürek çekerek gidecek olmamın esas nedeni pek anlaşılamamış sanırım diye düşünmüştüm. Sonrasında öğrendim ki Bartın'ın muhafazakar kesiminden insanlar imza toplamışlar kendi aralarında. 'Atalarımız buradan oraya göç etmişse biz şimdi İtalyan mıyız? Biz İtalyan kökenli değiliz, biz öz be öz Türküz, bu adam nereden çıkardı şimdi bunu?" diye.' Ürkmez'in bu imza kampanyasına karşılık cevabı ise imza kampanyası istemi kadar ilginç oluyor: "Biz daha İtalyanların yaptığı kampanayı, Ferrari'nin fren takımını yapamayız. Nasıl İtalyan olabiliriz ki? Öyle bir şey iddia etmiyorum zaten." Ürkmez, Padova'da deniz olmadığını öne sürerek yoluna taş koymak isteyen yöneticilere ise "Ben kanallardan, nehirden gireceğim." cevabını vererek oradan ayrıldığını söylüyor ve devam ediyor: "Bu nasıl bir şey anlamamıştım. Yolculuğu yapmamam üzerine araştırma yapılmıştı. Ama babam bana söylemişti "Bartın'a sandalını alıp gitme, sorun yaşarsın" diye. "Seni anlamazlar karşı çıkarlar" demişti. Nitekim dediği de oldu. Bartın'ın Amasra tarafında önlem olsun diye sandalımda yatmıştım. Böyle bir durumla karşı karşıya kalan tanıdıklardan öğrendiğim kadarı ile, tepkiyle sandalı parçalama teşebbüsünde bulunabilirlerdi."

Bürokratik problemleri aşmak çok zor

Bürokratik süreçte yaşanan sıkıntılara biraz daha dikkat çekmek istiyorum. "Gençleri bu denli küreğe teşvik etmeyi amaçlıyorken çok bahsetmeseniz de yetkililer tarafından pek anlaşılamadığınızı söylüyorsunuz. Bu tip yolculukları yapmak için hangi mercilere başvuruluyor? Meraklılarına yol yordam göstermek ister misiniz?" diyorum. Biraz hayıflanarak Türkiye'nin bu tip yolculuklarda Avrupa ülkelerinin aksine pek destek olmadığını dile getiriyor. "Birçok yolculukta Türk yetkililerden izin almak neredeyse imkânsız. Milli sporcu olsanız bile bu değişmiyor. Devlet o sorumluluğu alamaz. Denizde başınıza gelecek herhangi bir durumda sorumlu olacak. Bu riski almak istemiyor. Bu sebeple bürokratik engeller çıkıyor. Daha önce başıma geldi, Ege kıyılarında iki liman başkanı, Türk bayrağı taşıyıp Yunan adalarına gideceğim dememe rağmen izin vermediler. Engel oldular bana. Bu sebeple 2008 yılında Yunan Adaları'na girememiştim." diyor fakat bu işin meraklıları için kolay yöntemler eklemeyi de ihmal etmiyor: "Şartların ve bürokrasinin iyileştirilmesi hususunda pek fazla ümidim yok ama gezginci kürekçilere Türkiye'den çıkış için önerim, izin almakla uğraşmasınlar. Yük yapıp bir gemiye binip, sınırı gemiyle geçsinler. Oradan sandalla yollarına devam etsinler. Yurtdışında bürokrasi Türkiye'ye oranla daha kolay. Bizdeki gibi yasaklar yok. Öyle ki yabancı vatandaşlar Türkiye'den çok rahat yola çıkabiliyor ama Türklerin Türkiye'den sandallarıyla çıkışı çok zor. Yurtdışından gelirken bir problem yok; ama buradan çıkmak büyük problem. Yabancılar için ise Türkiye'ye girmek de, buradan çıkmak da kolay."

Korent Boğazı geçişi, 2013.

Uluslararası deniz yolculuklarında böyle bürokratik problemler çıkabilir diyen Ürkmez, karayolu ile bisikletini kullanarak da bu kardeş şehir serüvenine katkıda bulunduğunu ve hiçbir problem yaşamadığını ekliyor.

"2010 yılında katlanan bir bisikletle İstanbul-Padova arası bir yolculuk yapmıştım. Kardeş şehir üzerine yaptığım ilk yolculuğum bu idi. Bisikletle bu yolu kat edecek olmama İtalyanlar çok şaşırmışlardı. 3 haftada geleceğimi ummuyorlarmış. Aslında ben daha gençken İtalya'ya 10 günde girmiştim bisikletle. Günde 225-250 km yol yapmıştım hem de eski bisiklet ve eski eşyalarla. Çok uzak bir yer değil benim için."

125 günlük İskenderun yolculuğu

Ürkmez sohbetimiz boyunca kendisinden ne kadar tevazu ile bahsetse de hakkında yaptığım araştırmayla bu gezginci ruhun birçok anlamlı proje için yurtiçi ve yurtdışında kürek çektiğini öğreniyorum. Uzun süren birkaç yolculuğundan bahsetmesini istiyorum. İlk uzun yolculuğunun İstanbul'dan Marmaris'e olduğunu söylüyor. Ardından 2000 yılında Atlas Dergisi'nin sponsorluğunda çevre kirliliğine dikkat çekmek için İstanbul Küçükçekmece'den Ulubat Gölü'ne kadar kürek çektiğini söylüyor. 2001'de 1 ay süren Marmaris-Antalya yolculuğunu anlatıyor ve bu yolculuğun ardından sandalını Antalya'da bırakıp 1 yıl sonra geri dönerek Antalya'dan İskenderun'a kürek çektiğini belirtiyor. 125 günlük bu yolculuğunun en uzun yolculuğu olduğunu söyleyen Ürkmez'e sormadan edemiyorum. Bunca zaman o sandalda ne yiyip ne içiyor, sağlığına nasıl dikkat ediyordu?

"Antalya-İskenderun yolculuğundan önce fotoğrafımı çekmiştim, gayet göbekliydim. 3 gün sonra göbek filan yoktu. Fit bir adam olmuştum. Yaklaşık 10 bin-12 bin kalori harcıyorum yolculuklarda. Yanıma çok bir şey almıyorum aslında. Konserve, makarna gibi tipik besinler alıyorum ama çok doldurmuyorum. Çünkü gittiğim yerlerde akşamları karaya çıkıp yeni insanlar tanıyarak, sohbet ederek bir şeyler yemeyi seviyorum. Keyifle çıkıyorum yolculuklara. Birincisi bütün gün kürek çekiyorum. Akşam da yemeğim geliyor yanında şarapla, ben yapmıyorum bir başkası yapmış oluyor. Onun zevki hiçbir yerde yok. Akşama kadar yiyeceğim yemeğin ve içeceğim şarabın hayalini kuruyorum. Günü, akşam hangi lokantada kimlerle tanışıp sohbet edeceğimi düşünerek geçiriyorum kürek başında. Tam bir gezginciyim. Zaten kıyıya yanaştığımı görüp de gel diyen, sofrasına davet edenlere hemen katılırım. İnsanlarla bu şekilde plansız temasta bulunmak muazzam bir şey. Gezginciler kendilerini çok ciddiye alırlar; ama kendini ciddiye almak gezgincilik değil. 'Ela' diyene 'gel' diyene gidiyorum her kıyıda. Beraber sohbet edip bir şeyler içiyoruz. Bu temas çok iyi. Bu şekilde olması çok daha iyi. Önlemini ve emniyetini almadan insanlarla bir araya gelmek güzel şey. Elbette antenlerim açık geziyorum; ama insanlara güvenmeyi seviyorum, gardımı almadan onlarla iletişim kuruyorum. Gittiğim her yerde oralı oluyorum. Oranın insanına benzeyip kolay iletişim kurmayı seviyorum."

"Orada öleceksin deselerdi yine de kürek çekerdim"

Kürekle sınırları aşan bunca yolculuk ve bu gezginci ruhun biriktirdiği çokça hikâyesi vardır diye düşünüyor insan. Hiç unutamadığı bir anını soruyorum Ürkmez'e. Yunanistan gezisinde yaşadığı büyülü bir anı tekrar tekrar yaşayarak anlatmaya başlıyor: "2005 yılıydı. Bir Yunanistan gezisindeydim. Hava çok güzeldi. Bir koy gördüm. Issız, ormanla çevrili bir yerdi. İnsanlar oraya çadır açmaya geliyorlardı. Koya doğru girerken kocaman bir ay çıktı gökyüzünde. Ardından kulağıma hoş bir İngilizce şarkı sesi gelmeye başladı. Hafif taşlık bir suydu. Kayaların arasında geçiyordum o müzik sesiyle ayı izleyerek. Orada şöyle bir duyguya kapıldım: Deseler ki bu koyun sonuna kadar gidersen orada öleceksin, hayatının sonu olacak, inanın buna değer derdim ve

sonuna kadar giderdim. Onu hiç unutmuyorum. Ölünceye kadar da o anı ve o hissi hiç unutmayacağım. O ay, o müzik, o çam kokularıyla sonuna kadar gider insan."

"Yolculuklarımda atasözü yazdım"

Yolculuklarından, kürek aşkından, insan sevgisinden, doğaya düşkünlüğünden öyle bahsediyor ki "Şair ruhlu birisiniz sanırım?" diye soruyorum. "Pek değilim aslında" diyor. "Kürek çekerken genellikle yalnızsınız. Bir şeyler yazdığınız ya da bestelediğiniz olmadı mı?" diye soruyorum. "Evet" diyor. "Atasözü yazdım". Bu cevabı alacağımı ummamıştım. Ama sonrasında, neden şaşırıyorum ki, geçmişine, tarihine, Atası'na saygısı olmadığı için insanları saygıya davet etmek adına küreğini birçok projede sallayan bir gezginci elbette atasözü yazacaktı diyorum. Merak ediyorum ve benimle paylaşmasını istiyorum. "Yunanistan'da bol bol atasözü yazdım. Kıştı, hava soğumaya başlamıştı. Öğleden sonra viski açıyordum, çok yavaş içiyordum. Sonra birkaç gün içinde atasözü yazmaya başladım ama hepsi denizle ilgili. Bir tanesi şuydu: Hani Türkiye'de derler ya denizden babam çıksa yerim diye. Ben ona şunu eklemiştim 'gerek yok zaten çocuklar babalarını yiyip bitiriyor'. O mesela aklımda. Bunları yazdığım bir defterim vardı. Günlüğüm. Onu hep saklarım. 3 ay boyunca yazmıştım Yunanistan gezimde. Bir gün belki kitap yaparım. Belki..." diyor; ama saniyeler sonra kahkaha atarak "Yok yahu ben keyfime düşkünüm yazamam kitap filan" diye kendisini düzeltiyor.

"Öldüğüm zaman bedenimin yorgun olmasını isterim"

Türkiye'nin tek geleneksel spor kürekçisi ünvanına sahipsiniz dediğimde beni ısrarla ve tekrar tekrar düzeltiyor. "Sporcu değil kürek gezgini diyelim biz ona. Motorlu yat ve yelkenli yata alternatif diyorum ben küreğime." Teknik olarak farkı nedir peki geleneksel ile modernin diye soruyorum. "Gelenekselin teknesi daha ağır, donanımı daha basit ve sade. Modern kürekçilerin sandalları benim sandallarımın 1/4 'ü ya da 1/5 'i kadar. Modernliği, ağırlık ve kullanım olarak daha kolaylaştırılmış olması." diyor.

Kolaylaştırılmış ve hafifleştirilmiş bir teknoloji varken ağır ve meşakkatli olanı tercih etmesinin sebebini soruyorum. Aldığım cevap tam bir gezginciden ve doğa aşığından alabileceğim bir cevap: "Motor yerine, yelken yerine vücudum çalışsın. Ellerim, ayaklarım çalışsın istiyorum. Herhalde kendimi öyle daha iyi ifade ediyorum. Kendimi yormayı seviyorum. Çünkü öldüğüm zaman bedenim eğer toprağa gidecekse, yorgun, kırık dökük, her tarafına dikiş atılmış halde gitsin. Toprağa sapa sağlam girmek, sapa sağlam gömülmek istemiyorum. Bana verilmiş bu vücudu kullanıp, hırpalamak istiyorum. Yani yeni çıkan bir arabayı alıyorsunuz, garaja koyuyorsunuz. Onun gibi olmak istemem. Hakkını vermek lazım vücudun diye düşünürüm."

"Sandalımda ilkyardım çantam yok"

Denizcilikle ilgili birşeyler düşünecek olsak muhakkak bir denizci şapkası, pusulası, denizci düğümü ya da yolculuklarda denizcilere eşlik eden başka bir çok eşya gelebilir aklımıza. Hüseyin Ürkmez'e yolculuklarında sürekli yanında taşıdığı bir eşyası ya da uğur saydığı bir şeyleri olup olmadığını soruyorum. Yine bir anıyla cevap veriyor bana: "Bir denizci arkadaşım, 'Batılın var mı?' diye sormuştu bir seferinde. Düşündüm, düşündüm bulamadım. "Vardır mutlaka" dedi. Yıllardır düşünürüm bir batıl eşyam ya da bir totemim var mı diye. Hiç yok. Hiç edinmemişim. Edinemiyorum."

Seyahatlerimde hiç ilaç yok. İlkyardım çantası hiç taşımıyorum. "Eskilerde neyse sende o var" demişti bir arkadaşım seneler önce. Sanırım öyle bir durum. Eski insanlarda, denizcilerde ne varsa bende o. Bir tek pusulam olur o da her denizcide vardır. Seyahatlerime çıkmadan önce hava tahmin raporu bile almam. Bulutlara ve denize bakarım, kendim tahmin eder yola çıkarım. Eski devam etsin istiyorum. Geleneksel dediğimiz şey... Bırakalım da biraz sürpriz olsun yolculuklar. Hava tahmin raporu almak çok gereksiz. Birkaç defa yanıldım hatta hava hususunda, o bile güzel. Hava ne olursa olsun yelken ya da motorla gidilebiliyor; ama kürekle o bozan havada gidemezsiniz. Hava ve deniz sana "tamam" der "buraya kadar, kıyıya çek" diye. Çekersin ve o kıyıda bir sürü insanla tanışırsın. Doğaya tabi olmak güzel şey. Doğa "git" dediği zaman giderim, "gitme" dediği zaman gidemem; ama yelkenin olsa devam edersin, rüzgâra karşı gidersin. Kürekle öyle değil. Benim denizi hissetmem bu şekilde oluyor. Yelkenci rüzgârı hissediyor. Motorcu motoruna güveniyor; ama kürekçi denizi hissediyor.

"Salaş gezginci değilim. Sahra Çölü'nde bile tıraş oldum"

Onca seyahat ve yılların denizcilik tecrübesiyle elbette kendisine gezginci diyen birçoklarını da eleştirme hakkı buluyor kendisinde. En çok da gezgincilerin salaş ve bohem tarzlarını eleştiriyor. "Gezginciler biraz durumu abartıyor. Tanıdığım gezginci bisikletçi arkadaşlarım vardı. Sürekli bisikletlerini çamur içinde görürdüm. "Oğlum neden yıkamıyorsunuz bu bisikletleri?" diye sorardım. "Abi Erciyes'e çıktık, onun çamuru bu. Yoldan geldiğimiz belli olsun" derlerdi. Bana doğru gelmiyor. Ben Sahra Çölü'nün ortasında bile üç günde bir tıraş olan adamım 58 derecede. Hiç sakal bırakmadım yolculuklarımda. 2000 yılında Mısır-Sudan yolculuğumda bırakmak zorunda kaldım, ortama ayak uydurmak için, o kadar.

"Bu yıl yurtdışı seyahati yok, gençlerleyim!"

Yakın zamandaki projelerini soruyorum. Malum yaz geliyor. Deniz seyahatleri için bulunmaz bir mevsim. Gerçi Hüseyin Ürkmez gerçek tabiriyle kendisinin bir tatlı su gezgincisi olmadığını röportajımız boyunca maceralarıyla açıkça ifade ediyor. Bu yıl ki seyahatleri arasında yurtdışı olmadığını dile getirirken, artık gençlerle bir arada olmak üzere planlar yaptığını belirtiyor. Kürek gezginciliğine ve bu spora gençleri teşvik etmek için üniversitelerle görüştüğünü ve özellikle Kabotaj Bayramı için projeler tasarladığını dile getiriyor. Planladığı günü birlik sandal seyahatleriyle üniversite öğrencilerini denize teşvik etmek isteyen Ürkmez, İstanbul-Gelibolu ya da İstanbul- Hopa gibi bürokraside de problem yaşanmayacak mesafelerde gençlere kaptanlık etmek istediğini vurguluyor. Gençlerin ve özellikle öğrencilerin hırsla yarıştırıldıkları bir sistemde, gezginci ruha sahip olabilecekleri ve kendilerini keşfedecekleri projelerde onlarla buluşmak istediğini önemle belirtiyor.

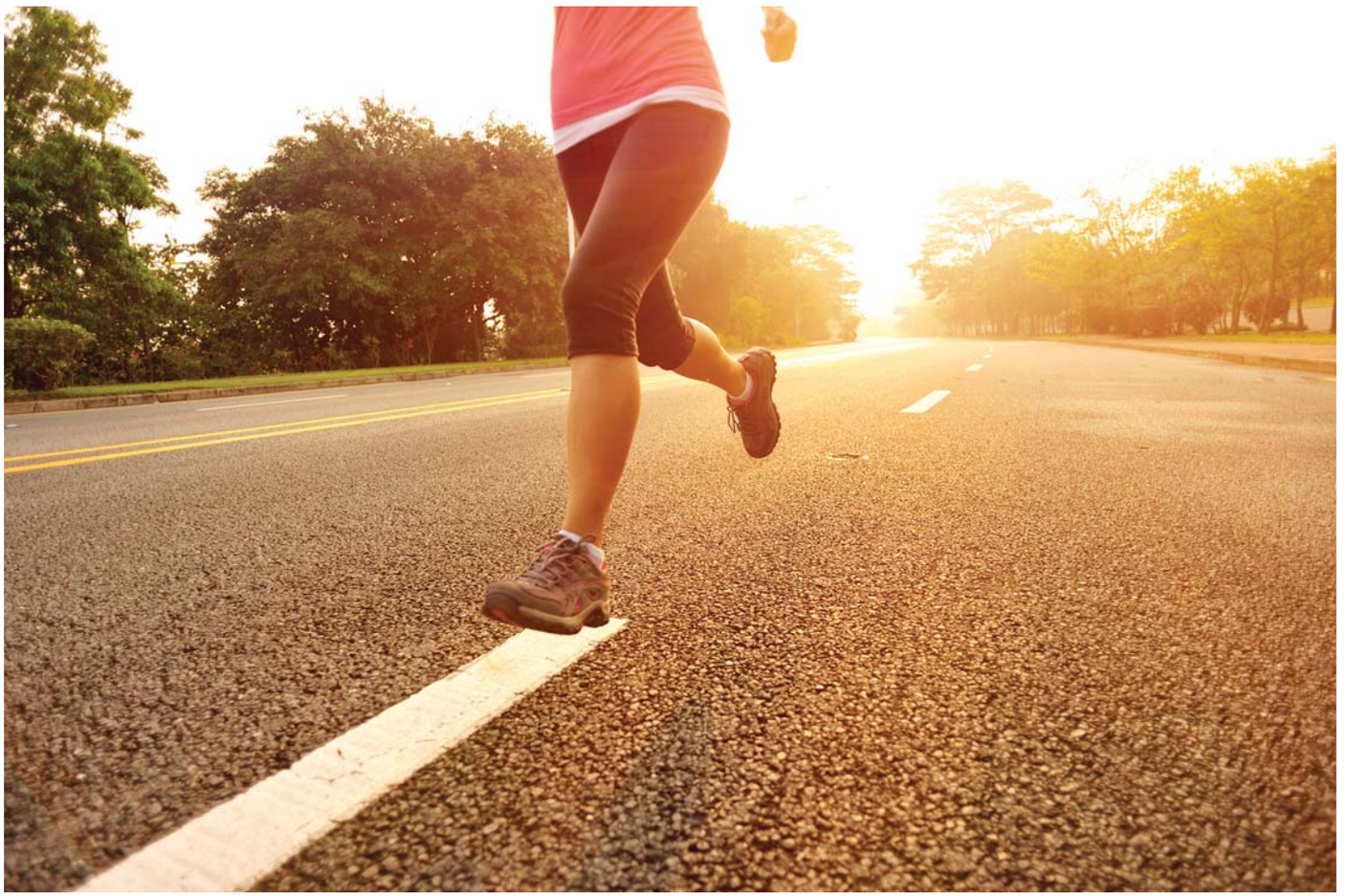

SAĞLIKLI OLMANIN FORMÜLÜ AŞİKÂR: HAREKET ETMEK

Burkay GÜNAY

Khas Spor eğitmeni

Günümüzde en çok duyduğumuz ve yaşadığımız sorunlarımızdan biri olan 'stres' ve 'obezite' ne zamandan beri hayatımızda acaba, farkında mıyız? Bir kuşak öncemizden veya iki kuşak öncemizden bu tür hayıflanmalar duyduk mu? Duyamayız çünkü bu kavramları biz oluşturduk. Toplumsal ve kişisel sebeplerle oluştu sonuçta. Aslında tüm sorumlusu bizleriz.

Sürekli olarak doğada yaşayan, her türlü ihtiyacımız için efor sarfetmemiz gereken ve tam anlamıyla 'hareket etmek' zorunda olduğumuz bir hayattan sonra insanoğlu olarak yerleşik hayata geçmemiz dünya tarihiyle kıyaslandığında çok kısa bir süreyi kapsıyor.

Bu süreçte; ırkımız, doğal seleksiyon sonucu hem fiziksel ve hem de psikolojik olarak en üst noktada olmak zorundaydı ve oldu da. Fiziksel olarak güçlü, psikolojik olarak sağlam ve bağışıklık sistemi olarak da en üst seviyelerinde olan ırkımız için o zamanlarda, "bu aralar çok stresliyim" veyahut da "bu aralar biraz kilo aldım" diyen olmamıştır herhalde. İnsanoğlunun yerleşik hayata geçmeden önceki dönemlerinde günlük olarak 20 kilometre hareket etmek zorunda olduğunu söylesem kimse inanmaz herhalde. Dahası da var, bu mesafenin hemen hemen hepsini de koşarak katediyormuşuz.

Ayrıca bu mesafe ortalama bir değer. Avcı veya savaşçı kısım daha da fazlasını kat ediyor aslında. Aile bireylerinin hepsi de, bir şekilde bu mesafenin altında veya üstünde bir oranda hareket ediyor tabii ki... Günümüzde bu mesafeler maraton koşucusu bir atletin antrenman mesafesinden bile fazla olduğunu da belirtmekte fayda var.

Gelelim günümüze; şu an şehir hayatı yaşayan bizlerin günlük kat ettiği mesafenin oranı çok komik ve tüm yaşadığımız sorunların ana sebeplerinden biri aslında. Hepi topu 700 metre. Tabii bu yine ortalama bir değer. Bu rakamın üzerinde olanlardan daha fazlası ortalamanın altında olan popülasyon.

Obezite, tüm dünyanın yaşadığı ciddi bir sorun. Hayatımızda hareket yoksa en doğal sonuç haliyle. Stres ise en az obezite kadar aynı oranda ciddi bir sıkıntı. Hayatımızda hareket yoksa o da en doğal sonuç. Obezite, her ne kadar beslenme alışkanlığı ile gelişen bir sorun olsa da, aslında hareketsizlikten kaynaklanıyor. Maalesef ki, günümüzde yiyeceklerin de eskisi gibi doğal ve sağlıklı olmadıklarından vücudumuzdaki etkileri de bir o kadar sağlıksız ve doğal olmayan sonuçlara yol açıyor. Yemek yemek, hepimiz için vazgeçilmez ve elzem bir alışkanlık. Fakat hareketsiz bir yaşamımız olursa vücudumuzun bu gidişe cevabı gecikmiyor ve başlıyor hastane-doktor-ilaç ve amansız diyetler zinciri. Aslında tüm bu süreci başlamadan durdurmanın tek yolu 'hareket etmek'.

Günümüzde spor yapmak için spor salonlarına giden, yürüyüş, koşu, bisiklet gibi her yerde yapılabilecek spor aktiviteleri ile uğraşan birçok insan mevcut. Fakat, tüm nüfus sayımızla kıyaslandığında bu oran çok düşük kalıyor. Hareket etmek konusunda daha çocukluğumuzdan beri annemizden sürekli duyduğumuz "koşma terlersin" "evladım atlama" "çocuğum top oynama" gibi uyarılarla büyüyen bir nesil olarak pekde parlak bir başlangıcımız yok. Fakat günümüzde spor salonlarına üye olup, spor yapabilmek için para harcayanlar da bu devrin çocukları. Çünkü; bu kadar koşuşturmalı bir hayatta en azında rahatlayabileceğimiz ve rahat rahat koşup terleyecebileceğimiz yerler orası.

Etrafımızda spor yapan, en azından hareket eden insanlar arttıkça bu konuya bakış açımız da değişiyor. Çok değil bundan 5-10 sene öncesinde bile spor yapan insanlara bakış açısı çok farklıydı. Koşmak, ancak bir sebebi olursa yapılması gereken bir eylem olarak görülürdü. Şimdilerde ise parklarda, sahilde, hatta yollarda bile koşan insanları görebilirsiniz. Çoğu yerde sadece koşu malzemesi satılan mağazaların bile bulunduğunu düşünürsek oldukça yol kat etmişiz.

Sabahları spor yapan, koşan, bisiklete binen insanların sayısı artmasının sebebi, bunun bir ihtiyaç ve gerçekten kendimiz iyi hissettiren bir aktivite olduğunu farketmemizdir. Spor, antrenman, koşu, bisiklet veya herhangi başka bir branşı düşünerek gözünüz korkmasın. Bunlardan önce anlamamız gereken ve hayatımızda bulunması gereken eyleme olan, 'hareket etmek' için bunlara bile ihtiyacımız yok. Evden çıkıp asansör ile otoparka, oradan iş yeri veya metroda da asansör veya yürüyen merdiven, oradan da işyerinde veya okulda yine asansör-yürüyen merdiven ikilisi. Hatta iş yerinde masamızda oturken sandalyeden bile kalklamdan onun tekerlekleri vasıtası ile sağa sola doğru ilerleyerek ne kadar mesafe kaydedebiliriz ki?

Bunun yerine; gideceğimiz yere yürüyerek gitmek, toplu taşımadan birkaç durak önce inerek yürüyerek devam etmek. Aynı şekilde bisikleti bir ulaşım aracı olarak kullanmaya başlamak, yürüyen merdivenin bir cihaz adı olduğunu ve üzerinde durmanın zorunluluk olmadığını farketmemiz yeterli olacaktır. Bu şekilde, yaşamamız muhtemel veya yaşadığımız sağlık problerini çözmek için uğraşmak zorunda kalmayacağımız unutmayalım. Yine günümüzde kapısını sıklıkla aşındırdığımız psikiyatristler ve psikolaglar bize sahilde veya ormanda yürüyüş/koşu yapmanın huzurunu sağlayamayacaktır. Ayrıca, açık havada egzersiz yaparak geçireceğimiz zaman dilimi, bağışıklık sistemimizi güçlendireceğini de unutmayalım. Güneş ışığının en büyük D vitamini kaynağı olduğunu, açık havada bulunmamızın bile bizleri daha iyi hissettireceğini söylememe bile gerek yoktur sanırım.

Metabolizmamızın mekaniğinde, hareket ile daha efektif bir çalışma prensibi vardır. Örneğin; uyku süremizin üzerinde bir süre zarfında uyuduğumuz takdirde vücudumuz daha fazla dinlenmenin aksine daha da yorgun ve halsiz düşmektedir. Bunun yerine; normal bir süre uykudan sonra egzersiz ile güne başladığımızda, daha dinç, enerjik ve keyifli oluruz. Ayrıca, insanoğlunun fiziksel potansiyelinin hala bir sınırı yoktur. Hemen hemen tüm spor dallarında hala rekorlar kırılması ve en iyi zamanların yapılabilmesini sebebi budur. Spor yaparak kendimize kazandıracağımız sağlık ve huzur ile birlikte, etrafımıza ve çocuklarımıza da bu kültürü aşılayacağımızı unutmayalım.

Tek yapmamız gereken harekete geçmek ve bunun keyfini çıkarmak.

PASSOLİG TÜRK SPORUNDAKİ ŞİDDET VE DÜZENSİZLİĞİ NASIL ENGELLEYECEK?

Emir GÜNEY

Khas Spor çalışmaları merkezi müdürü

Nisan 2014'te yürürlüğe giren Passolig uygulaması ile futbol maçlarına gitmek isteyen herkesin e-bilet sistemine geçme zorunluluğu ortaya çıktı. Peki bu sistem kamuoyuna bildirildiği gibi sporda şiddet ve düzensizliği engelleyebilecek mi?

Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun (Kanun no: 6222) 2011 yılının Mart ayında yürürlüğe girdiğinde, bu yeni yasanın 2004'ten beri yürürlükte olan ancak neredeyse hiç kullanılmayan önceki yasadan (Kanun no: 5149) ne kadar farklı olacağı konusunda ciddi şüpheler söz konusuydu. Ancak yeni yasada bulunan iki madde, spor tarihimize damgasını vuracak nitelikte: Madde 5(4) – Elektronik bilet uygulamasının zorunluluğu ve Madde 11 - Şike ve teşvik primi.

Şike ve teşvik primi maddesini 3 Temmuz 2011 tarihinde patlayan skandal nedeniyle çokça duyduk. Duymaya da devam edeceğiz. Ancak bu yazı, Madde 5'te bulunan spor sahalarına girişte kullanılması zorunlu hale getirilen elektronik kart uygulamasının, yani Passolig'in ülke sporunu gerçekten düzene sokup sokmayacağını irdeliyor.

2011 yılında yürürlüğe giren 6222 No'lu yasayla birlikte üzerinde çalışılmaya başlanan bu sistem ancak 14 Nisan 2014 tarihinde yürülüğe girebilmişti. Öncelikli olarak futbol alanında uygulanmaya başlayan Passolig sisteminde ne yazık ki birçok açık mevcut. Yasanın isminden de anlaşılacağı gibi bu kartın esas amacı futboldaki şiddet ve düzensizliği önlemek. Ancak kartın uygulamaya konuluş şekli ne yazık ki bu iki problemi de ortadan kaldırmak için yeterli görünmüyor.

Passolig Nedir, Nasıl Çalışır?

Passolig, bir elektronik kart biletleme sistemi. Yani bu sistem öncesinde aracı kurumlardan veya stadyumlardan aldığımız kağıt biletlerin yerine geçen, herkesin şahsı adına düzenlenmiş ve kimlik bilgilerinin üzerinde yazılı olduğu bir e-bilet. Aslında yapı olarak kulüplerin onlarca yıldır kullandığı sezonluk kombine kartla arasında büyük bir fark yok. En önemli farkları ise Passolig kartının üzerinde ait olduğu kişinin fotoğrafının bulunması ve sisteme verilen kişilik bilgilerinin ilgili yasa gereği Maliye Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı ile paylaşılması. Ayrıca bu bilgilerin Türkiye Futbol Federasyonu'nun (TFF) kontrolünde pazarlama amacıyla kullanılma imkânı da mevcut [Madde 5(11c)]. Passolig'e karşı oluşan en büyük tepkilerden biri de kişiye özel bu bilgilerin neden bu bakanlıkların hizmetine verildiği ve neden federasyona bu bilgileri pazarlama amacıyla kullanabilme yetkisinin verildiği. Bu konu hakkında net bir açıklama yapılmış değil.

İkinci büyük tepki ise sezon boyunca takımınızın bir maçına veya tüm maçlarına gitmenize bakılmadan bu kartın herkese zorunlu hale getirilmesi. Yani siz sezon içerisinde bir maça dahi gitmek isterseniz tüm özlük bilgilerinizi yukarıda bahsi geçen kurumların kullanımına açmanız ve belirli bir kart ücreti ödemeniz gerekiyor. Dolayısıyla kafanıza estiğinde bir maça gitme şansınız da ortadan kalkıyor.

Bir başka sıkıntı da bu sisteme dahil olan kişilerin yıllık belirli bir ücret ödemeleri gerektiği. Çünkü bu kart dışarıdan bakıldığında bir taraftar kartı gibi görünse de aslında yapılan ihale sonucu Aktifbank'ın işletme haklarını kazandığı bir banka kartı. Bu noktada taraftara üç seçenek sunuluyor: Ön ödemeli kart, banka (ATM) kartı ve kredi kartı opsiyonu. Bu üç opsiyonda da kartı çıkaran kişinin yıllık 15-25TL arası bir ödeme yapması gerekmekte. Bu rakamı o sezon hiçbir maça gitmeseniz de ödüyorsunuz ve bu miktarın belirli bir kısmı kartı alırken belirttiğiniz takıma gidiyor. Tabii kartınızın üzerinde de bu takımın fiyakalı bir logosu bulunuyor ve o takım taraftarı olduğunuz tescilleniyor. Bu noktada ortaya çıkan en büyük sıkıntı da bir futbol maçına gitmek için bir bankanın müşterisi olma zorunluluğunun getirilmiş olması. Özel bir şirket olan bu bankanın yasayla korunan bu hakları insanların tercih etme özgürlüklerine temelden aykırı değil mi? Bu kartı aldığınız zaman otomatik olarak bu bankanın da müşterisi haline geliyorsunuz. Maça gitmek dışında hiçbir alışverişiniz olmasa bile bilgilerinizi bu kurumla paylaşmış ve bankanın müşteri portföyüne girmiş oluyorsunuz.

E-bilet Sistemi Neden İşlevsiz?

Gelelim bu kartın neden şiddet ve düzensizliği önlemede işlevsiz olduğuna. E-bilet sisteminin öncelikli olarak stadyuma giren kişilerin kim olduklarını ve e-bileti satın alırken kimin hangi koltukta oturduğunu ortaya çıkaran bir yapıya sahip. Dolayısıyla teorik olarak tribünlerde bir olay çıktığında olayı çıkaran kişileri oturdukları koltuklardan tespit edebilecek ve bu kişileri gerekirse dışarı çıkarabilecek, gerekirse de maçın ardından bu kişilere stadyuma giriş yasağı uygulanabilmesini sağlıyor. Ceza alan kişi bir sonraki maça geldiğinde kapıda kartıyla giriş yapmaya çalışırsa kartı bloke olduğu için stadyuma giriş yapamıyor. Böylece şiddet

ve düzensizliği çıkaran kişiler stadyumlardan uzak tutulmuş oluyor. Kağıt üzerinde çok güzel işleyecekmiş gibi görünen bu sistemin ne yazık ki pratikte ciddi sıkıntılara maruz kalacağı çok açık.

Öncelikli olarak e-bilet sistemi öncesinde bile büyük sıkıntı olan biletsiz stadyuma giriş yapan kişileri ve biletli olsa dahi biletinde yazan koltukta oturmayıp daha avantajlı görüş açısı olan koltuklara oturan kişileri engellemeye dair tüm sorumluluğun gene ev sahibi takıma bırakılmış olması. Yani Passolig kartınızı almış olsanız dahi stadyuma giriş yaptığınızda içeride sizin biletinizde yazan yere oturmuş biletsiz veya biletli ama yerinde oturmamış kişilerle karşılaşmanız olası. 6222 nolu yasa bu noktada gişelerin ve tribünlerin kontrolünü ev sahibi takıma vermiş durumda. Zaten doğrusu da bu olacaktır. Ancak kapıda kartsız bir şekilde veya başkasının kartıyla giriş yapmaya çalışan veya bir şekilde yan kapıdan işlem yapmadan giren ve büyük oranda bahsi geçen sıkıntılara neden olan taraftarların gene bu şekilde giriş yapmaya devam edebilme ihtimalleri yüksek görünüyor. Çünkü kağıt bilet sisteminde de olduğu gibi karşılarında gene aynı gişe görevlisi ve tribünlerdeki düzeni sağlamakla mesul aynı tribün görevlileri olacak. Yani Passolig'in bu noktada büyük bir devrim yapması pek mümkün görünmüyor. İnisiyatif eskisi gibi gene kulüplerde olacak. Maç sırasında olay çıkaran ve sonrasında nezarethaneye alınan kişiler kulüp yöneticileri tarafından dışarı çıkartıldıkları sürece hangi sistem gelirse gelsin bu problemler son bulmayacaktır.

Şiddet ve Düzensizliğin Tüm Sorumlusu Taraftarlar mı?

Şiddet ve düzensizlik konusunda çözüme ulaşabilmek için bir başka açıyı da göz önünde bulundurmamız gerekiyor. 6222 nolu yasa ve bu yasanın ortaya çıkardığı Passolig sistemi, tüm problemlerin taraftarlar kaynaklı olduğu ön koşulunu temel alıyor. Dolayısıyla sorunun çözümünü yalnızca taraftarların baskı ve kontrol altına alınmasına dayandırmış durumda. Bu noktada problemin aslında iki ayağı var: Birinci ayak taraftarlardan oluşuyorken bir diğeri ise kulüplerin taraftarlarıyla olan ilişkileri ve işlettikleri stadyumların altyapı anlamında yetersizliği.

Ülkedeki tüm şiddet ve düzensizlik problemini sadece taraftarlara yüklemek aslında bu sorunun hiçbir zaman çözülemeyeceği anlamına gelmekte. Eğer kulüpler taraftarlarını yalnızca suçlar ve hiç iletişim kurmaya çabalamazlarsa, bu problemlerin önüne geçmek mümkün olmayacaktır. Örneğin maça giriş ve çıkışlarda oluşan uzun kuyrukları, stadyum görevlilerinin ve polislerin kötü muamelelerini, stadyum içerisindeki güvenlik, yiyecek, tuvalet ve benzeri ihtiyaçlar için sunulan imkanların yetersizliği insanların gerilmesine ve şiddet eğilimli olmalarına neden olmakta. En sakin insanı bile böyle gergin bir ortama koyduğunuzda istenmeyen sonuçlarla karşılaşabilmek mümkün. Dolayısıyla öncelikle kulüplerin taraftarlarını yalnızca para kazanılan birer müşteri olarak görmekten vazgeçmeleri ve onlarla daha fazla iletişime geçerek karşlıklı bir dayanışma ortamı oluşturmaları gerekmekte. Şiddet ve düzensizlik yalnızca taraftar kaynaklı değil aynı zamanda kulüp kaynaklıdır. Dolayısıyla kulüplerin de sorumluluk almaları gerekiyor.

İtalya'daki E-bilet Uygulaması

Elektronik kart uygulamasının dünya genelinde birçok örneği var. Ancak bu örneklerin neredeyse hiçbiri şiddet ve düzensizliğii engelleme konusunda tam bir başarıya ulaşmış değil. Hatta aksine büyük oranda taraftarların tepkisini çekmiş ve bu kartın kullanıldığı ülkelerde stadyuma gidenlerin sayısı hızla azalma göstermiş. Bu konudaki en önemli örnek de İtalya futbolunda kullanılan 'Tessera del Tifoso' e-bilet sistemi. 2009/10 sezonunda yürülüğe giren bu kart 2010/11 sezonunda İtalya genelinde zorunlu hale gelmiş. Yalnızca sezonluk kombine kart alanlar ve deplasman maçlarına gitmek isteyen taraftarlara zorunlu tutulan bu kartın yürürlüğe girmesinden sonra taraftarın büyük çaplı protestoları olmuş ve stadyuma giden taraftar sayısında büyük bir azalma görülmüş. Passolig sistemiyle büyük benzerlikler gösteren Tessera del Tifoso'nun İtalya'daki bu başarısız süreci göz önüne alındığında ülkemizde de bu sistemin sağlıklı bir şekilde yürümeyeceği, sistem devam etse bile sporda şiddet ve düzensizliğin önüne geçemeyeceği aşikâr.

Türk sporundaki şiddet ve düzensizlik olaylarının kaynağının yalnızca taraftarlar olmadığı, kulüplerle taraftarlar arasındaki iletişimsizlik devam ettiği, yasa koyucuların tek yönlü, taraftarlar üzerindeki baskıyı arttıran ve çözüm yaratmaktan ziyade ceza vermeye dayalı yasa ve yönetmelikler çıkartmaya devam ettikleri sürece bu problemlerin yakın zamanda çözüme ulaşması pek mümkün görünmüyor. İnsan haklarına saygılı, karşılıklı anlayışa dayanan, gerektiğinde disiplin ve ceza süreçlerini de taviz vermeden işleten bir yapı kurulmadığı sürece içinde bulunduğumuz kaotik ortamdan çıkmak pek mümkün değil. Bu gidişata dur demek için taraftarlar Passolig'e karşı bir araya gelmiş ve tepkilerini koymuş durumdalar. Kulüp ve federasyonların da bu tepkiyi göz ardı etmeyip iletişim kanallarını açmaları gerekiyor. Karşılıklı suçlama yerine karşılıklı dayanışma yolu seçilirse bir şansımız olabilir.

Fotoğraf: Abdullah BOZOĞLAN
Kadir Has Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım 4. sınıf öğrencisi

"Detaylara girdikçe bambaşka güzellikleri keşfettim.
Belki de buydu yalnızlığı seçmemin nedeni, kimbilir…"

KADİR HAS 1997 ÜNİVERSİTESİ

0 212 533 65 32
dergi@khas.edu.tr
www.khas.edu.tr
facebook.com/Khasedutr twitter.com/khasedutr
Kadir Has Üniversitesi Kadir Has Kampüsü 34083 Cibali İstanbul